

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

ХУУЛЬ, ТОГТООЛ, ЗАРЛИГ,
ШИЙДВЭР, ХУУЛИЙН ТАЙЛБАР

Монгол Улсын Их Хурлын хэвлэл

1998 оны 12-р сар

№12/79

ГАРЧИГ

1. МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

Гот байгуулалтын тухай	1185
Гэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өрчлөлт оруулах тухай	1192
Хууль хүчингүй болсонд тооцоо тухай	1193
Тротокол соёрхон батлах тухай	1193
Х. ахуйн нэгж байгууллагын орлогын албан татварын тульд нэмэлт оруулах тухай	1193
Иийгмийн халамжийн тухай	1194
Хууль хүчингүй болсонд тооцоо тухай	1210
Ахир дутуу хүний нийгэмийн хамгаалалт, түүнд үзүүлэх өнгөлөөт үйлчилгээний тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	1210
Амын хөдөлгөөний аюулгүй байдалын тухай хуульд өөрчлөлт руулах тухай	1211

2. МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

Бөхөн сонгууль зарлах тухай № 108	1212
Бөхөн сонгуулийн зарлын хэмжээ тогтоох тухай №109	1212
Энэтхэг хураалт комисс байгуулах тухай №110	1213
Рөнхийлөгчийн хоригийг хүлээн зөвшөөрөх тухай №111	1213
Насэн хуулийн цэцгийн 1998 оны 09 тоот дүгнэлтийн ухай №112	1214
Айнгын хороодын дарга нарыг сонгох тухай №113	1214
Монгол Улсын Их Хурлын дэд даргыг сонгох тухай №114	1215
Устайн байгалийн нөөц газрыг иргэдийн хамтарсан орчлох тухай №115	1215
Насэн хуулийн цэцгийн 07 тоот дүгнэлтийн тухай №116	1217
Насэн хуулийн цэцгийн 05 тоот дүгнэлтийн тухай №117	1217
Огноола нэмэлт оруулах тухай №118	1218

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

3 оны 10 дугаар
ан 29-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

ХОТ БАЙГУУЛАЛТЫН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Нийтлэг үндэслэл

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

Энэ хуулийн зорилт нь хот байгуулалтын бодлогын хүрээнд хүн н нутагшилт, суурьшил болон харилцан уялдаатай, харьцангуй давж хөгжин бүс нутгийн зохистой бүтэц бүрдүүлэх, хот, тосгоны слийг төлөрхойлох, барьж байгуулахад төр, аж ахуйн нэгж, ууллага, иргэний хооронд үүсэх харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Хот байгуулалтын тухай хууль тогтоомж

1. Хот байгуулалтын тухай хууль тогтоомж нь Үндсэн хууль¹, энэ нь болон хууль тогтоомжийн бусад актнаас бүрэнэ.

2. Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас нэр заасан бол олон улсын гэрээ нийт заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томъёоны төлөрхойлөлт

1. Энэ хуульд хэрэглэсэн дараахь нэр томъёог дор дурасан утгаар өнө:

3.1.1. "Хот байгуулалт" гэж түүх, соёл иргэншлийн уламжлал, гэм, эдийн засгийн хөгжлийн үндсэн чиглэл, хүрээлэн буйныг хамгаалах шаардлагад нийцүүлэн хүний амьдрах тааламжтай гэрээний орчныг бүрдүүлэхийн тулд бүс нутаг, хот, тосгоны слийн зураг төсөл боловсруулах, барьж байгуулах, иж бүрэн жуулах нэгцөлбөр үйл ажиллагаа;

3.1.2. "Хот байгуулалтын техникийн нөхцөл" гэж хот, тосгон, ний төлөрхой хэсэг, орон сууц, үйлдвэр, үйлчилгээний төлбөрын зураг төсөл боловсруулах, барьж байгуулахад даглах дулаан, уур, цэвэр, бохир ус, цахилгаан эрчим хүч, оожуулалт, радио, дохиоллын холболтын эх үүсвэрийн шийдэл, агын үйлдвэрлэлд тавих шаардлага болон байгаль орчин, эрүүл, галтн аюулаас хамгаалах хяналтын албанаас авах зөвшөөрөл;

дсэн хууль. "Төрийн мэдээлэл" сэтгүүлийн 1992 оны 1
эрт нийтлэгдсэн.

3.1.3. "Инженерийн бэлтгэл ажил" гэж хот, тосгон, барилга байгууламж барьж байгуулахад зориулж тухайн газрын гадаргуу тэгшилгээ хийх, үер, хөрсний нурулт, элсний нгуулт, шавь хунгарлалтаас хамгаалах бэхлэлт, далан, суваг, гүүр, гари, талбай барьж байгуулах урьдчилсан арга хэмжээ;

3.1.4. "Хүн амын амьдрах орчны чанар" гэж хот, тосгон хүрээлэн буй орчны эрүүл ахуй, аюулгүй байдал, барилга аж ахуйн архитектурын орон зайн зохион байгуулалт, бүх төрлийн үйлчилгээ инженерийн шугам сүлжээний хангамж, тохижилт, гоо зүй цогцолбор үзүүлдэлт;

3.1.5. "Хот байгуулалтын кадастр" гэж нутаг дэвсгэрийн ашиглалт, хүрээлэн буй орчны төлөв байдлын үнэлгээ, инженерийн шугам сүлжээний хангамжийн түвшин, хүн амын амьдрах орчны чанарын тухай зураглал, мэдээллийн нэгдмэл сан.

4 дүгээр зүйл. Хот байгуулалтын баримт бичиг, түүнд тавих үндсэн шаардлага

4.1. Хот байгуулалтын баримт бичиг нь хүн амын нутагши суурьшлын хөгжлийн ерөнхий төсөл, бүс нутгийн хөгжлийн төсөл хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, үе шатны бусад зүйлс төслүүдээс бүрдэнэ.

4.2. Хүн амын нутагшилт, суурьшлын хөгжлийн ерөнхий төсөл Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд байгалийн нөхцөл, нөхцөлгүйн тэнцвэрт байдал, хот байгуулалтын сөрөг үр дагаварт бүрэн үнэлгээ өгсний үндсэн дээр хүн амын нийгмийн хөгжлийн хангах зорилгод нийцүүлэн нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийг тэтгэхэд бүтцийн үндсэн сүлжээний үйлчилгээний зохистой хүрээ тулгуурласан бүс нутгийн оновчтой бүтэц, хот, тосгоны тогтолцоо бүрдүүлэх шаардлагыг хангасан байна.

4.3. Бүс нутгийн хөгжлийн төсөл нь тухайн нутаг дэвсгэрт байгуулалтын тодотгосон үнэлгээ хийсний үндсэн дээр бүс нутгийн хөгжлийн тэргүүлэх чиглэл, бүсийн төлүүд болон нийгэм, соёл ахуйн үйлчилгээний зохистой хүрээгээр сум дундын төвийг тогтоон бүс нутагтай харилцан уялдаатай харьцангуй бие дааж хотын шаардлагыг хангасан байна.

4.4. Хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө нь хот, тосгон орчмын бүсийн экологийн тэнцвэрт байдал, инженерийн шугам сүлжээний эх үүсвэр, эзэлбэр газрын инженер-геологийн нөхцөл хот байгуулалтын үнэлгээ өгсний үндсэн дээр хүн амын нийгмийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн архитектур, барилгажилт, тохижилт бүрэн орон зайн зохистой бүтэц, эрүүл, аюулгүй орчныг бүрдүүлэх үндсэн шаардлагыг хангасан байна.

5 дугаар зүйл. Хот байгуулалтын баримт бичиг боловсруулах

5.1. Хүн амын нутагшилт, суурьшлын хөгжлийн төсөл, бүсгийн хөгжлийн төсөл, хот тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, шатны бусад зураг төслийг боловсруулах ажлыг хот байгуулалтын удал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас зөвшөөрөлд ан мэргэжлийн байгууллага, аж ахуйн нэгж гүйцэтгэнэ.

5.2. Хот байгуулалтын баримт бичгийг, зураг төслийн захиалга, нийтийн нөхцөл болон энэ хуулийг 4 дүгээр зүйлд заасан үндсэн эрдлагад нийцүүлэн Иргэний хуульд¹ заасан төсөл боловсруулах тл гүйцэтгэх гэрээний үндсэн дээр боловсруулна.

5.3. Захиалгад түүний үндэслэл, тухайн зураг төслийг хэрэгжүүлэх эр, түүний хэмжээ, хүн амын тоо, техникийн нөхцөл, баримтлах лэл, хамрах хүрээ, төлөвлөлтийн хугацаа, шийдвэрлэх асуудлыг на.

5.4. Хүн амын нутагшилт, суурьшлын хөгжлийн ерөнхий төсөл, нутгийн хөгжлийн төслийг боловсруулах ажлын захиалагч нь хот гуулалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, аг, нийслэл, хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг овсруулах ажлын захиалагч нь зохих шатны Засаг дарга, хот, оны захирагч байна.

5.5. Захиалагч нь гүйцэтгэгчээ өөрөө сонгох эрхтэй бөгөөд ашан хүлээх эрх, үүрэг, хариуцлагыг Иргэний хуульд заасан цөл, шаардлагад нийцүүлэн байгуулсан гэрээндээ тодорхой заана.

5 дугаар зүйл. Хот байгуулалтын баримт бичиг батлах

5.1. Улсын Их Хурал хот байгуулалтын дараахь баримт бичгийг лна:

6.1.1. Хүн амын нутагшилт, суурьшлын хөгжлийн ерөнхий м;

6.1.2. Эдийн засгийн чөлөөт бүсийн хөгжлийн төсөл.

5.2. Засгийн газар хот байгуулалтын дараахь баримт бичгийг лна:

6.2.1. Бүс нутгийн хөгжлийн төсөл;

6.2.2. Нийслэл хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө.

5.3. Хот байгуулалтын асуудал эрхэлсэн сайд хот байгуулалтын ахь баримт бичгийг батална:

6.3.1. Хүн амын нутагшилт, суурьшлын хөгжлийн ерөнхий ийн хүрээнд боловсруулсан дэд бүтцийн салбарын хөгжлийн ;

¹ Иргэний хууль "Ардын эрх" сонинны 1994 оны 257, 258, 1995 оны 1, 2, "Төрийн мэдээлэл" сэтгүүлийн 1995 оны 1 дүгээрт тус нийтлэгдсэн.

6.3.2.Бүс нутгийн төвийн хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө;

6.3.3.Аялал жуулчлал, амралт сувиллын хөгжлийн төсөл.

6.4.Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал хот байгуулалтыг дараахь баримт бичгийг батална:

6.4.1.Бүс нутгийн хөгжлийн төслийн үндсэн шийдэлт үндэвэр аймаг, сумын төвийн хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө;

6.4.2.Орон нутгийн хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө.

6.5.Нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал хот байгуулалтын дараахь баримт бичгийг батална:

6.5.1.Нийслэл, хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний шатны төсөл, хөтөлбөр, төлөвлөгөө;

6.5.2.Нийслэл хот орчмын бүсийн дагуул хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө.

7 дугаар зүйл. Хот байгуулалтын баримт бичгийг боловсруулах ажлын санхүүжилт

7.1.Хот байгуулалтын баримт бичгийг боловсруулах ажлыг дараа байдлаар санхүүжүүлнэ:

7.1.1.Хүн амын нутагшилт, суурьшлын хөгжлийн ерөнхий төсөл бүс нутгийн хөгжлийн төсөл, нийслэл болон бүс нутгийн төвийн хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг улсын төвлөрсөн төсвөөс;

7.1.2.Аймаг, орон нутгийг хөгжүүлэх төсөл, аймгийн төвийн нийслэл хот орчмын бүсийн дагуул хот, орон нутгийн хот, тосгоны ерөнхий төлөвлөгөөг орон нутгийн төсвөөс.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

Хот байгуулалтын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх

8 дугаар зүйл.Хот байгуулалтын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх дараалал

8.1.Улс орны болон бүс нутаг, хот, тосгоны тогтвортой хөгжлийн хангах зорилгоор хот байгуулалтын үйл ажиллагаанд тодорхой дарааллыг баримтална:

8.1.1.Хүн амын нутагшилт, суурьшлын хөгжлийн ерөнхий төсөл, бүс нутгийн хөгжлийн төслийг хэрэгжүүлэхдээ эхнээс эхлэн зам тээвэр, эрчим хүч, холбоожуулалтын үндсэн сүлжээ барьж байгуулах;

8.1.2.Хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхдээ инженерийн бэлтгэл ажлыг хангасны үндсэн дээр цахилгаан, дулаан хангамжийн найдвартай эх үүсвэр, шугам сүлжээ

вэрлэх байгууламж, гол замууд, холбоожуулалтын сүлжээнээс
эзэн барьж байгуулах;

8.1.3.Орон сууцны хороолол, үйлдвэр, үйлчилгээний
гнолборыг зам, талбай, бүх төрлийн инженерийн шугам сүлжээ,
хижилтын хамт иж бүрэн гүйцэтгэх.

**9 дүгээр зүйл. Хот байгуулалтын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх
аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэний эрх, үүрэг**

9.1.Хот байгуулалтын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх аж ахуйн нэгж,
йгууллага, иргэн дараахь эрх, үүрэгтэй:

9.1.1.Хот байгуулалтын тухай хууль тогтоомж, дүрэм, журам,
рм, стандартыг биелүүлдэх;

9.1.2.Эдэлбэр газар эзэмших, барилга байгууламж барих,
женерийн шугам сүлжээ, тохижилтын ажлыг нутгийн захиргааны
йгууллага, эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаас олгосон
шоорлийн үндсэн дээр зураг төслийн дагуу гүйцэтгэх;

9.1.3.Хот байгуулалтын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд орчны
ирдлоос сэргийлэх, эрүүд ахуй, аюулгүй байдлын шаардлагыг
игах, дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлэх;

9.1.4.Улсын экспертизийн дүгнэлт, улсын байцаагчийн
ардлагыг биелүүлдэх;

9.1.5.Хот байгуулалтын үйл ажиллагааны сөрөг үр дагаврыг
дээлэх, эрх бүхий байгууллагад т иж шинэчлүүлэх.

**10 дугаар зүйл. Хот байгуулалтын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд
хориглох зүйл**

10.1.Хот байгуулалтын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд дараахь
илийг хориглоно:

10.1.1.Хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний үндсэн
ардлага, үе шатны зорилт, эдэлбэр газрын зориулалт, инженерийн
гам сүлжээний давц, технологийн горингыг зөрчиж газар олгох;

10.1.2.Техникийн нөхцөлийн зөвшөөрөл, бүрдэлгүй газар
их;

10.1.3.Олгосон газарт зориулалтын бус барилга байгууламж
них, хүн амын амьдрах орчны чанарт сөрөг нөлөө бүхий үйл
иллагаа явуулах;

10.1.4.Инженер-геологийн судалгаа, зураг төсөлгүй барилга
йгууламж, инженерийн шугам сүлжээ барих, өргөтгөх, шинэчлэх;

10.1.5.Барилга байгууламж, инженерийн шугам сүлжээг
эгэжлийн бус байгууллагаар гүйцэтгүүлэх.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

Хот байгуулалтын үйл ажиллагааны талаархи төрийн байгууллагын бүрэн эрх

11 дүгээр зүйл. Улсын Их Хурлын бүрэн эрх

11.1. Улсын Их Хурал хот байгуулалтын талаар дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

11.1.1. Хот байгуулалтын талаархи төрийн бодлогыг тодорхойлох;

11.1.2. Хот, тосгоныг шинээр байгуулах болон татан буулга нүүлгэн шилжүүлэх талаар шийдвэр гаргах;

11.1.3. Хотод улсын зэрэглэл тогтоох.

12 дугаар зүйл. Засгийн газрын бүрэн эрх

12.1. Засгийн газар хот байгуулалтын талаар дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

12.1.1. Улсын Их Хурлаас тодорхойлсон хот байгуулалтын төрийн бодлого, баталсан баримт бичгийг үйл ажиллагаан хөтөлбөрт тусгаж хэрэгжүүлэх;

12.1.2. Хот байгуулалтын төрийн бодлогын хүрээнд улс, бүс нутаг, хот, тосгоны тогтвортой хөгжлийг хангах, салбар хооронд үйл ажиллагааг зохицуулах.

13 дугаар зүйл. Хот байгуулалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын бүрэн эрх

13.1. Хот байгуулалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хот байгуулалтын талаар дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

13.1.1. Хот байгуулалтын төрийн бодлогыг хэрэгжүүлж, хү амын нутагшилт, суурьшлын хөгжлийн ерөнхий төсөл, бүс нутгийн хөгжлийн төсөл, салбарын хөгжлийн ерөнхий төсөл, хот, тосгон ерөнхий төлөвлөгөөний харилцан уялдааг зохицуулж, хэрэгжилт хяналт тавих;

13.1.2. Хот байгуулалтын дүрэм, журам, норм стандартыг батлах;

13.1.3. Хот байгуулалтын тухай хууль тогтоомж, дүрэм, журам, норм, стандартын биелэлтэд хяналт тавих;

13.1.4. Аж ахуйн нэгж, байгууллагад хот байгуулалтын баримт бичиг боловсруулах эрх олгох;

13.1.5. Хот байгуулалтын баримт бичигт улсын экспертизи дүгнэлт гаргах;

13.1.6. Хот байгуулалтын баримт бичиг боловсруулах ажлын

ийцэтгэгчийг сонгон шалгаруулахтай холбогдсон журам баталж, ирдүүлэх.

14 дүгээр зүйл. Аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын бүрэн эрх

14.1. Аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал нь хот йгуулалтын талаар дараахь бүрэн эрхнийг хэрэгжүүлнэ:

14.1.1. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн хэмжээний хот йгуулалтын баримт бичиг боловсруулах талаар шийдвэр гаргах, уг зимт бичгийг батлах;

14.1.2. Хот байгуулалтын баримт бичгийг хэрэгжүүлэхэд орон гийн төсвөөс гаргах шаардлагатай хөрөнгийн эх үүсвэрийн удлыг зохицуулан шийдвэрлэх;

14.1.3. Хот байгуулалтын баримт бичгийн хэрэгжилтэд хяналт нх, шаардлагатай гэж үзвэл энэ талаархи Засаг даргын тайланг гэлцэх;

14.1.4. Хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний гэгжилт, барилга байгууламжийн газар олголт, техникийн шөлийн үндэслэл, бүрэл, гүйцэтгэлд хяналт тавих.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Бусад зүйл

15 дугаар зүйл. Хохирлыг нөхөн төлөх

15.1. Барилга байгууламж, инженерийн шугам сүлжээ, тохижилтын гл гүйцэтгэх явцад учруулсан хохирлыг тухайн үйл ажиллагааг цэтгэсэн этгээд холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу нөхөн төлнө.

15.2. Газарт орсон барилгыг нурааж зайлуулах, зам талбай, кенерийн шугам сүлжээ, мод зүдэг, тохижилтыг нөхөн сэргээх длыг захиалагч этгээд бүрэн хариуцна.

16 дугаар зүйл. Хот байгуулалтын хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

16.1. Хот байгуулалтын тухай хууль тогтоомжийг зөрчсөн этгээдэд члийн шинж байдлыг харгалзан эрүүгийн хариуцлага хэлгэхээргүй бол улсын байцаагч дараахь захиргааны шийтгэл дуулна:

16.1.1. Энэ хуулийн 10.1.1, 10.1.2., 10.1.4-г заасныг зөрчсөн эн, албан тушаалтныг 30000-50000 төгрөгөөр, аж ахуйн нэгж, гууллагыг 150000-200000 төгрөгөөр торгох;

16.1.2. Энэ хуулийн 9.1.1, 9.1.2-г заасныг зөрчсөн иргэн, албан аалтныг 25000-30000 төгрөгөөр, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 100-150000 төгрөгөөр торгох;

16.1.3. Энэ хуулийн 9.1.3, 10.1.3-т заасныг зөрчсөн албан тушаалтныг 10000-25000 төгрөгөөр, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг 50000-100000 төгрөгөөр торгох.

16.1.4. Энэ хуулийн 9.1.4, 10.1.5-д заасныг зөрчсөн иргэд албан тушаалтныг 5000-25000 төгрөгөөр, аж ахуйн нэгж байгууллагыг 50000-100000 төгрөгөөр торгох.

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ
ХУРЛЫН ДАРГА**

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1998 оны 11 дүгээр
сарын 6-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ
ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд дор дурдсан агуулгатай 6.4 дэх хэсгийг нэмсүгэй:

"6.4. Аж ахуйн нэгжийн борлуулсан, экспортлосон алт /1999 оны шинэжүүлснээр/-нд борлуулалтын орлогын 10 хувьтай тэнцэх хэмжээг нэмэгдсэн өртгийн албан татвар ногдуулна. Алтыг экспортлох борлуулалтын орлогыг экспортод гаргахаар бүртгүүлсэн өдрийн дэххэн зах зээлийн үнээр тооцно".

2 дугаар зүйл. Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн дугаар зүйлийн 3 дахь заалтын "Экспортод гаргасан" гэсний өмнө "Алтын бусад" гэж нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 1998 оны 11 дүгээр сарын 6-ны өдрөөс эх дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ
ХУРЛЫН ДАРГА**

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

᠑8 оны 11 дүгээр
ын 6-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсантай холбогдуудан 1998 оны 8 дугаар сарын 28-ны өдөр гаргасан "Зарим бараанд ногдуулах экспортын гадгийн татварын хэмжээг тооцох тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай" хуулийг хүчингүй болгон тасгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ
ХУРЛЫН ДАРГА**

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

᠑8 оны 11 дүгээр
ын 6-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ПРОТОКОЛ СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Онц хүнд гэмтэг учруулах, үл ялгаварлан хөнөөх заргайд тооцогдож болох зарим төрлийн ердийн зэвсэг хэрэгслийг нэгдэх буюу хязгаарлах тухай Конвенцийн Нүүд сохлогч лазерийн стгийн тухай нэмэлт IY Протокол-ыг Монгол Улсын Засгийн газраас өн мэдүүлсний дагуу соёрхон баталасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ
ХУРЛЫН ДАРГА**

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

᠑8 оны 11 дүгээр
ын 6-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГЫН ОРЛОГЫН
АЛБАН ТАТВАРЫН ХУУЛЬД НЭМЭЛТ
ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Аж ахуйн нэгж, байгууллагын орлогын албан татварын нийн 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 9 дэх заалтын "боловсролын сан" ний дарга "шинжлэх ухаан, технологийг хөгжүүлэх сан" гэж нэмсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ
ХУРЛЫН ДАРГА**

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1998 оны 11 дүгээр
сарын 12-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

Энэ хуулийн зорилт нь нийгмийн халамжийн төрөл, хамрах хүрээг тогтоож, нийгмийн халамжийн санг бүрдүүлэх, зарцуулах эрх зүйн үндэс, нийгмийн халамжийн үйл ажиллагааг эрхлэх байгууллага, алба тушаалтны чиг үүргийг тодорхойлж, тэдгээрийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Нийгмийн халамжийн тухай хууль тогтоомж

2.1 Нийгмийн халамжийн тухай хууль тогтоомж нь Үндсэн хууль, эрх хууль болон хууль тогтоомжийн холбогдох бусад актаас бүрдэнэ.

2.2 Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийгмийн халамжийн тухай хууль тогтоомжоос өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томьёо

3.1 Энэ хуульд хэрэглэсэн дараахь нэр томьёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1 "нийгмийн халамж" гэж хүн ямын эмтэг хэсэгт хамрагдах ахмад настан, эх, хүүхэд, тахир дутуу хүн, нэн ядуу амьдралтай иргэнд тэтгэвэр тэтгэмж олгох, хөнгөлөлт, үйлчилгээ үзүүлэх чиглэлээр тэдний амьжиргаа дээшлүүлэх, түүнчлэн хүүхэд төрүүлсэн эх, бүтэн өнчин хүүхэд үрчлэн авсан эх /эцэг/ болон ихэр хүүхдэд тэтгэмж олгох агуулга бүхий нийгмийн хамгааллын арга хэмжээг;

3.1.2 "нийгмийн эмтэг хэсэг" гэж бие даан амьдрах чадваргүй, тэжээл тэтгэх төрөл садангүй, ганц бие ахмад настан, тахир дутуу хүн, бүтэн өнчин хүүхэд болон нэн ядуу амьдралтай ахмад настан, тахир дутуу хүн, олон хүүхэдтэй эх /эцэг/, нэн ядуу амьдралтай хүнийг;

3.1.3 "нэн ядуу хүн" гэж тухайн хүнд ногдох орлогын хэмжээг амьжиргааны доод түвшингийн 40 хувиас доогуур, тэрхүү орлогынхаа хэмжээгээр хязгаарлагдмал хэрэглээтэй хүнийг;

3.1.4 "ахмад настан" гэж Ахмад настан, түүнд үзүүлэх хөнгөлөлт үйлчилгээний тухай хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан хүнийг;

3.1.5 "тахир дутуу хүн" гэж Тахир дутуу хүний нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлд заасан хүнийг;

3.1.6. "нийгмийн асрамжийн үйлчилгээ" гэж ахмад настан, тахир уугуу хүн, бүтэн өвчин хүүхэд болон гурав ба түүнээс дээш ихэр хүүхдийг асрамжийн газарт байрлуулах, хоол, хувцас, эмнэлэг, соёл, ахуйн үйлчилгээгээр хангах, ерөнхий боловсрол, мэргэжил дэмшүүдэх хэлбэрээр эрвэс байнга асрамжлах үйлчилгээ;

3.1.7. "нийгмийн халамжийн үйлчилгээ" гэж иргэнийг түр гатаагаар хооллох, эхтүт түүнд нэгдэх хувцас, зүнс болон ахуй, ёлын зарим зүйл олгох, хөнгөлөлт үзүүлэх, мэргэжил дэмшүүдэх зэрэг эрвэс үзүүлэх үйлчилгээг;

4 дүгээр зүйл. Нийгмийн халамжийн хамрах хүрээ

4.1. Хууль тогтоомжид заасан нөхцөл, бөгөөд хангасан Монгол Улсын дэгл нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж, хөнгөлөлт, нийгмийн сямжийн болон асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдана.

4.2. Хууль тогтоомжид заасан нөхцөл, бөтлын дагуу нийгмийн асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа иргэн /дайн, байлдаан, эвсэгт /тгаралтад оролцсонөөс бусад/ нийгмийн халамжийн сангаас олгох тгэвэр, тэтгэмж, хөнгөлөлт, ёон сангаас санхүүжилдэх нийгмийн асрамжийн үйлчилгээнд үл хамрагдана.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН САН

5 дугаар зүйл. Нийгмийн халамжийн сан,
түүнд бүтэн, төрөл

5.1. Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж, хөнгөлөлт, үйлчилгээнд үзүүдэх хөрөнгө; нийгмийн халамжийн сангаас санхүүжүүдэх;

5.2. Нийгмийн халамжийн сан нь мөн өн хөрөнгийн сан байна;

5.3. Нийгмийн халамжийн сан дор дурасан төрөлтэй байна;

5.3.1. нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн сан;

5.3.2. нийгмийн халамж, асрамжийн үйлчилгээний сан;

5.4. Нийгмийн халамжийн сангийн дүрмийг Засгийн газар батална.

6 дугаар зүйл. Нийгмийн халамжийн сангийн
өрлөгын эх үүсвэр

6.1. Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн сан улсын төвлөрсөн сөөс санхүүжүүдэх;

6.2. Нийгмийн халамж, асрамжийн үйлчилгээний сангийн орлого дор дурсан эх үүсвэрээс бүрдэх;

6.2.1. нийгмийн халамжийн санд улсын төвлөрсөн болон орон тгийн төсөөс олгох хөрөнгө;

6.2.2. нийгмийн халамжийн сангийн хөрөнгийн чөлөөт үддлэлийг нэнд халгалуулсан хүү;

6.2.3. олон улсын байгууллага, гадаад улс, Монгол Улсын болон

гадаад улсын аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэнээс нийгмийн халамжийн санд шууд зориулалттайгаар олгосон хандиа, тусламж;

6.2.4.бусад эх үүсвэр.

6.3.Нийгмийн халамжийн сангийн орлого бүх төрлийн гатвар хураамжаас чөлөөлөгдөнө.

**7 дугаар зүйл. Нийгмийн халамжийн сангийн
хөрөнгийн зарцуулалт**

7.1.Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн сангийн хөрөнгийг хууль тогтоомжид заасан нөхцөл, журмын дагуу дор дурдсан тэтгэвэр тэтгэмж, зардалыг санхүүжүүлэхэд зарцуулна:

7.1.1.нийгмийн халамжийн тэтгэвэр;

7.1.2.жирэмсний болон амаржсаны, хүүхэд асарсны, олоо хүүхэдгүйн, нярай хүүхдийн аришгааны, нхэр хүүхдийн бүтэн өнөө хүүхэд үрчлэн авч өсгөсний тэтгэмж;

7.1.3.хууль тогтоомжид заасан бусад зардал.

7.2.Нийгмийн халамж, асрамжийн үйлчилгээний сангийн хөрөнгийг хууль тогтоомжид заасан нөхцөл, журмын дагуу дор дурдсан зардалыг санхүүжүүлэхэд зарцуулна:

7.2.1.ахмад настанд үзүүлэх халамж, асрамжийн үйлчилгээний зардал;

7.2.2.тахир дутуу хүнд үзүүлэх халамж, асрамжийн үйлчилгээний зардал;

7.2.3.гурав ба түүнээс дээш нхэр хүүхдийг 4 нас хүртэл төрөө асрамжлан өсгөж хүмүүжүүлэх зардал;

7.2.4.нэг адуу иргэний халамжийн үйлчилгээний зардал;

7.2.5.нийгмийн халамж, асрамжийн үйлчилгээний байгууллагын үйл ажиллагааны зардал;

7.2.6.хууль тогтоомжид заасан бусад зардал.

7.3.Нийгмийн халамжийн сангийн хөрөнгийг зориулалтын бусад зарцуулахыг хориглоно.

7.4.Нийгмийн халамжийн нэг төрлийн сангийн хөрөнгийг зарцуулагдлагагүй үлдэгдлийг нийгмийн халамжийн асуудал зарцуулах Засгийн газрын гишүүнтэй зөвшилцөн хөрөнгө дутагдалтай нийгмийн халамжийн өөр төрлийн санд 6 саравс дэвсгүй хугацаагаар шилжүүлж ашиглаж болно.

**8 дугаар зүйл. Нийгмийн халамжийн сангийн орлого,
зардалын төсвийг батлах**

8.1.Нийгмийн халамжийн санд улсын төндөрсөн төсвөөс олгох хөрөнгийн хэмжээг Засгийн газрын саналыг үндэслэн жил бүрийн Төсвийн тухай хуулиар тогтооно.

8.2.Нийгмийн халамж, асрамжийн үйлчилгээний санд орон нутгийн төсвөөс олгох хөрөнгийн хэмжээг аймаг, нийслэл, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал жил бүрийн төсвийг тусгайлан зааж батална.

**9 дүгээр зүйл. Сангийн тайлан тэмцэл гаргах,
тайлагнах**

9.1. Нийгмийн халамжийн сан тус бүрийн орлого, зарлагын тайланг дор дурдсан хугацаанд гаргаж тайлагнаана.

9.1.1. Улирлын тайланг аймаг, нийслэлийн дүүргийн нийгмийн халамжийн байгууллага тухайн улирлын дараа сарын 25-ны дотор, жилийн жилийн нэгдсэн тайланг дараа оны 2 дугаар сарын 10-ны дотор нийгмийн халамжийн төв байгууллагад гаргаж ирүүлнэ.

9.1.2. Нийгмийн халамжийн төв байгууллага нийгмийн халамжийн сангийн улирлын нэгдсэн тайланг дараа улирлын хоёр дахь сарын 20-ны дотор, жилийн жилийн нэгдсэн тайланг дараа оны 3 дугаар сарын 1-ний дотор тус тус гаргаж Сангийн яаманд ирүүлнэ.

9.2. Нийгмийн халамжийн төв байгууллага жилийн болон жилийн жилийн тайлан тэмцэлийг хэвн хэдэлжж, зохих дүгнэлт гаргана.

**10 дугаар зүйл. Нийгмийн халамжийн сангийн
бүртгэл, тайлангийн маягтыг батлах**

Нийгмийн халамжийн сангийн бүртгэл, тайлангийн маягтын загварыг сангийн болон нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан Засгийн газрын өмнүүн хамтран батална.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН ТЭТГЭВЭР, ТЭТГЭМЖ

**11 дүгээр зүйл. Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр,
тэтгэмжийн төрөл**

11.1. Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж дараахь төрөлтэй байна:

11.1.1. нийгмийн халамжийн тэтгэвэр;

11.1.2. жирэмсний болон амарсаны тэтгэмж;

11.1.3. хүүхэд асарсны тэтгэмж;

11.1.4. олон хүүхэдтэйн тэтгэмж;

11.1.5. нярай хүүхдийн арчигсааны тэтгэмж;

11.1.6. ихэр хүүхдийн тэтгэмж;

11.1.7. бүтэн өмч хүүхэд үрчлэн авч, өстөсний тэтгэмж.

**12 дугаар зүйл. Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр
авах эрх**

12.1. Нийгмийн даатгалын тухай хууль тогтоомжид заасны дагуу тэтгэвэр авах эрх үүсгэгч дор дурдсан иргэн нийгмийн халамжийн тэтгэвэр авах эрхтэй.

12.1.1. бие даан амьдрах чадваргүй, гэжлэн тэтгэх үр хүүхэд, төрөл дангүй, эсхүл хууль ёсны гэжлэн тэтгэгч нь эхмэд настай, тахир дутуу гэгддэг дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх боломжоогүй нь тогтоогдсон, иэн ядуу цэрлалтай 60 ба түүнээс дээш настай эрэгтэй, 55 ба түүнээс дээш настай эмэгтэй;

12.1.2 хөдөлмөрийн чадвараа ᠓-аас дээш хувиар алдсан тахир дутуу хүн;

12.1.3 арван тургаан насанд хүрсэн төрөлхийн тахир дутуу ботон 1 насанд хүрээгүй байхдаа тахир дутуу болсон /хөдөлмөрлөх чадвар нь 5 буюу түүнээс дээш хувиар алдагдсан/ хүн;

12.1.4 тэжээгч нь нас барсан гэр бүлийн хөдөлмөрийн чадваргүй гишүүд;

12.1.5 бүрэн хараагүй, хэлгүй, дүний болон одой хүн;

12.1.6 хүний амь аврах, гоц аюулт халдварт өвчний голомт ажиллах буюу байгалийн гамшиг, осолтой тэмцэж иргэний журамт үүргээ биелүүлж яваад хөдөлмөрийн чадвараа алдаж тахир дутуу болсон хүн;

12.1.7 энэ хуулийн 12.1.6-д зааснаар журамт үүргээ биелүүдэж яваад нас барсан иргэний гэр бүлийн хөдөлмөрийн чадваргүй гишүүд;

12.1.8 нэн ядуу амьдралтай, өрх толгойлсон, 4 ба түүнээс дээш хүүхэдтэй 45 насанд хүрсэн эх /50 насанд хүрсэн эгч/

13 дугаар зүйл. Нийгэмийн халамжийн тэтгэмжийн хэмжээ

Нийгэмийн халамжийн тэтгэмжийн хэмжээг тухайн үеийн амьжиргааны доод түвшинг харгалзан Засгийн газар тогтооно.

14 дүгээр зүйл. Жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмж авах эрх, тэтгэмжийн хэмжээ

14.1 Нийгэмийн даатгалын сангаас олгох жирэмсний болон амаржсан тэтгэмж авах эрх үүсээгүй эх хүүхдэд төрүүлдэхийн өмнө болон амаржсан дараа нийт 4 сарын хугацаанд тэтгэмж авах эрхтэй.

14.2 Хүүхдээ 196-гаас доошгүй хоног тээгээд дутуу төрүүлсэн буюу үхэндүүлсэн, жирэмсэлтийг эмгэгийн аргаар тасалсан, мөн 196 хоног тээгээгүй боловч амьдрах чадвартай хүүхэд төрүүлсэн эхэд жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмж олгоно.

14.3 Энэ хуулийн 15.1-д заасны дагуу хүүхдэд асарч байх хугацаандаа хүүхэд төрүүлсэн эхэд жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмж олгоно. Энэ тохиолдолд уг эмийн зөвхөн хоёр удаагийн төрөлт хамаарагдана.

14.4 Жирэмсний болон амаржсаны 1 сарын тэтгэмжийн хэмжээ нь хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээтэй тэнцүү байна.

15 дугаар зүйл. Хүүхэд асарсны тэтгэмж авах эрх, тэтгэмжийн хэмжээ

15.1 Хөдөлмөрийн гэрээгээр ажилладаг бөгөөд амьжиргааны доод түвшингээс доогуур орлоготой болон хөдөлмөр эрхэлдэггүй нэн ядуу амьдралтай эх төрүүлсэн болон үрчлэн авсан хүүхдэд 2 нас /нхэр бол 3 нас хүртэл асарч байгаа бол жирэмсний болон амаржсаны амралтаа эхэлсн дараа хүүхэд асарсны тэтгэмж авах эрхтэй.

15.2 Их, дээд сургууль, коллежийн оюутан эх хүүхэд асарсны тэтгэмж авах эрхтэй.

15.3 Хүүхэд асарсны тэтгэмж авч байх хугацаандаа хүүхэд даху төрүүлсэн болон үрчлэн авсан эмийн түрүүчийн хүүхэд асарсны тэтгэмж

соож, дараагийн хүүхдээ асрахад нь зориудан түүнд хүүхэд төрснэ гэмж олгоно. Уг тэтгэмж нь эхийн зөвхөн хоёр удаагийн төрөлтийн нцаанд хамаарна.

15.4 Хүүхэд асарсны тэтгэмжийн хэмжээг тухайн үеийн амьжиргааны мэдүвшинг харгалдмж Засгийн газар тогтооно.

15.5 Хүүхэд асарч байгаа эхэд аж хууин нэгж, байгууллага нь нэмэгдэл гэмж олгож болно.

16 дугаар зүйл. Олон хүүхэдтэйн тэтгэмж авах эрх,

тэтгэмжийн хэмжээ

16.1 Олон хүүхэдтэйн тэтгэмж нь дор дурдсан төрөлтэй байна.

16.1.1 дөрвөн хүүхэд төрүүлж, өстөн хүмүүжүүлж байгаа эх /эцэг/-д ох нэг удаагийн тэтгэмж;

16.1.2 гав ба түүнтэс дээн хүүхэдтэй эх /эцэг/-д жил тутам олгох гэмж;

16.2 Дөрвөн хүүхэд төрүүлж, өстөн хүмүүжүүлж байгаа эх /эцэг/ нэг агийн тэтгэмж авах эрхтэй бөгөөд тэтгэмжийн хэмжээ нь тухайн үеийн ажиргааны доод түвшингийн хэмжээг 5 дахин нэмэгдүүсэнтэй тэнцүү лна.

16.3 Төрүүлж, өстөн хүмүүжүүлж байгаа 16 хүртэл насны 5 ба түүнтэс н хүүхэдтэй эх /эцэг/ жил тутам тэтгэмж авах эрхтэй бөгөөд тэтгэмжийг эхд тус бүрт 2000 төгрөгөөр тооцож жилд 1 удаа олгоно.

17 дугаар зүйл. Нйрай хүүхдийн ариалгааны тэтгэмж

авах эрх, тэтгэмжийн хэмжээ

17.1 Нэг идүү орхийн эх хүүхдээ төрүүлснээс хойш 3 сарын дотор нэг а нйрай хүүхдийн ариалгааны тэтгэмж авах эрхтэй.

17.2 Нйрай хүүхдийн ариалгааны тэтгэмжийн хэмжээ хөдөлмөрийн сний доод хэмжээтэй тэнцүү байна.

18 дугаар зүйл. Ихэр хүүхдийн тэтгэмж авах эрх,

тэтгэмжийн хэмжээ

18.1 Хоёр ихэр хүүхэд төрүүлж, эсн мэнд өстөж байгаа эхийн төрсноос нг 3 сарын дараа хүүхэд тус бүрт 20000 төгрөгийн тэтгэмжийг нэг удаа олго.

18.2 Гурав ба түүнтэс дээн ихэр хүүхдийг төрний зардалар асрамжлан зөгүй бол энэ хуудлийн 18.1-д заасан тэтгэмжийг хүүхэд тус бүрд олгоно.

19 дүгээр зүйл. Бүтэн өгчин хүүхэд үрчлэн авч, өстөсний

тэтгэмж авах эрх, тэтгэмжийн хэмжээ

19.1 Бүтэн өгчин хүүхэд үрчлэн авч, өстөн хүмүүжүүлж байгаа эх /эцэг/ лэн авсан хүүхдээ 16 нас хүртэл нь тэтгэмж авах эрхтэй.

19.2 Энэ хуудлийн 19.1 дэх хэсэгт заасан тэтгэмжийн хэмжээ нь өмөрнийн хөлсний доод хэмжээн 2 дахин нэмэгдүүсэнтэй тэнцүү байх ээд түүнийг улирал тутам олгоно.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН БОЛОН АСРАМЖИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

20 дугаар зүйл. Нийгмийн халамжийн болон асрамжийн үйлчилгээний төрөл

20.1. Нийгмийн халамжийн болон асрамжийн үйлчилгээ дор дурасан төрөлтэй байна:

20.1.1. ахмад настаныг байнга асрамжлах үйлчилгээ;

20.1.2. тахир дутуу хүнийг байнга асрамжлах үйлчилгээ;

20.1.3. өнчин хүүхдийг байнга асрамжлах үйлчилгээ;

20.1.4. нэн ядуу амьдралтай иргэнд үзүүлэх нийгмийн халамжийн үйлчилгээ;

20.1.5. гурав ба түүнээс дээш ихэр хүүхдийг 4 нас хүртэл нь төрийн зардлаар асрамжлан өсгөж, хүмүүжүүлэх үйлчилгээ;

20.1.6. амьжиргааны доод түвшингээс доогуур орлоготой бөгөөд олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх /хэсэг/ үзүүлэх нийгмийн халамжийн үйлчилгээ;

20.1.7. ахмад настанд үзүүлэх нийгмийн халамжийн үйлчилгээ;

20.1.8. тахир дутуу хүнд үзүүлэх нийгмийн халамжийн үйлчилгээ.

21 дүгээр зүйл. Нийгмийн халамж болон асрамжийн үйлчилгээний хамрах хүрээ

21.1. Нэн ядуу амьдралтай иргэн, амьжиргааны доод түвшингээс доогуур орлоготой бөгөөд нийгмийн асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдаагүй ахмад настан, тахир дутуу хүн, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх /хэсэг/ нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдана.

21.2. Нийгмийн асрамжийн үйлчилгээнд дор дурасан иргэн хамрагдана.

21.2.1. бие даан амьдрах чадваргүй, гэжээн тэтгэх төрөл салангу ганц бие, эхүүд гэжээн тэтгэгч нь дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх шаардлага нь тогтоогдсон ахмад настан, тахир дутуу хүн;

21.2.2. хууль ёсны асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчгүй бүх өнчин хүүхэд;

21.2.3. төрийн зардлаар асрамжлан өсгөхийн эцэг, эх нь зохиоороо гурав ба түүнээс дээш ихэр хүүхэд;

21.2.4. байнгын асрамжид байгаа төрөлхийн тахир дутуу 16 хүртэл насны хүүхэд.

22 дугаар зүйл. Нийгмийн халамжийн болон асрамжийн үйлчилгээнд хамруулах нийлвэр гаргах

Иргэнийг халамжийн үйлчилгээнд хамруулах тухай тодорхойлолти сум, дорооны Засаг дарга, асрамжийн үйлчилгээнд хамруулах тух нийлвэрийн аймаг, дүүргийн Засаг дарга тус тус гаргана.

23 дугаар зүйл. Нийгмийн халамжийн болон асрамжийн үйлчилгээний зардлын хэмжээ

23.1. Улсын нийгмийн халамжийн гэрлэн саналыг үндэслэн нийгмийн халамжийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дор дасан зардлын норматив, эд хоронгийн эдлэгтэний хугацаа, журмыг тооно мөрдүүнэ.

23.1.1. нийгмийн асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа иргэний өл хүнс, хувцас, эм, ариун цэвэр, хичээлийн хэрэгслэлийн нэг хүнд ногдох эдлэлийн норматив, хувцас, хичээлийн хэрэгслэлийн эдлэгтэний хугацаа;

23.1.2. нийгмийн асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдаж байгаад насралын иргэнийг оршуулах зардлын норматив;

23.1.3. нийгмийн халамжийн болон асрамжийн үйлчилгээ үзүүлэх зарам, нэг хүнд өдөрт ноогдох хоолны болон бусад үйлчилгээний зардлын норматив.

23.2. Турав ба түүнээс дээш ихэр хүүхдийн төрийн зардлаар өсгөж дүүжүүлэх журам, зардлын нормативыг нийгмийн халамжийн асуудал эхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тоо тооно.

4 дүгээр зүйл. Ахмад настанд үзүүлэх нийгмийн халамжийн үйлчилгээ

24.1. Ажилдаж байсан аж ахуйн нэгж, байгууллага нь дампуурсан, татангдсан болон өөр орон нутгаас шилжих ирсэн, харьяалах байгууллага, ахуйн нэгж байхгүй нэн ядуу амьдралтай ахмад настныг нийгмийн халамжийн байгууллага биеэцэг удирдлын хаврын тэргүүн сар-цагаан нэн шинийн нэгнийг тохиолдуулж хүлээн авч хүндэтгэл үзүүлэн бэлэг хгдлын зүйл гардуулж байна.

24.2. Эмнэлгийн дүгнэлтээр рашаан сувилалд сувилуулах шаардлагатай ядуу амьдралтай ахмад настанд эх орны рашаан сувилалд явах ушааны гдлын зардал, зар бичгийн үнийн 50 хувийг жилд нэг удаа нөхөн олгоно.

25 дугаар зүйл. Тахир дутуу иргэнд үзүүлэх нийгмийн халамжийн үйлчилгээ

25.1. Нийгмийн халамж, асрамжийн үйлчилгээний сангаас дор дурдсан ир дутуу хүнд дараахь нөхцөл, хэмжээгээр нийгмийн халамжийн чилгээг үзүүнэ.

25.1.1. Хөдөлмөрийн чөлөөрөө бүрэн алдсан тахир дутуу гишүүнтэй, ажиргааны доод түвшингээс доогуур орлоготой өрхийн хөдөлөн шинж байгаа орон сууцны байрны талбайн хөлсийг хөнгөлөх болон гэр, ийн галлагаатай сууцанд амьдралаг өрхөд гүлээ, нүүрс олгох үйлчилгээ нийгмийн халамжийн байгууллага гүйцэтгэнэ.

25.1.2. нийслэлтээс 1000 ба түүнээс дээш км алслагдсан газарт байнга ийн суудаг, нийгмийн диатгалын сангаас олгох үйлдвэрлэлийн осол, гжлээс шалтгаалсан өвчний тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр авах эрх эгүй, нэн ядуу амьдралтай өрхийн тахир дутуу гишүүн өвчний удмалс гийн мэргэжлийн эмнэлгийн хяналтын комиссын шийдвэрээр нийслэлд

ирж амьсгүүрэх, шинэчилгээ хийлгэх шаардлагатай тохиолдолд нэг тал унааны зардлыг жилд 1 удаа нөхөн олгоно;

25.1.3.нэн ядуу амьдралтай өрхийн 16 /суралцаж байгаа бол хүртэлх насны тахир дутуу хүүхэд болон нийгмийн дайтгалын санг олгох үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өмчий тэтгэмж гэтгэмж, төлбөр авах эрх үүсээгүй, нэн ядуу амьдралтай тахир дутуу хүү дотоодын протез, ортопедийн хэрэгслийн үнийг нэг удаа 100 хувь нөг олгоно;

25.1.4.нэн ядуу амьдралтай өрхийн 16 /суралцаж байгаа бол хүртэлх насны тахир дутуу хүүхэд зарцуулалтын тэргэжирлийг нэг удаа төлбөргүй олгоно;

25.1.5.байнгын асрамжид байдаг тахир дутуу хүүхдэд /16 хүү насны/ асарч байгаагийн улмаас хөдөлмөр эрхэлдэггүй бөгөөд нэн я амьдралтай өрхийн гишүүн, асрын хамгаалагч /нэг хүн/-д тухайн үе амьжиргааны донд түвшингийн 75 хувьтай тэнцэх хэмжээний тусламж хүүхдэд асрахад нь зориулж сар бүр олгоно;

25.1.6. 10-аас доошгүй жил хөдөлмөр эрхэлсэн бүрэн хараагүй х магнитефоны нэг удаа 50 хувийн хөнгөлөлттэй үгээр, мөн хувианд хөдөлмөр эрхэлсэн сонгоод султай хүнд мэргэжлийн эмч нарын магадлан үндэстэн сонгоомын аппаратыг эхний удаа үнэгүй, 2 дахь удаад 50 хув хөнгөлөлттэй үгээр тус тус олгоно;

25.1.7.тусгай сургуульд орон нутгаас ирж суралцдаг хараа хэзгүй, дүлий сурагчийн анх ирэх болон амралтаараа орон нутагтаа бу ирэх, сургуулиа төгсөөд буцах унааны зардлыг олгоно;

25.1.8.нийслэл болон аймгийн төвийн суманд байнга оршин суу, хөдөлмөрийн насанд хүрсэн бүрэн хараагүй хүний гэрт өөрийн нь зард телефон утас тэмдэг. Хэрвээ уг иргэн тухайн үеийн амьжиргааны 2 түвшингээс доогуур ордогтой бол телефон утасны сар бүрийн хөлсний хувийг хөнгөлнө;

25.1.9.нөхөр, эхнэр хоёулаа хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алц тахир дутуу, хараагүй буюу өрхийн дотор бүрэн хараагүй, дүлий 2 түүнгээс дээш хүн амьдардаг бол тухайн өрхийн хөлслөн эгэмшиж бай орон суушина байрны хөлсийг хөнгөлөх болон гэр, срдийн галлаган суушианд амьдардаг өрхөд гүлээ, нүүрс олгох үйлчилгээг нийгм халамжийн байгууллага гүйцэтгэнэ;

25.1.10.нийт 10-аас доошгүй жил хөдөлмөр эрхэлсэн бүрэн хараа дүлий хүнийг /х орны рашаан сувилалд сувилуулахад жилд нэг удаа /нэг аймгийн төв хүртэлх/ унааны болон зар бичгийн үнийн 50 хувийг хөнгөл

25.2.Тахир дутуу хүн нийслэл, аймгийн төвийн нийтийн тээвж /таксианаас бусад/ хэрэгслээр үнэ төлбөргүй зорчино.

25.3.Хараагүй хүний брайлийн үгээр бичсэн захидал, ил захидал, 1 хүртэлх илгээмжийг дотоодод үнэ төлбөргүй явуулж, өрхийн д хөдөлмөрийн чадвартай гишүүн байхгүй бол хараагүй хүний тилэх р цэгийн хурдамжийг нийгмийн халамжийн сангаас төлнө.

25.4.Хөдөлмөрийн чадвартай гэнцүүгүй өрхийн хараагүй, хэлгүй, ний хүний 4 хүртэлх насны хүүхдийг нийгмийн халамжийн цэцэрлэг, ид үнэ төлбөргүй асарч хүмүүжүүлнэ.

25.5.Энэ зүйлд зассан тахир дутуу иргэнд үзүүлэх нийгмийн халамжийн чиглэсний журмыг Засгийн газар тогтооно.

26 дугаар зүйл. Нийгмийн халамжийн гэрлийн үйлчилгээ

26.1.Өөрөө өөртөө үйлчлэх чадваргүй, ганц бие ахмад настан, тахир уу хүн гэрээр үйлчлүүлэх хүсэлт гаргавал нийгмийн халамж чиглэсний төвөөс гэдэнд гэрээр үйлчилж болно.

26.2.Нийгмийн халамжийн гэрлийн үйлчилгээг үзүүлэхдээ төрийн бус гууллага, сайн дурын туслагч, сурагч, оюутныг өөрийнх нь хүсэлтээр эгээр ажилдуулж болно.

26.3.Нийгмийн халамжийн гэрлийн үйлчилгээний журмыг нийгмийн амжийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батална.

27 дугаар зүйл.Нийгмийн халамжийн болон асрамжийн үйлчилгээний зохион байгуулалт

27.1.Нийгмийн халамжийн болон асрамжийн үйлчилгээний бодлого, т зүйн асуудлыг нийгмийн халамжийн асуудал эрхэлсэн төрийн ргааны төв байгууллага, үйлчилгээг зохион байгуулахтай холбогдсон длыг нийгмийн халамжийн байгууллага тус тус эрхэлнэ.

27.2.Нийгмийн асрамжийн үй чилгээг улс, орон нутгийн асрамжийн р, нийгмийн халамжийн үйлчилгээг аймаг, нийслэлийн дүүргийн эмж үйлчилгээний төв, сумын халамжийн ажилтан тус тус үзүүлнэ.

27.3.Сум, нийслэлийн дүүргийн нутаг дэвсгэрт биеэ давсан асрамжийн ртай бол түүнд тухайн сум, нийслэлийн дүүргийн халамжийн илгээг нэгтгэн нийгмийн халамж, асрамжийн үйлчилгээний төв гуулан ажиллуулна.

27.4.Нийгмийн халамжийн болон асрамжийн үйлчилгээний гууллагын үдгэрчилсэн дүрмийг нийгмийн халамжийн асуудал эрхэлсэн йн захиргааны төв байгууллага батална.

27.5.Иргэн, хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж, төрийн бус байгууллага йн зардлаар ахмад настан, бүтэн өмчин хүүхэд, тахир дутуу хүнийн имжан асрахыг төр дэмжих би шаардлагатай гэж үзвэл түүнд рлагдах зардалын тодорхой хэсгийг нийгмийн халамж, асрамжийн илгээний сангаас гэрээний үндсэн дээр санхүүжүүлж болно.

27.6.Иргэн, хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж, төрийн бус байгууллагад хуулийн 27.5-д зассан чиглэлээр ажиллах зөвшөөрөл олгох буюу улагч, үйлчлүүлэгчийн эрх ашгийг хохиросон бол тухайн үйл длагааг зогсоох тухай шийдвэрийн нийгмийн халамжийн төв ууллага гаргана.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ

**БАРИМТ БИЧИГ БҮРДҮҮЛЭХ, ТЭТГЭВЭР,
ТЭТГЭМЖ ОЛГОХ**

28 дугаар зүйл. Тэтгэвэр, тэтгэмж тогтоолгох өргөдөл гаргах, шийдвэрлэх хугацаа

28.1.Тэтгэвэр, тэтгэмж тогтоолгох иргэн өргөдөл, хуульд заа холбогдох баримт бичгийг дор дурдсан хугацаанд бүрдүүлж, сум, дүүрг нийгмийн халамжийн байгууллага /ажилтан/-д өгнө:

28.1.1.нийгмийн халамжийн тэтгэвэр тогтоолгох иргэн уг тэтгэвэр тогтоолгон авахыг хүссэн хугацаандаа;

28.1.2.жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмж авах эх жирэмс болон амаржсаны амралт эхэлсний дараа 4 долоо хоногийн дотор;

28.1.3.олон хүүхэдтэйн жил тутмын тэтгэмж авах эх /хэцг/ 6 дуг сарын 1-ний дотор;

28.1.4.дөрвөн хүүхэд төрүүлж, өсгөн хүмүүжүүлж байгаа удаагийн тэтгэмж авах эх /хэцг/ 4 дэх хүүхдээ төрүүлснээс хойш 6-өнгөрсний дараа 4 долоо хоногийн дотор;

28.1.5.хүүхэд асарсны тэтгэмж авах эх жирэмсний болон амаржс амралтаа эхэлсний дараа хүссэн хугацаандаа;

28.1.6.нярай хүүхдийн арчилгааны тэтгэмж авах эх хүү төрүүлснээс хойш 2 сар өнгөрсний дараа 4 долоо хоногийн дотор;

28.1.7.ихэр хүүхдийн тэтгэмж авах эх хүүхдээ төрүүлснээс хойш 3 өнгөрсний дараа 4 долоо хоногийн дотор;

28.1.8.бүтэн өнчин хүүхэд үрчлэн авч, өсгөсний тэтгэмж авах /хэцг/хүүхдээ үрчлэн авснаас хойш 4 долоо хоногийн дотор.

28.2.Тэтгэвэр тогтоолгох өргөдлийг сум, дүүргийн нийгмийн халамж байгууллага /ажилтан/ хүлээж авснаас хойш 30 хоногийн дотор, тэтг авах өргөдлийг 21 хоногийн дотор тус тус хянан шийдвэрлэнэ.

29 дүгээр зүйл. Тэтгэвэр, тэтгэмж тогтоолгоход бүрдүүлэх баримт бичиг

29.1.Тэтгэвэр тогтоологоход дор дурдсан баримт бичиг бүрдүүлнэ:

29.1.1.энэ хуулийн 12.1.1, 12.1.8-д заасан насанд хүрсэн тухай бс нийгмийн даатгалын сангаас тэтгэвэр авах эрх үүсвэггүй, нэн амьдралтай болох тухай баг, хорооны Засаг даргын тодорхойл хүүхдийн төрсний гэрчилгээ;

29.1.2.энэ хуулийн 12.1.1, 12.1.2, 12.1.3, 12.1.5, 12.1.6-д заасан ирг тахир дутуу болсныг тогтоосон эмнэлэг хөдөлмөрийн магадлах комис шийдвэр;

29.1.3.энэ хуулийн 12.1.4, 12.1.7-д заасан хөдөлмөрийн чадвар гишүүний төрсний гэрчилгээ, ам бүлийн тодорхойлолт.

29.2.Жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмжийг эхийн өрсө эмнэлгийн хуудсыг үндэслэн олгоно.

29.3. Хүүхэд асарсны тэтгэмж олгоход дор дурдсан баримт бичиг дүүлдэг:

29.3.1. тухайн эхийн амьдарч байгаа өрхийн нэг хүнд ногдох орлого амьжиргааны доод түвшингээс доогуур буюу нэн ядуу амьдралтай өрх, энд тооцогдох эсэх талаар баг, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

29.3.2. хөдөлмөр эрхэлдэг эхэл хүүхдээ всрахад зориулж аж ахуйн ж, байгууллагаас чөлөө олгосон тухай шийдвэр;

29.3.3. суралцаж байгаа тухай их, дээд сургууль, коллежийн орхойлолт;

29.3.4. хүүхдийн төрсний гэрчилгээ.

29.4. Олон хүүхэдтэй тэтгэмж олгоход дор дурдсан баримт бичиг дүүлдэг:

29.4.1. хүүхдийн төрсний гэрчилгээ, эх /хэцэг/-ийн иргэний паспорт уу түүнтэй адилтгах баримт бичиг;

29.4.2. тухайн жилд хүүхэд нэмэгдэж, хасагдсан хөдөлгөөн, хүүхэд н мэнд өсөн хүмүүжиж байгаа тухай баг, хорооны Засаг даргын орхойлолт.

29.5. Нярай хүүхдийн арчилгааны тэтгэмж олгоход дор дурдсан баримт бичиг бүрдүүлдэг:

29.5.1. хүүхэд эсн мэнд өсөж байгаа тухай өрхийн эмчийн орхойлолт;

29.5.2. нэн ядуу амьдралтай өрх, иргэнд тооцогддог тухай баг, ооны Засаг даргын тодорхойлолт;

29.5.3. хүүхдийн төрсний гэрчилгээ.

29.6. Ихэр хүүхдийн тэтгэмжийг олгоход дор дурдсан баримт бичиг дүүлдэг:

29.6.1. ихэр хүүхдийн төрсний гэрчилгээ;

29.6.2. ихэр хүүхэд эсн мэнд өсөж байгаа тухай өрхийн эмчийн орхойлолт;

29.6.3. гурав ба түүнээс дээш ихэр хүүхдийг төрийн зардлаар амжлан өсгөөгүй тухай сум, дүүргийн Засаг даргын тодорхойлолт.

29.7. Бүтэн өнчин хүүхэд үрчлэн авч өсгөсний тэтгэмж олгоход дор дурдсан баримт бичиг бүрдүүлдэг:

29.7.1. бүтэн өнчин хүүхдийн төрсний гэрчилгээ;

29.7.2. бүтэн өнчин хүүхэд үрчлэн авсан эх /хэцэг/-ийн иргэний зорт, түүнтэй адилтгах баримт бичиг;

29.7.3. бүтэн өнчин хүүхдийг үрчлэн авч, өсгөн хүмүүжүүлж байгаа ий сум, дүүргийн Засаг даргын тодорхойлолт.

30 дугаар зүйл. Тэтгэвэр, тэтгэмж олгох

30.1. Нийгмийн халамжийн байгууллага нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, эмжийг үйлчилгэгч банкаар дамжуулан сар бүр олгоно.

30.2. Хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас өөрийн биеэр ирж тэтгэвэр, эмжээ авах боломжгүй иргэний тэтгэвэр, тэтгэмжийг хууль ёсны

тэгэмжлэгдсэн хүнд нь, эсхүл нийгмийн халамжийн байгууллага гэрт нь хүргэж өгч үйлчилнэ.

30.3. 16-гаас доош насны хүүхдэд тогтоогдсон тэтгэвэр, тэтгэмжийг тэдний нэг эхэд, эсхүл асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид нь олгоно.

30.4. Нийгмийн халамжийн байгууллага тэтгэвэр, тэтгэмжийг тэтгэвэр тэтгэмж авагчийн хүсэлтээр хадгаламжид шилжүүлэх буюу биет хэлбэрээр олгож болно.

30.5. Хүүхэд асарсны, нярай хүүхдийн арчаагааны, ихэр хүүхдийн, бүтэн оронно хүүхэд үрчлэн авч, өсгөсний тэтгэмжийг сум, дүүргийн нийгмийн халамжийн байгууллага /ажилтан/ тухайн иргэний ажиллаж байгаа аз ахуйн нэгж, байгууллагаар дамжуулан олгож, зохих тооцоог хийж байна.

30.6. Олон хүүхэдтэйгн жил тутам олгох тэтгэмжийг жил бүрийн 9 дүгээр сарын 1-ний дотор багтаан банкны байгууллагаар дамжуулан олгоно.

30.7. Дорвон хүүхэд төрүүлж, өсгөн хүмүүжүүлж байгаа эх /ицгэл/-д олгогч удаагийн тэтгэмжийг хүүхдэд төрүүлснээ хойш 6 сар өнгөрсний дараа долоо хоногийн дотор багтаан банкны байгууллагаар дамжуулан олгоно.

30.8. Энэ хуулийн 30.5-д заасан тэтгэмжийг хөдөлмөр эрхэлдэггүй иргэний сум, дүүргийн нийгмийн халамжийн байгууллагаас олгоно.

**31 дүгээр зүйл. Тэтгэврийг нэгтгэн тогтоох, тэтгэвэр,
тэтгэмжийг гүдгэлзүүлж зогсоох,
түүнээ суутгал хийх**

31.1. Хуурамч бичиг баримт бүрдүүлж тэтгэвэр, тэтгэмж тогтоолгогч авсан нь тогтоогдвол түүний олголтыг зогсооно.

31.2. Тэтгэвэр, тэтгэмж авагч хуурамч бичиг баримт бүрдүүлснээ буюу өөрийн нь буруугаас үндэслэлгүй илүү авсан тэтгэвэр, тэтгэмжийг талүүлж тухай шүүхийн, эсхүл нийгмийн халамжийн хяналтын байгууллага, улсын байцаагчийн шийдвэрийг үндэслэн суутгал хийж болно.

31.3. Нийгмийн халамжийн байгууллагын ажилтны алдаагаар буруу олгогдсон тэтгэвэр, тэтгэмжийг гэм буруутай албан тушаалтан харуулна.

31.4. Нэг удаагийн суутгалын хэмжээ нь сарын тэтгэвэр, тэтгэмжийн 5 хувнаас хэтэрсэ болохгүй.

31.5. Энэ хуулийн 31.2-г зааснаас бусад тохиолдолд тэтгэвэр, тэтгэмж суутгал хийхийг хориглоно.

**32 дугаар зүйл. Тэтгэвэр, тэтгэмжийн хэмжээг
өөрчлөх**

Амьжиргааны доод түвшингийн хэмжээ өөрчлөгдсөн тухай бүр нийгмийн халамжийн тэтгэвэр болон хүүхэд асарсны тэтгэмжийн хэмжээг нийгмийн халамжийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төлөө байгууллагын саналыг үндэслэн Засгийн газар өөрчлөн тогтооно.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ

НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ
ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

**33 дугаар зүйл. Нийгмийн халамжийн асуудал
эрхлэх байгууллага**

33.1 Нийгмийн халамжийн асуудлыг улсын хэмжээнд нийгмийн дамжийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, засаг хиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн хэмжээнд тухайн шатны Засаг даргаараахь чиг үүргийн дагуу эрхлэн хэрэгжүүлдэг.

33.1.1 нийгмийн халамжийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага Засгийн газрын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсгийн 1 заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг.

33.1.2 бүх шатны Засаг дарга Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, үний удирдлагын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлд заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг.

33.1.3 хууль тогтоомжонд заасан бусад чиг үүрэг.

**34 дүгээр зүйл. Нийгмийн халамжийн байгууллага,
түүний бүрэн эрх**

34.1 Нийгмийн халамжийн байгууллагын тогтолцоо нь нийгмийн дамжийн төв байгууллага /Улсын нийгмийн халамжийн газар/, аймаг, нийслэлийн дүүргийн нийгмийн халамж, үйлчилгээний төв, сумын дамжийн байцаагчаас бүрддэг.

34.2 Нийгмийн халамжийн төв байгууллага нь хэрэгжүүлдэгч нийгмийн статустай байна.

34.3 Нийгмийн халамжийн төв байгууллагын даргыг нийгмийн дамжийн асуудал хариуцсан Засгийн газрын гишүүн, орон нутгийн байгууллагын даргыг тухайн шатны Засаг даргатай зөвшилцөн нийгмийн дамжийн төв байгууллага томилно.

34.4 Нийгмийн халамжийн төв байгууллага дараахь үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг:

34.4.1 нийгмийн халамжийн тухай хууль тогтоомжийн биеллэтийг зохион байгуулах;

34.4.2 нийгмийн халамжийн сан бүрдүүлж, орлого, зарлагын нэгтгэлийг хангах;

34.4.3 нийгмийн халамжийн сангаас тухайн төрлийн тэтгэвэр, гэмжийг цаг тухайд нь олгох ажлыг зохион байгуулах;

34.4.4 улсын нийгмийн халамжийн тогтолцоо, үйл ажиллагаа, түүнийг хэлбэрийг боловсронгуй болгох талаар судалгаа хийх, санал дэвшүүлж шийдвэрлэх буюу эрх бүхий байгууллагад уламжлан шийдвэрлүүлэх;

34.4.5 Нийгмийн хэлэмжийн үйл ажиллагааг зохиож байгаагаар болон төрийн бус байгууллагын иргэдийн үндэслэлээр хяналт ажлынханы нэгдсэн зохицуулалт, хяналт дараахыг гүйцэтгэн үзүүлнэ.

34.4.6 Дорд хяналтыг байгууллагын иргэдийн эрх зүйн гэдгийг хангана.

34.4.7 Нийгмийн хэлэмжийн тухай суурь тогтоомжийг бүтээж таниулуулна;

34.4.8 Хэвлэл мэдээллийн бусад урсгал нийгмийн хэлэмж байгуулагатай уялдажтай хамтарж ажлынханыг

34.5 Нийгмийн хэлэмжийн санхүүг нийгмийн хэлэмжийн үйл ажиллагааг тогтоон өргөтгөж, нийгмийн хэлэмжийн бүтээн өргөмжлөлийг үзүүлнэ; өй хөгжсөөдөө хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, хяналтын дүүргийн үйлчилгээний төв, сумын байцаагч туслахтай.

34.6 Нийгмийн хэлэмжийн гүйцэтгэх үйл ажиллагааг дараахыг эрхэлнэ.

34.6.1 Нийгмийн хэлэмжийн тухай суурь зарчмыг дараахыг эрхэлж, нийгмийн хэлэмжийн хэлэмж төрийн сангай хамтаруулан, нийгмийн хэлэмж асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны тус байгууллагад өргөтгөх.

34.6.2 Аймаг, нийгмийн дүүргийн нийгмийн хэлэмжийн ажлынханыг зохиожуулахтай уялдажтай хамтаруулж, ажлынханыг таниуулж төвлөрүүлж авч, нийгмийн ажлынханыг зохиожуулах.

34.6.3 Нийгмийн хэлэмжийн тухай суурь зарчмыг дараахыг эрхэлж, хүртээл түүнийг хэрэгжүүлэхийг хэлэмжийн ажлынханыг эрхэлж хяналт тавих.

34.6.4 Нийгмийн хэлэмж үйлчилгээний төрийн хяналт гүйцэтгэл гаргасан шийдвэр нь үргэлжлэхгүй гэж үзвэл хэлэмж үйлчилгээний төвд

34.6.5 Аймаг, нийгмийн хэлэмжийн тухай суурь зарчмыг гүйцэтгэх шаардлагатай мэдээ, судалгаа, бусад шийдвэр, батламж, бусад төлбөрсүй гэрээлэл авч;

34.6.6 Нийгмийн хэлэмжийн байгууллагын ажлынханыг үйл ажиллагааг зохиожуулах, дүгнэлт өгч, долдөн үр дүнд гаргасан хэлэмж төлбөрийн мэдээллийг нийгмийн ажлынханыг зохиожуулах.

35 дугаар үйл. Нийгмийн хэлэмжийн ажлынханыг байгууллагын иргэдийн хэлэмжийн үйл ажиллагааг зохиожуулах.

35.1 Нийгмийн хэлэмжийн үйл ажиллагааг таниулах, хэлэмж нийгмийн хэлэмжийн ажлынханыг байгууллагын (Ажлынханы, Нийгмийн Хамгааллын Хяналтын Агаар, нийгмийн хэлэмжийн үйлчилгээний хэрэгжүүлэх).

35.2 Нийгмийн хэлэмжийн ажлынханыг нийгмийн хэлэмж асуудал хариуцсан төрийн захиргааны тус байгууллагад өргөтгөх.

35.3 Нийгмийн хэлэмжийн ажлынханыг байгууллагын үйлчилгээний хэлэмжийн үйлчилгээний төвд өргөтгөх үйлчилгээний тус байгууллагад өргөтгөх.

35.3.1 Нийгмийн хэлэмжийн ажлынханыг хэлэмжийн үйлчилгээний төвд хэрэгжүүлэхийг хэлэмжийн ажлынханыг эрх зүйн гэдгийг гүйцэтгэн тогтоомж шийдвэрийг хэлэмжийн ажлынханыг зохиожуулах.

36.3. Нийгмийн халамжийн сангийн хөрөнгийг зориудалтын бус зүйл зарцуулах, хувийн зорилгод ашиглах, хээл хахууль авах, эрх мэдлэг хэтрүүлэх зэргээр албан үүргээ зохих ёсоор биелүүлдэггүй нийгмийн халамжийн ажилтанд хууль тогтоомжид заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

37 дугаар зүйл. Хууль хүчин төгөлдөр болох

Энэ хуулийг 1999 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ
ХУРЛЫН ДАРГА**

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1998 оны 11 дүгээр
сарын 12-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. 1995 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдрийн Нийгмийн халамжийн тухай, 1995 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдрийн Нийгмийн халамжийн сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай, Нийгмийн халамжийн сангаас хүн амын эмсэг хэсэгт төрөөс үзүүлдэх Нийгмийн халамжийн болон асрамжийн үйлчилгээний тухай хуулийг тус тус хүчингүйд болсонд тооцугай.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Нийгмийн халамжийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ
ХУРЛЫН ДАРГА**

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1998 оны 11 дүгээр
сарын 12-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ТАХИР ДУТУУ ХҮНИЙ НИЙГМИЙН ХАМГАА- ЛАЛТ, ТҮҮНД ҮЗҮҮЛЭХ ХӨНГӨЛӨЛТ ҮЙЛЧИЛ- ГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Тахир дутуу хүний нийгмийн хамгаалалт, түүнд үзүүлэх хөнгөлөлт, үйлчилгээний тухай хуулийн нэрийг "Тахир дутуу хүний

өгмийн хамгааллын тухай хууль", 3 дугаар бүлгийн гэрчгүйг "Тахир уу хүнд үзүүлэх үйлчилгээ" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Тахир дутуу хүний төлгөмийн хамгаалалт, түүнд үзүүлэх гөлөлт, үйлчилгээний тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийг хүчингүй сонд тооцсугай.

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 1999 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн аж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ
ХУРЛЫН ДАРГА**

Р.ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

8 оны 11 дүгээр
олон 12-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ЗАМЫН ХӨДӨЛГӨӨНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай Монгол улсын хуулийн 2 дугаар зүйлийн 3, 4 дэх явдлуудыг дор дурасанаар эхлэн найруулсугай:

"3"гэврийн хэрэгсэл" гэдэгт хүн би ачаа тээвэртээхд зориуссан иргэйн хэрэгслийг;

"4"гэврийн хэрэгслийн жолооч" гэдэгт гэврийн хэрэгслийг оодож яваа хүнийг;

Дадлага хийлгэж яваа жолоочлогчын бичиг, ерлийн хэсэг хөтөлөх, унаж с хүнийг гэврийн хэрэгслийн жолоочид хамгааруулж ойлгоно."

2 дугаар зүйл.Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 5-р зүйлийн 3 дахь хэсэг, 6 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, 7 дугаар ийн 2 дахь хэсгийн "цагдаагийн төв байгууллага" гэснийг, мөн 12-р зүйлийн 7 дахь залт, 16 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсгийн 3 дахь залт, зүйлийн 5 дахь хэсгийн "цагдаагийн төв байгууллагын дарга" гэснийг даагийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага" гэж тус өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл.Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 2-р зүйлийн 7 дахь хэсгийн "дугуй, срийн хэсгээр оролцож яваа" ийг хэсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ
ХУРЛЫН ДАРГА**

Р.ГОНЧИГДОРЖ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 5-ны өдөр

Дугаар 108

Улаанбаатар
хот

Нөхөн сонгууль зарлах тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 3, Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн хуулийн 42 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их хурлаас **ТОГТООХ** нь:

1. Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн 17 дугаар тойрог дахь нөхөн сонгуулийн санал хураалтыг 1998 оны 12 дугаар сарын 20-ны өдөр явуулахаар тогтоосугай.

2. Энэ тогтоолыг 1998 оны 11 дүгээр сарын 05-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 5-ны өдөр

Дугаар 109

Улаанбаатар
хот

**Нөхөн сонгуулийн зардлын
хэмжээ тогтоох тухай**

Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2 дэх хэсэг, Сонгуулийн ерөнхий хорооноос ирүүлсэн саналыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

1. Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн 17 дугаар тойрогт явуулах нөхөн сонгуульд улсын төвлөрсөн мөнгөөс зарцуулах зардлын хэмжээг 5579080 төгрөг байхаар тогтоосугай.

2. Нөхөн сонгуульд зарцуулах зардныг Засгийн газрын мөнгөөс гаргахыг Засгийн газар /Ц.Элбэгдорж/-г дээдгасугай.

3. Энэ тогтоолыг 1998 оны 11 дүгээр сарын 05-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 5-ны өдөр

Дугаар 110

Улаанбаатар
хот

Санал хураах комисс байгуулах
тухай

Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

Монгол Улсын Их Хурлын дэд даргын сонгох асуудлаар нуун санал
хуралдлыг зохион байгуулж, дүн илтгэх үүрэг бүхий комиссыг Улсын Их
Хурлын гишүүн Л.Болд, Ж.Отгонбаяр, Ц.Өөлд, Ц.Төмөртогтоо,
Д.Цэвэржав нарын бүрэлдэхүүнтэй байгуулсугай.

ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 6-ны өдөр

Дугаар 111

Улаанбаатар
хот

Ерөнхийлөгчийн хоригийн
хүтээн зөвшөөрөх тухай

Монгол Улсын Их Хурлын хуралдааны дэгийн хуулийн 26 дугаар
дүгэрийн 3 дахь хэсгийн заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас
ТОГТООХ нь:

1.1998 оны 8 дугаар сарын 28-ны өдөр баталсан "Зарим бараанд
өндгөдүүлэх экспортын гялгийн татварын хэмжээ тогтоох тухай хуульд
гэмхэтг, өөрчлөлт оруулах тухай" хуульд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөс
гавьсан хоригийг хүтээн зөвшөөрсүгэй.

ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

1998 оны 11 дүгээр
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 112

Улаанбаатар
хот

Үндсэн хуулийн цэцийн 1998 оны
09 тоот дүгнэлтийн тухай

Монгол Улсын Их Хурлын хуралдааны дэгийн хуулийн 27 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

1. Монгол Улсын Их Хурлын гишүүний эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 11 дэх "Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүнээр томилогдовол хавсран ажиллах", мөн зүйлийн 3 дахь хэсгийн "Улсын Их Хурлын гишүүн Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүний үүргийг хавсран гүйцэтгэж болно" гэсэн заалтууд ба 6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт байгаа Улсын Их Хурлын гишүүний хуулиар тогтоосон үүрэгт Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүнээр томилогдох" гэсэн заалтууд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн хорин есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн хуулиар тогтоосон үүрэгт нь үл хамаарах бусад ажил, албан тушаал авсарч болохгүй" гэсэн заалтыг зөрчсөн байна гэсэн Үндсэн хуулийн цэцийн 1998 оны 10 дугаар сарын 23-ны өдрийн 09 тоот дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрөх боломжгүй гэж үзсүгэй.

2. Энэ тогтоолыг 1998 оны 11-р сарын 12-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

1998 оны 11 дүгээр
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 113

Улаанбаатар
хот

Байнгын хороодын дарга
нарыг сонгох тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйл, Улсын Их Хурлын хуралдааны дэгийн хуулийн 12 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, нууц санал хураалтын дүнг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

1. Байгаль орчин, хөдөөгийн хөгжлийн байнгын хорооны даргаар Батцэрэг, Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны даргаар С.Ламбаа, Эдийн байнгын хорооны даргаар Я.Эрхэмбаяр, Хууль зүйн байнгын хорооны даргаар Д.Хувьсүхэддор нарыг тус тус сонгосугай.

2. Энэ тогтоолыг 1998 оны 11 дүгээр сарын 12-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

1998 оны 11 дүгээр
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 114

Улаанбаатар
хот

Монгол Улсын Их Хурлын
дэд даргыг сонгох тухай

Монгол Улсын Их Хурлын хуралдааны дэгийн хуулийн 10 дугаар дэгийн 4 дэх хэсэг, нууц сандал хуралтын дүнг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Догсомын Ганболдыг Монгол Улсын Их Хурлын дэд даргаар сонгосугай.

2. Энэ тогтоолыг 1998 оны 11 дүгээр сарын 12-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

1998 оны 11 дүгээр
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 115

Улаанбаатар
хот

Хустайн байгалийн ноёд газрын байгалийн
погилолборт газар болгон өөрчлөх тухай

Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай Монгол Улсын хуулийн 25 дугаар зүйлийн 2-г задсмыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Байгалийн бүс, бүслүүрийн хэв шинжийг тооцож чадах хөвөр амьтат ургамлын байршил, түүх, соёлын дурсгал бүхий нутаг Хустайн байгалийн ноц газрыг Хустайн байгалийн цогцолборт газар болгон өөрчилсүгэй.

2. Хустайн байгалийн цогцолборт газрын хилийн заагийг хавсралтыг ёсоор баталсугай.

3. "Зарим газрыг улсын тусгай хамгаалалтад авахыг зөвшөөрөх тухай Монгол Улсын Их Хурлын 1993 оны 11 дүгээр сарын 12-ны өдрийн 8 дугаар тогтоолын 1 дэх хэсгийн 3 дахь заалтын "ой хээр, хээрийн бүсийг онцлогийг хадгалсан Туул голын сав дахь Хустайн нурууг Хустайн" гэж хэсгийг хассугай.

ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

Улсын Их Хурлын 1998 оны 115 дугаар
тогтоолын хавсралт

ХУСТАЙН БАЙГАЛИЙН ЦОГЦОЛБОРТ ГАЗРЫН ХИЛИЙН ЗААГ

А. Хустайн нурууны хэсэг:

Бааст уул /1619.7/, түүнээс түүн хойш орших Хуштайн ус, 1530.4 тоо өндөрлөг, Ямаат уул /1621.0/, Шийр уул /1536.0, түүнээс түүн тийш орших Шувуун даваа /1546.0/, түүнээс урагш орших 1528.0 тоот өндөрлөг түүнээс түүн урагш орших 1411.0 тоот өндөрлөг, түүнээс урагш орших Шувуу овоо /1465.7/, түүнээс баруун урагш орших 1401.0 тоот өндөрлөг, Ан уу /1393.0/, Баян овоо /1420.0/, 1546.1 тоот өндөрлөг, түүнээс урагш орших Мандал уул /1235.7/, түүнээс уртрагийн дагуу чанх урагш Туул голын урд эрэг дээрх шон № 1, Туул голын урд эргийг даган уруудаж шон № 2 /1126 тоот/, түүнээс баруун хойш орших Өнгөг уул /1544.1/, 1667.1 тоот өндөрлөг 1660.3 тоот өндөрлөг, Халзан уул /1665.6/, түүнээс түүн хойш орших Баас уул /1619.7/.

Б. Мөлшөг элсний хэсэг:

Мөлшөг элснийг багтаасан 2.5 км-ийн голртой тойрог.

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 116

Улаанбаатар
хот

**Үндсэн хуулийн цэцийн 07 тоот
дүгнэлтийн тухай**

Монгол Улсын Их Хурлын хуралдсаны дэгийн хуулийн 27 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 5 дахь заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

Монгол Улсын Татварын ерөнхий хуулийн 10 дугаар зүйлийн 6, Хуулийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 5, 7 дугаар зүйлийн 5, 10 дугаар зүйлийн 1, 5 дахь заалтууд нь Монгол Улсын Өсвөг хуулийн гавдугаар зүйлийн 2, арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1, арван гурдугаар зүйлийн 1 дэх заалтыг зөрчөөгүй гэсэн Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 1998 оны 10 дугаар сарын 16-ны өдрийн 07 тоот дүгнэлтийг гэнэ зөвшөөрсүгэй.

ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 117

Улаанбаатар
хот

**Үндсэн хуулийн цэцийн
08 тоот дүгнэлтийн тухай**

Монгол Улсын Их Хурлын хуралдсаны дэгийн хуулийн 27 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 5 дахь заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

Өмгөөллийн тухай Монгол Улсын хуулийн 4 дүгээр зүйл, 6 дугаар зүйл, 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн "шүүгч, прокурор, мөрдөн цаагч нь уул албан тушаалаас чөлөөтөгдсөнөөс хойш 1 жилийн завсанд өмгөөллийн үйл ажиллагаа эрхлэхийг хориглоно" гэсэн этг. 16 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсгийн заалтууд нь Үндсэн хуулийн цэцийн зургадугаар зүйлийн 10, мөн зүйлийн 3, 4 дэх заалтыг зөрчөөгүй гэсэн Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 1998 оны 10 дугаар сарын 16-ны өдрийн 08 тоот дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрсүгэй.

ДАРГА

Р. ГОНЧИГДОРЖ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 12-ны өдөр

Дүгээр 118

Улаанбаатар
хот

Тогтоолд нэмэлт оруулах тухай

Ийнэмийн халамжийн тухай хуулийг шинэчлэн баталсантай холбогдуудайн Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

1. Төрийн захиргааны байгууллагын тогтолцоо, бүтцийн ерөнхий бодлого, үйлчилгээний тухай Улсын Их Хурлын 1996 оны 8 дугаар сарын 30-ны өдрийн 40 дүгээр тогтоолын хавсралтын "Эрүүл мэнд, ийнэмийн хамгааллын сайдын эрхлэх асуудлын хүртээл" "35. Улсын ийнэмийн халамжийн газар" гэж нэмсүгэй.

ДАРГА

Р. ГОНЧИЙ ДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

1998 оны 10 дугаар
арын 2-ны өдөр

Дугаар 168

Улаанбаатар
хот

Төрийн шагнал хүртээх тухай

Шинэжлэх ухаан, оюуны соёлын гарамгай бүтээл туурвисан дараах мүүст 1998 оны Монгол Улсын Төрийн шагнал хүртээсүгэй.

1. Далайгайн Цэрэнсодном, "Монгол Уран зохиол" (1987, 1989); Монголын бурхны шашны уран зохиол" (1997) судалгааны тгээлүүд;

2. Дашжамцын Авирмэл, Рэнцэгийн Лхагвасүрэн, Магсарын гэжигэсэн, Чулууны Эрдэнэцэцэг, Дамсдингийн Дамдин, Дармаагийн иччимэг, "Хүүхдийн хоол боловсруулах эрхтний мэс заслын агамдсан асуудлыг хам шийдсэн нь" хамтын бүтээл;

3. Очирбатын Дашбалбар, "Амьдрал бие биеэ хайрла, хүмүүс ээ" (1980), "Дорнын аялгуу" (1988), "Дарьганга аялгуу" (1988) зэрэг гэжигэний уингын цуврал шүлэгүүс;

4. Гончигийн Бирваа, "Зандан шоо", "Гоёхон чимэг ч юмуу дээ", "Амрын шонь" нийтийн дуу, "Улаан даршад" киноны хөгжим, "Ангийн дуу" эрдүү хийлд зориулсан концертын авз зэрэг шилдэг тгээлүүд;

5. Дарамын Батбаяр "Цахилж яваа гөрөөс" (1982) тууж.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

1998 оны 11 дүгээр
арын 2-ны өдөр

Дугаар 180

Улаанбаатар
хот

Цэргийн дүрэмт хувцас, цол, ялгах
тэмдгийн загварыг батлах тухай

Монгол Улсын "Батлан хамгаалах тухай" хуулийн 7 дугаар өлийн 5 дахь хэсгийг үндэслэн.

1.Цэргийн албан хаагчдын дүрэмт хувцас, цол, ялгах тэмдгийг загварыг хавсралтын ёсоор баталсугай.

2.Цэргийн албан хаагчдын шинэ загварын дүрэмт хувцас, цол, ялгах тэмдгийг 1998 оны 11 дүгээр сарын 2-ноос эхлэн хэрэглэхийг Батлан хамгаалах яам /Р. Одонбаатар/-д зөвшөөрсүгэй.

3.Зэвсэгт хүчин, хилийн цэргийн генерал, офицер, ахлагч, гэрээ цэргийн албан хаагчдыг шинэ загварын дүрэмт хувцас, цол, ялгах тэмдгээр хангах ажлыг 2000 онд багтаан гүйцэтгэхийг Батлан хамгаалах яам /Р. Одонбаатар/-д даалгасугай.

4.Энэ зарлиг гарсантай холбогдуулан "Цэргийн хувцасны загварыг батлах тухай" БНМАУ-ын Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчдийн 195 оны 4 дүгээр сарын 2-ны өдрийн 29 дүгээр тогтоолын хавсралтыг 1-26, 28-35, 37-42, 44-46, 48-52, 54, 55, 57-60, 62-65, 67-70, 72-77, 78-81, 83-89, 92-94, 96-102, 104-111, 113-116, 118-122, 124-128, 128-132, 134, 135, 137-145, 147-149, 151-153, 155, 157-176, 179, 180, 189, 194, 201-203, 204Б-204Е, 205-207, 209-211, 214, 215-224, 226-228, 231-234, 236-245, 248, 255, 264-266, 268-273, 276-278, 280-287, 287-290, 292, 298-305, 307, 310, 313, 314, 317-319, 321, 324, 325, 328, 328, 331-333, 337, 342-344 дүгээр загваруудыг хүчингүй болговтоосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 1998 оны
180 дугаар зарлигийн хавсралт

**ЦЭРГИЙН АЛБАН ХААГЧДЫН ДҮРЭМТ ХУВИАС,
ЦОЛ, ЯЛГАХ ТЭМДГИЙН ЗАГВАРЫН НЭР, КОД**

№	Хувцас, хэрэгсэлийн нэр	Загварын код
1	Ёслолын сарилттай малтай-дээд офицер	1-11
2	Ёслол /алба/-ын сарилттай малтай	1-12
3	Албаны сарилттай малтай-дээд офицер	1-13
4	Бигүү саярал каракуль малтай-дээд офицер, хуридал	1-14
5	Цегейх малтай	1-15
6	Ёслолын китель /мал-дээд офицер	1-21,31
7	Албаны китель /мал-дээд офицер	1-22,32
8	Ёслол /алба/-ын китель, /мал/эр/	1-23,33
9	Ёслол /алба/-ын китель, /бэлгэд/эм/	1-24,34
10	Ёслолын цаглан /цами/урт, богино ханзуйттай/	1-41,42
11	Албаны цами /урт ханзуйттай/	1-43
12	Албаны цами /богино ханзуйттай/	1-44
13	Каракуль захтай, саяон галартай, сайдаг дотортой, хагас богино дээд-дээд офицер, хуридал	1-51
14	Цегейх захтай сайон галартай, сайдаг дотортой хагас богино дээд/эр/	1-52
15	Цегейх захтай сайон галартай, сайдаг дотортой хагас богино дээд /эм/	1-53
16	Зуны бөтөнц /эр, эм/	1-62,63
17	Урт гүрийтэй тулал/эм/	1-64
18	Өдөр тутмын хувцасны малтай	2-11
19	Өдөр тутмын хувцас /зун/ /хавьд, ойл/	2-21,31
20	Каракуль захтай өдөр тутмын хувцас/инксийн/-дээд офицер/цами, ойл/	2-22,32
21	Өдөр тутмын хувцас /малтайн/ /цами, ойл/	2-23,33
22	Өдөр тутмын хувцасны цами	2-41
23	Хагас гүрийтэй бөтөнц /зун, осол/	2-61,63
24	Ноосон цами	2-42
25	-ёслол/ алба/-ын малчийн тэмдэг, цолын ялгах тэмдэгүүд, тийнх тэмдэг, товчнууд	1-71,72,73,74, 1-75,76,77,78,79
	-ёслол/ алба/-ын бэлэн өдөр тутмын мөрсүүд,	1-81,82,83,84,85, 86
	-ханзуйн ялгах тэмдэг, алба хаасан хугацааны ялгах тэмдэг, нэрийн тэмдэг, бүс	1-91,92,93,94

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 3-ны өдөр

Дугаар 181

Улаанбаатар
хот

**Элчин сайдыг үүрэгт ажлаас
чөлөөлөх тухай**

Өөр ажилд шилжсэнтэй нь холбогдуулан Тэрбишийн-Чимэддоржийг Монгол Улсаас Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайдын, Дарийн Пунцагийг Бүгд Найрамдах Куба Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайдын Балжингийн Нямаг Лалын Афганистан Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайдын, Чимэддоржийн Агваандамдинг Бүгд Найрамдах Социалист Вьетнам Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайдын үүрэгт ажлаас тус тус чөлөөлсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 3-ны өдөр

Дугаар 182

Улаанбаатар
хот

**Элчин сайдыг томилсо
тухай**

Монгол Улсаас Бүгд Найрамдах Социалист Вьетнам Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайдаар Агваандоржийн Цолмонг томилсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 11 дүгээр
арын 3-ны өдөр

Дугаар 183

Улаанбаатар
хот

Элчин сайдыг томилж
тухай

Монгол Улсаас Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улсад суух Онц бөгөөд
эрэн эрхт Элчин сайдаар Ойдовын Нямдавааг томилсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 11 дүгээр
арын 3-ны өдөр

Дугаар 184

Улаанбаатар
хот

Элчин сайдыг томилж
тухай

Монгол Улсаас Бүгд Найрамдах Куба Улсад суух Онц бөгөөд
эрэн эрхт Элчин сайдаар Балжингийн Нямваг томилсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 11 дүгээр
арын 3-ны өдөр

Дугаар 185

Улаанбаатар
хот

А. В. Трошкиныг "Аттан гадас"
одонгоор шагнах тухай

Монгол Улс, ОХУ-ын төмөр замчдын хамтын ажиллагааг
сжүүлэх, Монгол улсад төмөр замын мэргэжлийн боловсон
инийг сургаж далагажуулахад оруулж байгаа хувь нэмрийг нь

үнээж Орос улсын иргэн Александр Васильевич Трошканыг "Алтан гадас" одонгоор шагнасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИН

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 3-ны өдөр

Дугаар 186

Улаанбаатар
хот

С. Б. Леонов, Ю. А. Чернов нарыг
шагнах тухай

Монгол улсад мэргэжилтэй боловсон хүчин бэлтгэх, хоёр орны дээд сургуулиудын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэхэд оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнээж ОХУ-ын Эрхүүгийн техникийн и. сургуулийн ректор Сергей Борисович Леоновыг "Алтан гадас" одонгоор, мөн сургуулийн багш Юрий Алексеевич Черновыг "Найрамдал" медалиар шагнасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИН

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 11-ний өдөр

Дугаар 187

Улаанбаатар
хот

Зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд нэмж
оруулах тухай

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 1998 оны 3 дугаар зарлигаар байгуулагдсан эрдэмтэд мэргэжилтнүүдийн "Түүхэн уламжлал, Б. заншлын салбар зөвлөл"-ийн бүрэлдэхүүнд судлаач Д. Ганхуяг философиин ухааны дэд доктор С. Дашдаваа нарыг нэмж оруулсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИН

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

1998 оны 11 дүгээр
арын 17-ны өдөр

Дугаар 188

Улаанбаатар
хот

Ш. Нямсүрэнд Монгол Улсын
гавьяат барилгачин цол хүртээх
тухай

Барилгын материалын үйлдвэрлэлд олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж үйлдвэрлэлийн төлөвлөгөөг тогтмол давуулан биелүүлдэг, үтээгдэхүүний чанарыг дээшлүүлэх, залуу ажилчдыг сургаж аргаажуулахад оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж Дархан-Уул аймгийн "Цемент" ХК-ийн эргэх зуухны машинч Шагдарын Нямсүрэнд Монгол Улсын гавьяат барилгачин цол хүртээсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

1998 оны 11 дүгээр
арын 17-ны өдөр

Дугаар 189

Улаанбаатар
хот

Зарим хүнийг одон, медалиар
шагнах тухай

Үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, боловсрол, эрүүл мэндийн болон төр хиргааны байгууллагад олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж байгаа дор дасан хүмүүсийг одон, медалиар шагнасугай.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ГАВЬЯАНЫ УЛААН ТУГИЙН ОДОНГООР:

Баажгайн Далхсүрэн	- МУИС-ийн багш, цөмийн судалгааны төвийн орлогч захирал
Ринченпий Индра	- ХААНС-ийн Мал зүй, бүтээгдэхүүн судлалын тэнхимийн багш
Аюурын Сүрэнжэл	- Увс аймгийн Нийгмийн эрүүл мэндийн төвийн нүдний их эмч

"АЛТАН ГАДАС" ОДОНГООР

1. Даваасамбуугийн Буд	- Сүхбаатар аймгийн Мал аж ахуйн газрын дарга
2. Нигметийн Есей	- Баян-Өлгий аймгийн Нийгэмийн эрүүл мэндийн төвийн мэс заслын их эмч
3. Зундуйн Мөнхнасан	- Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын иргэн, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч
4. Дэндэвийн Түмэндэмбэрэл	- Баянхонгор аймгийн "Илтрейл" ХХК-ийн захирал

ХӨДӨЛМӨРИЙН ХҮНДЭТ МЕДАЛИАР:

1. Ядамжавын Аюушжав	- Нийслэлийн татварын газрын хэлтсийн дарга
2. Шагдарын Баатарчулуун	- Хөвсгөл аймгийн Мөрөн сумын II дунд сургуулийн захирал
3. Гочоогийн Гүндэгмаа	- Өвөрхангай аймгийн Арвайхээр сумын I дүгээр яслийн эрхлэгч
4. Содномын Дамдин	- Нийслэлийн Ус суваг ашиглалтын газрын ажилчин
5. Цанжидын Загдбазар	- Говь-Алтай аймгийн Зам засварчлалтын компанийн захирал

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н. БАГАБАНД

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ

1998 оны 11 дүгээр
сарын 17-ны өдөр

Дугаар 190

Улаанбаатар
хот

Усны аж ахуйн салбарын зарим
ажилтныг одон, медалиар
шагнах тухай

Усны аж ахуйн салбарт олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж байгаа дор дурдсан хүмүүсийг одон, медалиар шагнасугай.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ГАВЬЯАНЫ УЛААН ТУГИЙН ОДОНГООР:

1.	Гомбын Дагва	- Говь-Алтай аймгийн Усны аж ахуйн конторын өрмийн мастер
2.	Лувсанбатын Мягмар	- Улаанбаатар хотын "Ус-Эрдэнэ трейд" ХХК-ийн захирал
3.	Рагчаагийн Оюунсүрэн	- Мөн хотын "Оюунбадрах" ХХК-ийн захирал

"АЛТАН ГАДАС" ОДОНГООР:

1.	Түвшингийн Батжав	- Улаанбаатар хотын "Ус-Эрдэнэ трейд" ХХК-ийн хөрсний мэргэжилтэн
2.	Намсрайн Батчулуун	- Ховд аймгийн Усны аж ахуйн "Эвлэл" ХК-ийн ажилчин
3.	Чойжилын Лувсандорж	- Улаанбаатар хотын "Оюунбадрах" ХХК-ийн техникийн удирлагч
4.	Мондооны Мэндбилэг	- Мөн хотын "Ланрес" ХХК-ийн эксперт
5.	Довжилжамцын Толя	- Төв аймгийн "Төв-Ус" ХК-ийн гүйцэтгэх захирал
6.	Банзрагчийн Түнтүү	- Улаанбаатар хотын "Усны барилга" ХХК-ийн жолооч

ХӨДӨЛМӨРИЙН ХҮНДЭТ МЕДАЛИАР:

1.	Жигмэдийн Бор	- Улаанбаатар хотын "Ус-Оюу" ХХК-ийн бригадын дарга
2.	Чойжавын Ганболд	- Мөн ХХК-ийн захирал
3.	Зинамидэрийн Дансандорж	- Улаанбаатар хотын "Усны барилга" ХХК-ийн жолооч
4.	Балдангийн Жагварал	- Дорнод аймгийн "Чандмань тал" ХК-ийн жолооч
5.	Гомбын Цэрэнжав	- Геоэкологийн хүрээлэнгийн эрдэм шинжилгээний ахлах ажилтан

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 191

Улаанбаата
хот

**Б. Бат-Эрдэнэд Монгол Улс
хөдөлмөрийн баатар цол хүртэ
тухай**

Үндэсний бөх, бөхийн спортын бусад төрлөөр дээд амжилт гаргч улсын их баяр наадамд арван удаа, Монголын нууц товчооны 7, жилийн ой, өндөр гэгээн Занабазарын мэндэлсний 360 жилийн ой даншиг наадамд болон сар шинийн барилдаанд арван нэгэн удаа түрүүлж, бөхийн самбо барилдааны дэлхийн дөрвөн удаагийн аварга болж, жу-до, сумо бөхийн төрөлд тогтвортой өндөр амжилт үзүүлэ бөхийн спортыг хөгжүүлэх үйлсэд оруулж байгаа хувь нэмрийг үнэлж Цагдаагийн ерөнхий газрын "Хүч" спорт хорооны дарга Цагдаагийн хурандаа, үндэсний бөхийн дархан аварга Бадмаанямбуугийн Бат-Эрдэнэд Монгол Улсын хөдөлмөрийн баатар цол хүртээж, Сүхбаатарын одон, "Алтан соёмбо" тэмдэг шагнасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 192

Улаанбаата
хот

**Д. Мөнх-Эрдэнэд Монгол Улс
гавьяат тамирчин цол хүртээ
тухай**

Улсын их баяр наадамд таван удаа үзүүлэн улсын арслан цолт бөхчүүдийн дотроос дээд амжилт тогтоож, бөхийн самбо барилдаанаар Ази тивийн хошой аварга болж, олон улсын бөхчүүдийн аварга шалгаруулах тэмцээнд удаа дараа тогтвортой өндөр амжилт үзүүлж, бөхийн спортыг хөгжүүлэхэд оруулж байгаа ху

эмрийг нь үнэлж, Монголын иргэний агаарын тээврийг удирдах эрын нөхөн хангалтын нислэгийн удирдагч Дуламжавын (өнх-Эрдэнэд Монгол Улсын гавьяат тамирчин цол хүртээсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

98 оны 11 дүгээр
рын 24-ний өдөр

Дугаар 193

Улаанбаатар
хот

**Ж. Аахиад Монгол Улсын гавьяат
хуульч цол хүртээх тухай**

Хуулийн байгууллагуудад олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж, юкурор, цагдаагийн байгууллагыг материаллаг бааз, боловсон чинээр бэхжүүлэх, гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх эрхйн тогтолцоог бүрэлдүүлэх, хууль зүйн шинжлэх ухааныг хөгжүүлэхэд уулж ирсэн хувь нэмрийг нь үнэлж Улсын ерөнхий прокурорын эрын ахмадын зөвлөлийн дарга Жарантайн Аахиад Монгол Улсын гавьяат хуульч цол хүртээсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

98 оны 11 дүгээр
рын 24-ний өдөр

Дугаар 194

Улаанбаатар
хот

**Ц. Рашээвэгт Монгол Улсын
гавьяат хуульч цол хүртээх
тухай**

Шүүхийн байгууллагад олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж шүүхийн тууллаагын боловсон хүчнийг сургаж дадлагажуулах, эрүүгийн

олон иргэний хэргийг шүүн таслах ажлын чанар, үр нөлөөг гээшлүүлэхэд оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж Төв аймгийн шүүхийн ерөнхий шүүгч Цэрэндоржийн Рашээвэгт Монгол Улсын гавьяат хуульч цол хүртээсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 195

Улаанбаатар
хот

**Н. Чулуунхүүд Монгол Улсын
гавьяат жүжигчин цол хүртээх
тухай**

Урлагийн байгууллагад олон жил, үр бүтээлтэй ажиллаж, ардын болон зохиолын дуунуудыг чадварлаг дуулан үзэгч сонсогчдын галархал хүлээж, олон арван дууны ая зохион, нийтийн дууны урлагийг хөгжүүлэх, түүнийг залуу үед өвлүүлэхэд оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж Монголын хөгжмийн зохиолчдын эвлэлийн гишүүн, дуучин Нанзадын Чулуунхүүд Монгол Улсын гавьяат жүжигчин цол хүртээсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 196

Улаанбаатар
хот

**Сонгуулийн ерөнхий хорооны зарим
ажлалтныг олон, медалиар
шагнах тухай**

Монгол Улсын Их Хурал, Ерөнхийлөгчийн болон орон нутгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын удаа дараагийн сонгуулийн амжилттай зохион байгуулах, сонгуулийн байгууллагын бие даасан

Бүтэн бий болгон төлөвшүүлэхэд оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж, Сонгуулийн ерөнхий хорооны дор дурьдсан эжилтнуудыг дүн, медальнар шагнасуугай.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ГАВЬЯАНЫ УДААН ТУГИЙН ОДОНГООР:

Содномын Дхалвасүрэн	- Сонгуулийн ерөнхий хорооны дарга
Гарамын Маналжав	- Ийнсэлэлийн Иргэдийн төлөөлөгч-хурлын тэргүүлэгчдийн нарийн бичгийн дарга, Сонгуулийн ерөнхий хорооны гишүүн

"АЛТАН ГАДАС" ОДОНГООР:

Очирын Баярца	- Төрийн тусгай хамгаалалтын газрын дарга
Шадарсүрэнгийн Баябасжав	- Дорнод аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тэргүүлэгчдийн нарийн бичгийн дарга асан
Бөөрөгсхийн Мишигсжал	- Захлан аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тэргүүлэгчдийн нарийн бичгийн дарга

ХӨДӨЛМӨРИЙН ХУЦДЭТ МЕДАЛНАР:

Дугардоржийн Баандуурэн	- УИХ-ын Тамгын газрын ажилтан, Сонгуулийн ерөнхий хорооны нарийн бичгийн дарга
Нангарын Батболд	- Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын алдах шинэжээгч, Сонгуулийн ерөнхий хорооны гишүүн
Цэндсүрэнгийн Гунцаншамбуу	- Төрийн захиргааны удирдлагын хөгжлийн институтийн багш, Сонгуулийн ерөнхий хорооны гишүүн

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙДӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

1998 оны 11 дүгээр
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 197

Улаанбаатар
хот

Зарим хүнийг одон, медалиар
шагнах тухай

Үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, боловсрол, эрүүл мэндийн болон туслах захиргааны байгууллагад олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж байгаа дурсан хүмүүсийг одон, медалиар шагнасугай.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ГАВЬЯАНЫ УЛААН ТУГИЙН ОДОНГООР:

1. Раашийн Батхшиг	- Ховд аймгийн Булган сумын нэгдсэн эмнэлгийн ерөнхий эмч
2. Самбуугийн Даваадорж	- Архангай аймгийн музейн тайлбарлагч
3. Өндөрийн Дорждэрэм	- Нийслэлийн "Есөн бүрд" ХХК-ий ерөнхий захирал
4. Чойжинжавын Сумаахүү	- Нийслэлийн нийгмийн даатгалын газрын дарга
5. Жигжидсүрэнгийн Ядамсүрэн	- Монгол Улсын үнэт цаасны хорооны дарга

"АЛТАН ГАДАС" ОДОНГООР:

1. Жигжиддоржийн Ганзориг	- Засгийн газрын Цөмийн энергийн комиссын дэд дарга
2. Доржийн Даваажав	- Гэмтэл согоогийн клиникийн эмчлэлийн түлэхийн төвийн захирал
3. Равжаагийн Думхүү	- Нийслэлийн Чингэлтэй дүүргийн иргэн, онцор настан
4. Лувсанчимэгийн Сосорбарам	- Хөдөө аж ахуйн их сургуулийн багш
5. Жамбалжамшын Уснэк	- Хэвтэл чимэглэлийн үйлдвэрийн чимэглэгч зураач
6. Чойбүрэнжамшын Эдбазар	- Сэлэнгэ аймгийн Нийгмийн эрүүл мэндийн төвийн мэс заслын их эмч

ХӨДӨЛМӨРИЙН ХҮҮЦДЭТ МЕДАЛИАР:

Сэрээтэрийн Оюунгэрэл	- Нийслэлийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын ажлын албаны зохион байгуулагч
Бидьяагийн Тогоо	- Нийслэлийн Баянгол дүүргийн 8 дугаар хорооны Засаг дарга
Дагвадоржийн Цогт	- Сүрьеэгийн клиникийн эмчлэлийн мэс заслын их эмч
Баттасангийн Энхтуяа	- Монголын хүүхдийн ордны хөгжмийн дугуйлангийн багш

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

198 оны 11 дүгээр
арын 24-ний өдөр

Дугаар 198

Улаанбаатар
хот

**Төрийн тусгай хамгаалалтын албаны
зарим ажилтныг одон, медалиар
шагнах тухай**

Төрийн тусгай хамгаалалтын албанд олон жил үр бүтээлтэй
жиллаж байгаа дор дурдсан хүмүүсийг одон, медалиар шагнасугай.

**ХӨДӨЛМӨРИЙН ГАВЬЯАНЫ УЛААН
ТУГИЙН ОДОНГООР:**

эмэдийн Баатар	- Төрийн тусгай хамгаалалтын газрын тусгай гарамжийн жолооч, ахлах ахлагч

ЦЭРГИЙН ГАВЬЯАНЫ ОДОНГООР:

Шагдарсүрэнгийн
Амаржаргал	- Төрийн ордны хамгаалалтын албаны ээлжийн дарга, ахмад
Сандагдоржийн Болд	- Төрийн тусгай хамгаалалтын газрын харуулын албаны захирал, ахмад
Машагийн Ганбаттулга	- Мөн газрын 2 дугаар тасгийн дарга, хошууч

"АЛТАН ГАДАС" ОДОНГООР:

1. Цодонгоогийн Баярсайхан - Төрийн тусгай хамгаалалтын газрын тусгай гараагийн жолооч, ахлах ахлагч
2. Танжаагийн Норовсамбуу - Мөн гараагийн жолооч, ахлах ахлагч
3. Минцагдоржийн Энхбаяр - Төрийн тусгай хамгаалалтын газрын тасгийн дарга, дэд хурандаа

ЦЭРГИЙН ХҮНДЭТ МЕДАЛИАР:

- Хуяг-Очирын Ганбат - Төрийн тусгай хамгаалалтын газрын хангалтын менежер, дэд хурандаа

ХӨДӨЛМӨРИЙН ХҮНДЭТ МЕДАЛИАР:

1. Гүрсэгийн Хуягт - Төрийн тусгай хамгаалалтын газрын гадуур хамгаалалтын албаны ахлах ажилтан, дэд хурандаа
2. Дарьжавын Шалганцоож - Мөн газрын харуулын албаны захирлын туслах, ахлах дэслэгч
3. Дамдинжалын Чулуунбаатар - Төрийн ордны хамгаалалтын албаны хамгаалалтын дэд ажилта ахлах ахлагч

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАИД

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 199

Улаанбаатар
хот

**Зарим хүнийг одон, медаль
шагнах тухай**

Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлд олон жил үр бүтээлтэй ажилла байгааг нь үнэлж Сэлэнгэ аймгийн Сант сумын "Цагаантолго

ХХК-ийн дор дурдсан хүмүүстэй олон, медалиар шагнагуйтай.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ГАВЬЛАНЫ УЛААН ТУГИЙН ОДОНГООР:

Ногжоогийн Шагдарцэрэн - Сант сумын "Цагаантолгой"
ХХК-ийн захирал

"АЛТАН ГАДАС" ОДОНГООР:

Альсагийн Аюулзана - Сант сумын "Цагаантолгой"
ХХК-ийн менежер

ХӨДӨЛМӨРИЙН ХҮНДЭТ МЕДАЛИАР:

1. Намхандоржийн Батсүх - Сант сумын "Цагаантолгой"
ХХК-ийн үр тарианы салбарны
ахлагч
2. Галдэйн Галсандорж - Мөн компанийн малчин
3. Пүрэвийн Мэнд-Амар - Мөн компанийн тракторч комбайнч
4. Хабшийн Хурметхлан - Мөн компанийн тракторч комбайнч

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

1998 оны 11 дүгээр
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 200

Улаанбаатар
хот

Ф. С. Торховыг "Алтан гадас"
одонгоор шагнах тухай

Монгол орны сэдвээр олон сайн бүтээл туурвиж, Монгол Улс, ОХУ-ын найрамдал, хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх, манай орныг гаднаадад сурталчлахад оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж ОХУ-ын иргэн, Орос-Монголын найрамдлын нийгэмдэлтийн төв захиргааны твшүүн, туршач Федор Семенович Торховыг "Алтан гадас" одонгоор шагнагуйтай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 12 дугаар
арын 02-ны өдөр

Дугаар 204

Улаанбаатар
хот

**Кара Дьесдийг "Алтан галас"
олонгоор шагнах тухай**

Монгол улсын түүх, хэл, соёлын талаар шинжлэх ухааны орвитой бүтээлүүд туурвиж, олон улсын монгол судлалыг хөгжүүлэх, монгол орныг гадаад орнуудад сурталчлахад оруулж байгаа хувь эмрийг нь үнэлж БН Унгар Улсын Өтсөн Лорандын нэрэмжит их ургуулийн Төв Ази судлалын төвийн гэнхмийн эрхлэгч, монголч рлэмтэн Кара Дьесдийг "Алтан галас" олонгоор шагнасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1998 оны 12 дугаар
арын 04-ний өдөр

Дугаар 205

Улаанбаатар
хот

**Б. Лхагвасүрэнд Монгол Улсын
соёлын гавьяат зүтгэлтэн цол
хүртээх тухай**

Урлаг, соёлын байгууллагууд олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж, яруу найраг, жүжиг, киноны зохиолуудаараа уншигч, үзэгчдийн юуны соёлыг баяжуулахад оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж юхиолч, яруу найрагч Бавуугийн Лхагвасүрэнд Монгол Улсын соёлын гавьяат зүтгэлтэн цол хүртээсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ТОГТООЛ

1998 оны 11 дүгээр
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 02

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН НЭРИЙН ӨМНӨӨС:

Улсын Их Хурлын гишүүний эрх зүйн
байдалын тухай хуулийн зарим заалт
Үндсэн хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 1
дэх хэсгийн заалтыг зөрчсөн тухай

Төрийн ордон. Өрөө 251.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцийн их суудлын хуралдааныг Цэцийн дарга Н. Жанцан даргалж гишүүн Ж. Болдбаатар, С. Жанцан, Д. Чидхаажав, Ж. Бямбажав (илтгэгч), В. Удвал, Н. Чинбат нарын бүрэлдэхүүнтэй нарийн бичгийн даргаар Б. Цэндэхүүг оролцуулан хийв.

Цэцийн хуралдаанаар нэслэлийн баянгол дүүргийн иргэн Д. Ламжавын өргөдлөөр үүссэн Монгол Улсын Их Хурлын гишүүний эрх зүйн байдалын тухай хуулийн зарим заалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 1 дэх заалтыг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг эцэслэн шийдвэрлэв.

Цэцийн хуралдаанд өргөдөл гаргагч Д. Ламжав, Улсын Их Хурлын итгэмлэгдсэн төлөөлөгч Улсын Их Хурлын гишүүн Ж. Бямбадорж, Ц. Ганхуяг, Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Ерөнхий нарийн бичгийн даргын нэгдүгээр орлогч Б. Энэбиш нар оролцов.

Иргэн Д. Ламжав Үндсэн хуулийн Цэцэд хандаж гаргасан өргөдөлдөө:

"Улсын Их хурлын гишүүний эрх зүйн байдалын тухай хууль" Улсын Их Хурлын гишүүн-Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүнээр томилогдох (6.1), Улсын Их Хурлын гишүүн нь Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүнээр томилогдвол хавсран ажиллах үндсэн үүрэгтэй (8.2.11), Улсын Их Хурлын гишүүн Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүний үүргийг хавсран гүйцэтгэж болно. (8.3) гэж заасан нь Үндсэн хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн "УИХ-ын гишүүн нь хуулиар тогтоосон үүрэгт нь үл хамаарах ажил албан тушаал хавсарч болохгүй" гэсэн заалтыг зөрчиж байна" гэжээ.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэн 1998 оны 10 дугаар сарын 23-ны өдөр хуралдаж "1. Монгол Улсын Их Хурлын гишүүний эрх зүйн байдалын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 11-д "Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүдээр томилогдвол хавсран ажиллах" мөн зүйлийн 3 дахь хэсгийн "Улсын Их Хурлын гишүүн Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүний үүргийг хавсран гүйцэтгэж болно" гэсэн заалтууд ба 0 дугаар зүйлийн 1 дэх гэжлт байгаа "Улсын Их Хурлын гишүүний хуулиар тогтоосон үүрэгт Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүдээр томилогдох" гэсэн заалтууд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн "хуулиар тогтоосон үүрэгт нь үл хамаарах бусад ажил албан тушаал хавсарч болохгүй" гэсэн заалтыг зөрчсөн байна." гэсэн 09 тоот дүгнэлт гаргажээ.

Монгол Улсын Их Хурал Үндсэн хуулийн Цэгийн 1998 оны 10 дугаар сарын 23-ны өдрийн 09 тоот дүгнэлтийг хэлэлцээд хүлээн зөвшөөрөх боломжгүй гэсэн 112 дугаар тогтоолыг 1998 оны 11 дүгээр сарын 12-ны өдөр гаргажээ.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэгд хөндөн иргэн Д. Дамжав бичгээр болон хуралдаанад оролцон танилбарлахдаа:

"Парламентад бүх эрх төвлөрснөөр хүчтэй төрсөн болно гэж бодвол иргэний нийгмийг бич дариуулагч нийгмийг санагдуулах бус уу. Засгийн газар хүчтэй байх шалгуур нь тэрээр парламент дэс олонхийн итгэл дэмжлэгийг а хүлээсэн байхад орцдог бөгөөд энэ шалгуур Үндсэн хуульд суусан байна. Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүдийг томилмтой холбогдох гарсан УИХ-ын холбогдох тогтоолуудыг Үндсэн хуулийн Цэн энэ хуралдаанаар илч хэлэлцэж шийдвэр гаргана гэж нэлэж байна" гэжээ.

Улсын Их Хурлын итгэмтгэдсэн төлөөлөгч Ж. Бямбадорж, Ц. Ганхуяг, Б. Энэбаш ирлээс Үндсэн хуулийн Цэгд ханга тайлбарласна:

Улсын Их Хурал Үндсэн хуулийн Цэгийн шийдвэрийг хүндэтгэж Улсын Их Хурлын гишүүн Засгийн газрын гишүүдээр томилогдвол хавсран ажиллаж болох тухай заалтыг хуулиар үндсэн үүрэгт нь шууд хамааруулсан юм. Иймд Үндсэн хуулийн 29 дүгээр зүйлийн холбогдох заалтыг зөрчсөн гэж үзэхгүй байна гэжээ.

ХЯНАВАЛ

1. Улсын Их Хурал гишүүнийхээ үүргийг хуулиар тогтоосон эрхтэй боловч энэхүү эрх нь Үндсэн хуулийн зарчим, зүйл, жуулаар хязгаарлагдах ёстойг үл харгалзан Улсын Их Хурлын гишүүн эрх зүйн байдалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан байна.

2. УИХ-ын гишүүн Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүний дбан тушаалыг хавсран ажиллаж болох тухай Улсын Их Хурлын гишүүний эрх зүйн байдлын тухай хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт нь хууль тогтоох, гүйцэтгэх эрх мэдлийн ялгаа зааг, харилцан бие биедээ хяналт тавих Монгол Улсын Үндсэн хуулийн үзэл баримтлалын агуулгатай зөрчилдөж байна.

3. Иргэн Д. Ламжавын өргөдөл дурьдсан Улсын Их Хурлын огтоолууд нь УИХ-ын гишүүний эрх зүйн байдлын тухай хуулийн олбогдох заалтууд хүчинтэй эсэхээс шууд хамаарах тул хамтатган эцэслэн шийдвэрлэх шаардлагагүй байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН НЭРИЙН ӨМНӨӨС:

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 66 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэг Үндсэн хуулийн Цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 31, 32 дугаар зүйлийг удирдлага болгон ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын Их Хурлын гишүүний эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 11 дэх заалт "Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүнээр томилогдвол хавсран ажиллах", мөн үйлийн 3 дахь хэсгийн "Улсын Их Хурлын гишүүн Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүний үүргийг хавсран гүйцэтгэж болно", 6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн "Улсын Их Хурлын гишүүн Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүнээр томилогдох" гэсэн заалтуудыг тус тус хүчингүй болгосугай.

2. Үндсэн хуулийн Цэцийн 09 тоот дүгнэлтийн тухай Улсын Их Хурлын 1998 оны 11 дүгээр сарын 12-ны өдрийн 112 дугаар тогтоолыг хүчингүй болгосугай.

3. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцийн энэхүү шийдвэр нь эцсийн бөгөөд гармагцаа хүчин төгөлдөр болохыг дурьдсугай.

ДАРГА

Н. ЖАНЦАН

ГИШҮҮД

**Ж. БОЛДБААТАР
С. ЖАНЦАН
Д. ЧИЛХААЖАВ
Ж. БЯМБАЖАВ
Н. ЧИНБАТ
В. УДВАЛ**

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

1998 оны 11 дүгээр
рын 4-ний өдөр

Дугаар 202

Улаанбаатар
хот

Хөтөлбөр батлах тухай

Тахир дутуу иргэдийн талаар төрөөс явуулах үйл ажиллагааг чимжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас **ТОГТООХ** нь:

1. Тахир дутуу иргэдийн аж байдлыг сайжруулах үндэсний хөтөлбөрийг 1 дүгээр хавсралтын, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлын мөвлөгөөг 2 дугаар хавсралтын ёсоор тус тус баталсугай.

2. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, түүний эргэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Эрүүл мэнд, нийгмийн имгааллын сайдын үүрэг гүйцэтгэгч Ш. Батбаярт даалгасугай.

3. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон арга хэмжээний ирдлэг жил бүрийн төсвийн төлөвлөгөөнд тусган шийдвэрлэж айхыг Сангийн сайдын үүрэг гүйцэтгэгч Б. Батбаяр, Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайдын үүрэг гүйцэтгэгч Ш. Батбаяр, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ
САЙДЫН ҮҮРЭГ ГҮЙЦЭТГЭГЧ**

Ц. ЭЛБЭГДОРЖ

**ЭРҮҮЛ МЭНД, НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН
САЙДЫН ҮҮРЭГ ГҮЙЦЭТГЭГЧ**

Ш. БАТБАЯР

**САНГИЙН САЙДЫН ҮҮРЭГ
ГҮЙЦЭТГЭГЧ**

Б. БАТБАЯР

Засгийн газрын 1998 оны 202 дугаар
тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

**"ТАХИР ДУТУУ ИРГЭДИЙН АЖ БАЙДЛЫГ САЙЖРУУЛАХ"
ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР**

Нэг. Хөтөлбөрийн үндэслэл

Үндэсний статистикийн газрын албан ёсны мэдээгээр, Монгол Улсад нийт 29 мянган тахир дутуу иргэд байгаа бөгөөд тэдгээрийн

3200 нь харааны өөрчлөлттэй, 4119 нь сонгог, хэл ярианы өөрчлөлттэй, 7239 нь оюуны хомсдолтой, 14432 нь бусад шалтгааны улмаас тахир дутуу болсон байна. Үндэсний статистикийн газраас гаргасан 1996 оны хөдөлмөрийн нөөцийн тайланд дурдсанаар хөдөлмөрийн чадвартай тахир дутуу иргэд 21,7 мянга байдаг бөгөөд тэдний 4236 нь буюу 20 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж байна.

Гэвч Эрүүд мэнд, нийгмийн хамгааллын яамнаас хийсэн түүвэр судалгааны дүнгээс үзэхэд манай улсын хүн амын 4,8 хувь буюу 115 мянган хүн тахир дутуу бөгөөд тэдгээрийн 20,9 мянга нь оюуны хомсдолтой, 6,5 мянга нь хэл ярианы болон сонсох эрхтний сосгогтой, 10,1 мянга нь харах эрхтний согогтой, 28 мянга нь хөдөлгөөний эрхтний хомсдолтой, 42 мянга нь бусад шалтгааны улмаас тахир дутуу болсон байна.

Мөн түүнчлэн Гэгээрлийн яамны чиглэлээр хийгдсэн судалгаагаар, манай улсын сургуулийн насны хүүхдүүдийн 8 хувь буюу 34 мянга гаруй хүүхэд тахир дутуу байгаагийн 5,8 хувь нь тусгай сургуульд болон мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн тусгай төвд, 31 хувь нь ердийн ерөнхий боловсролын сургуульд тус тус хамрагдаж, бусад нь сургуулиас гадна байна.

Дээр дурдсанаар тахир дутуу иргэдийн талаархи судалгаа мэдээлэл нь хангалтгүй, хос чондоо зөрүүтэй байгаа бөгөөд улсын хэмжээнд хүн амыг тахир дутуу болоход нөлөөлж буй хүчин зүйл, тэдгээрийн шалтгаан, тахир дутуугийн төрөл, тархалтын байдалд дүн шинжилгээ хийх нэгдсэн болон түүвэр судалгаа хийгдээгүй байна.

Захиргааны бүртгэлд хамрагдсан нийгмийн халамж, асрамжийн үйлчилгээ, тусламж хүссэн нийт 67558 тахир дутуу иргэдийн 45126 нь буюу 66,7 хувь нь тодорхой хэмжээгээр халамж, асрамжийн үйлчилгээ болон тусламжид хамрагдаж байна.

Ерөнхий боловсролын тусгай сургууль төгссөн хараагүй, хэлгүй дүлийн болон бие махбодын ямар нэг согогтой хүүхдүүдийн 70-85 хувь нь ажилгүйчүүдийн эгнээнд ордог.

Нийгмийн халамжийн тухай хууль, Тахир дутуу хүний нийгмийн хамгаалалт, түүнд үзүүлэх хөнгөлөлт, үйлчилгээний тухай хууль, Монгол Улсын Төрөөс баримтлах хүн амын бодлого зэрэг баримт бичгүүдэд тахир дутуу иргэдийн талаар төрөөс баримтлах бодлогын үндэс тодорхойлогдсон юм.

НҮБ-ын Ерөнхий Ассмблейн 48 дугаар чуулганаар 1993-2002 оныг Ази, номхон далайн бүс нутгийн орнуудын тахир дутуу иргэдийн 10 жилд болгон тэмдэглэх тухай тунхаглалыг батлан, энэхүү 10 жилийн хугацаанд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг боловсруулж гаргав.

Энэ бүхэн нь Монгол Улсын Засгийн газраас тахир дутуу иргэдийн аж байдлыг сайжруулах үндэсний хөтөлбөрийг батлахаар гаргах үндэслэл болж байна.

Хоёр. Хөтөлбөрийн зорилго, зорилт, хэрэгжүүлэх хугацаа

1.Тахир дутуу иргэдийг нийгмийн амьдралд идэвхтэй оролцуулах замаар амьдралын чанарыг нь дээшлүүлэхэд энэхүү хөтөлбөрийн зорилго оршино.

2.Тахир дутуу иргэдийн аж байдлыг сайжруулах үндэсний хөтөлбөр нь дараахь зорилтуудыг хэрэгжүүлэхэд чиглэгдэнэ:

а/нийгэм, хамт олон, гэр бүлийн хүрээнд тахир дутуу иргэдийн эрүүл мэнд, сэтгэл зүй, оюун санааны нөхөн сэргээлтийг үйлчилгээг сайжруулах;

б/тахир дутуу иргэдийн эрэлт хэрэгшэнд нийцсэн боловсролын тусгай орчинг бүрдүүлэх;

в/тахир дутуу хүмүүсийн бие эрхтний согог засах протез ортопедийн хэрэгслийн хангамжийг сайжруулах, зорчих, мэдээлэл солилцох боломжийг нэмэгдүүлэх;

д/тахир дутуу иргэдийн амьдралын баталгааг дээшлүүлэх, чиглэгдсэн нийгмийн хамгаалал, халамжийн үйл ажиллагааг сайжруулах;

е/тахир дутуу иргэдийн үүсгэл санаачлагын байгууллага хөдөлгөөнийг дэмжих, олон улсын хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх.

3.Тахир дутуу иргэдийн аж байдлыг сайжруулах үндэсний хөтөлбөрийг 1999-2004 онуудад 2 үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

а/1 дүгээр үе шат нь 199-2001 оныг хамрах бөгөөд энэ хугацаанд тахир дутуу иргэдийн байдалд судалгаа шинжилгээ хийх, тахир дутуу иргэдийн аж байдлыг сайжруулах, тэдний нийгмийн амьдрал оролцох оролцоог өргөтгөх, тэднийг хөгжүүлэх талаар төрийн бодлогыг хэрэгжүүлж эхлэх юм;

б/2 дугаар үе шат нь 2002-2004 оныг хамрах бөгөөд энэ хугацаанд тахир дутуу иргэдийн өмнө тулгарч буй зорилтуудыг шийдвэрлэх, чиглэгдсэн төрийн бодлогыг боловсронгуй болгох, зохих үр дүнд хүрэх юм.

Гурав. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх удирдлага, зохион байгуулалт

4.Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг мэргэжлийн удирдлага, зохион байгуулалт, мэдээлээр хангах, хяналт тавьж үнэлгээ өгөх ажлыг

нийгмийн хамгааллын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, Ази, номхон далайн бүсийн орнуудын тахир дутуу иргэдийн /1993-2002/ 10 жилийн ажлыг Монгол Улсад эрхлэн зохион байгуулах Үндэсний хороо гүйцэтгэнэ.

5.Орон нутагт хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг удирдан зохицуулах, хяналт тавих үүргийг аймаг нийслэл, сум дүүргийн Засаг дарга, нийгмийн бодлогын хэлтэс, нийгмийн эрүүд мэндийн төв, 10 жилийн ажлыг эрхлэх үндэсний хорооны салбар зөвлөлийн дарга үзэнэ.

6.Аймаг, нийслэл, сум дүүрэгт хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах үүргийг Улсын нийгмийн халамжийн газар, Ази, номхон далайн бүсийн орнуудын тахир дутуу иргэдийн 10 жилийн ажлыг Монгол Улсад эрхлэн зохион байгуулах Үндэсний хорооны ажилд туслалцаа үзүүлэх ажлын хэсгийн гишүүд гүйцэтгэнэ.

Дөрөв. Хөтөлбөрийн зорилтуудыг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа

7.Нийгэм, хамт олон, гэр бүлийн хүрээнд тахир дутуу иргэдийн эрүүл мэнд, сэтгэл зүй, оюун санааны нөхөн сэргээлтийн үйлчилгээг сайжруулах талаар:

а/тахир дутуугийн тухай ойлголт, тахир дутуу болоход нөлөөлж болох хүчин зүйлс, тахир дутуу хүмүүсийг нөхөн сэргээх талаархи мэдээлэл сурталчилгааг өргөжүүлэх, тэднийг дэмжих нийгмийн сэтгэл зүйн орчныг төлөвшүүлэх;

б/тахир дутуу иргэдэд байнгын тусламж дэмжлэг үзүүлж байгаа болон сэргээн засалтын үйлчилгээг гэдэн гүйцэтгэж байгаа хамт олон, хувь хүн, гэр бүлийг дэмжих, тэдэнд арга зүй, мэргэжлийн болон санхүүгийн туслалцаа, дэмжлэг үзүүлэх;

в/тов суурин газрын эмнэлэг, сувиллын байгууллагыг үшиглүүлэн сэргээн засалтын төв байгуулах асуудлыг судлан шийдвэрлэх, сэргээн засалтын боловсон хүчин бэлтгэх, сэргээн засалтын тоног төхөөрөмж, техникийн хангамжийг сайжруулахад өрөөс дэмжлэг үзүүлэх.

8.Тахир дутуу иргэдийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн боловсролын тусгай орчинг бүрдүүлэх талаар:

а/тахир дутуу хүүхдүүдэд ердийн хэв шинжтэй, ерөнхий боловсролын сургуулиар сургуулийн өмнөх болон бага, суурь боловсрол эзэмшүүлэх бодлогыг баримтлах;

б/тахир дутуугийн хүнд хэлбэрийн, оюун ухааны болон бие рхтний согогтой хүүхдүүдийг тусгай илгээлэг, тусгай анги,

бүлгүүдэд хамруулан тэдний согогийг засах, алдагдсан үйл ажиллагааг сэргээхэд чиглэгдсэн сургалтын уян хатан хөтөлбөрөөр сургах;

в/шэнгэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуулийн тахир дутуу хүүхдүүдэд зориулсан тусгай анги бүлэгт багшлах согог зүйч, хэл засагч багшийг бэлтгэх асуудлыг бодлогын түвшинд авч үзэх;

г/хараа, сонсгол, хэл ярианы согогтой хүүхдэд зориулсан сургалтын орчинг бүрээх, холбогдох материал, тоног төхөөрөмжөөр хангах.

9.Тахир дутуу иргэдийн мэргэжлийн боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлтийн байдлыг сайжруулах талаар:

а/тусгай сургуулиудад хамрагдан суралцаж буй тахир дутуу хүмүүст мэргэжлийн анхан шатны боловсрол эзэмшүүлэх нөхцөл бололцоог судлан шийдвэрлэх;

б/тахир дутуу хүүхэд, залуучуудын мэргэжлийн сургалтыг өргөжүүлэх, сургалтын байгууллагын материаллаг баазыг бэхжүүлэх;

в/тахир дутуу хүүхэд, залуучуудыг их дээд сургууль, коллежи элсэн суралцахад хөнгөлөлт үзүүлэх боломжийг судлан шийдвэрлэх;

г/ээд, ажил олгогчоос тахир дутуу иргэдийг ажлын байраар хангах нөлөөхүйц эдийн засгийн хөшүүргийн механизм бий болгох;

д/гэрээрээ болон хувиараа хөдөлмөр эрхэлж буй тахир дутуу иргэдийн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнийг борлуулахад дэмжлэг үзүүлэх;

е/тахир дутуу иргэдэд мэргэжил олгох сургалтыг зохион байгуулж буй аж ахуйн нэгж, байгууллагыг төрөөс дэмжих.

10.Тахир дутуу хүмүүсийн бие эрхтний согог засах протез ортопедийн хэрэгслийн хангамжийг сайжруулах, зорчих, мэдээлэл солилцох боломжийг нэмэгдүүлэх талаар:

а/хүн ам олноор цуглардаг, үйлдвэр үйлчилгээний газруудад тахир дутуу иргэд саадгүй зорчих чөлөөт орчныг бий болгох асуудлыг судлан шийдвэрлэх;

б/тахир дутуу иргэдийн зориулалттай тэргэнцэр, мэдрэмжтэй таяг, сонсголын аппарат, протез, ортопедийн хэрэгслүүд, автомашин тэргийг тахир дутуу иргэдийн хэрэгцээнд зориулан нийлүүдэж байх асуудлыг бодлогын түвшинд авч үзэх;

в/дотоодын нөөц бололцоо, байгалийн баялгийг ашиглан тахир дутуу иргэдэд зориулсан нөхөн сэргээлтийн тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэх, засварлах, угсрах бага оврын цехүүдийг хөдөө орон нутагт бүсчилсэн байдлаар байгуулан хөгжүүлэх асуудлыг дэмжих;

д/дүлий иргэд болон тахир дутуу иргэдэд автомашин жолоодох эрх олгох асуудлыг судлан шийдвэрлэх.

11. Тахир дутуу иргэдийн амьдралын баталгааг дээшлүүлэхэд нийгэгдсэн нийгмийн хамгаалал, халамжийн үйл ажиллагааг сайжруулах талаар:

а/нийгмийн даатгал, халамжийн хуулийн хүрээнд тэтгэвэр, тэтгэмж авч буй тахир дутуу иргэдийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн хэмжээг амьжиргааны доод түвшинтэй уялдуулан нэмэгдүүлэх арга хэмжээг авах;

б/үйлдвэрлэлийн осол, гэмтлийн улмаас тахир дутуу бологсдын аргаар дагдсан эрхтнийг сэргээн засах, эмчлэхэд шаардагдах хөрөнгө, протез, ортопедийн үйлчилгээний үнийг үйлдвэрлэлийн ослын даатгалын сангаас төлөх боломжийг судлан шийдвэрлэх;

в/тахир дутуу хүмүүсийн нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн хүрээнд хөнгөлөлт, үйлчилгээнд хамрагдаж буй тахир дутуу иргэдийн хүрээг өргөтгөх, халамжийн үйлчилгээний чанарыг сайжруулах;

г/тахир дутуу иргэдэд үзүүлэх гэрлийн үйлчилгээний төрөл бүрийн хэлбэрийг хөгжүүлэх;

д/тахир дутуу иргэдийг чөлөөт цагаа ая тухтай өнгөрүүлэхэд биеийн тамир, соёл, спорт, ахуйн үйлчилгээний цэг, салбарууд гэдэгд өргөнөөр үйлчлэх боломжийг бүрдүүлэх.

12. Тахир дутуу иргэдийн үүсгэл санаачлагын байгууллага, хөдөлгөөнийг дэмжих, олон улсын хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх талаар:

а/Засгийн газар болон төрийн бус байгууллагын хамтын ажиллагааг сайжруулж зөвшилцлийн механизмыг боловсронгуй болгох;

б/тахир дутуу иргэдийн үүсгэн санаачилсан байгууллага, хөдөлгөөнийг дэмжих, гэдний удирдлага, идэвхтэн гишүүдийн хөдөлгөөн, чадавхийг дээшлүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх;

в/гадаад орнуудын ижил төстэй байгууллага, хөдөлгөөн, хөдөлгөөнийг дэмжлэгтэй хамтран ажиллах, туршлага судлах асуудлыг дэмжих;

г/төрийн зүгээс тахир дутуу иргэдэд үзүүлэх дэмжлэг туслалцааг өргөжүүлэх, тахир дутуу иргэдийн талаар авах зарим арга хэмжээг хэрэгжүүлэх үүргийг гэрээний үндсэн дээр төрийн бус байгууллагаар гүйцэтгүүлэх.

**Тав. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтэнд хяналт тавих,
үр дүнг тооцох**

13. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явцад Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яам хяналт тавьж, дүгнэнэ.

14. Хөтөлбөрийн үр дүнг 2001 болон 2005 онд дарваахь үндсэн үзүүлэлт, шалгуурыг баримтлан тус тус тооцож дүгнэнэ:

а/хүүхэд, өсвөр үеийнхнээс замын хөдөлгөөний осолд орсны улмаас гэмтсэн, нас барсан хүний тоо, эзлэх хувь;

б/их дээд сургуульд хамрагдсан тахир дутуу хүний тоо, эзлэх хувь;

в/нөхөн сэргээлтийн үйлчилгээнд хамрагдсан тахир дутуу иргэдийн тоо, эзлэх хувь;

-Эмнэл зүйн нөхөн сэргээх арга хэмжээнд хамрагдсан тахир дутуу иргэдийн иргэдийн тоо, хувь хэмжээ, тэдгээрээс сэргээгдсэн, эрүүл болсон хүний тоо, эзлэх хувь;

-Нийгэм хамт олноо хүрээнд нөхөн сэргээлтийн үйлчилгээнд хамрагдсан тахир дутуу иргэдийн тоо, тэдгээрээс үйл ажиллагаа нь сэргээгдэн нийгэм хамт олонд эргэн орсон тахир дутуу хүний тоо, эзлэх хувь;

г/мэргэжлийн чиг баримжаа эзэмшсэн тахир дутуу иргэдийн тоо, эзлэх хувь;

д/нийгмийн халамж, асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдсан тахир дутуу иргэдийн тоо, эзлэх хувь;

е/рашаан сувцлалд сувцуулсан тахир дутуу иргэдийн тоо, эзлэх хувь;

ж/тусгай боловсрол эзэмшүүлэх чиглэлээр, мэргэжил дээшлүүлсэн багш, сургагч нарын тоо, эзлэх хувь;

з/ицэцэрлэг, ясли, сургуульд хамрагдаж буй тахир дутуу хүүхдүүдийн тоо, эзлэх хувь;

и/тусгай мэргэжлийн боловсрол эзэмшсэн тахир дутуу иргэдийн тоо, эзлэх хувь;

к/тусгай мэргэжлийн боловсрол олгосон төрөл, хэлбэрийн өсөлтийн хэмжээ;

л/тахир дутуу иргэдийн зориулалттай тоног төхөөрөмжийн хангалтын байдал;

м/протез, ортопедийн үйлчилгээний төрөл, чанарын өсөлтийн байдал;

н/тахир дутуу иргэдийн нийгмийн халамж, асрамжийн үйлчилгээнд зарцуулсан хөрөнгийн хэмжээ;

о/нийгмийн халамжийн сангаас халамжийн тэтгэвэр, гэтгэмж авч буй тахир дутуу хүний тоо, эзлэх хувь.

Засгийн газрын 1998 оны 202 дугаар
тогтоолын 2 дугаар хансралт

**ТАХИР ДУТУУ ИРГЭДИЙН АЖ БАЙДЛЫГ САЙЖРУУЛАХ
ХӨТӨЛБӨРИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХЭЭР
1998-2004 ОНД ХИЙХ АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

№	Хийх ажил	Хугацаа	Хэрэглэх байгууллага
1. Удирдлага, зохион байгуулалтын талаар:			
2	Хөтөлбөр, түүний хэрэгжилт, үр дүнг сургалчлах	1999 оновс	Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яам, Улсын нийгмийн халамжийн газар, Монголын тахир дутуу иргэдийн байгууллагуудын үндэсний холбоо
3	Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явц, жилийн ажлын төлөвлөгөөний биелэлтийг Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яам, Засгийн газарт тайлагнах	Жил бүрийн I, II улирал	Нутгийн тахиргааны байгууллагууд, Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яам
2. Нийгэм хамт олон гэр бүлд тулгуурласан тахир дутуу иргэдийн эрүүл мэнд, сэтгэл зүй, оюун санааны өвчин сэржмэлтийн үйлчилгээг сайжруулах талаар:			
3	Нийт иргэдэд эрүүл ам төрөх ёсмг хэвжүүлэхэд чиглэгдсэн арга хэмжээнүүдийг зохион байгуулах	1999-2004	Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яам
4	Төрөлт удирдхтай холбоотойгоор үүсэх нярайн гэмтлээс сэргийлэх зорилгоор эх баригч бага эмчийн 3-4 жилийн ангийг ачаагаа ухааны коллежуудад нэвчжүүлэх	1999-2000	Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яам, Гэгээрлийн яам
5	Нийт иргэдийн эрүүл мэндэд онц нөлөөтэй халдварт (хумхай, сурьс гэх мэт) болон бусад өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх вакцинн хамралтад хяналт тавих талаар өрхийн эмч, сувилагч нарын гүйцэтгэх ажил үүргийг хянан үзэх, шаардлагатай бол холбогдох дүрэм журамд өөрчлөлт оруулах	1999-2001	Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яам

6	Авто хэрэгслийн хэт ачааллыг зохицуулах, суурьны бүсийг хэрэглүүлж хамруулах, нэвчнэж болоходоо үеийн цусан дахь спиртийн зөвшөөрөгдөх хэмжээг тогтмол халгах байх	1999-2004	Заман олгоогчийн газар
7	Хүн амын дунд эрхэлж байгаа тархины цусны эрсэлтийн хямрал, зүрх судасны өвчнийг илрүүлэх, эмчлэх, урьдчилан сэргийлэх арга зүйн талаар сургалт өгүүлэх	1999-2004	Зруул мэнд, нийгмийн хамгааллын яам, Гадна, төлөвчлийн хэрэг эрхлэх газар
8	Үйлдвэрийн ороо гэмтлээс урьдчилан сэргийлэх, хөдөлмөрийн зруул ахуй, аюулгүй байдалд хамраах хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих	1999-2004	Зруул мэнд, нийгмийн хамгааллын яам, Төдөлмөр, нийгмийн хамгааллын хяналтын алба
9	Архив хууч өвчтэй болон төхир дутуу иргэд, өндөр настайг хяналтанд авч гэдгээрт үхүүлэх гэрлийн тусламж, үйлчилгээг өргөтгөх	1999 оноос	Зруул мэнд, нийгмийн хамгааллын яам, Улсын нийгмийн халамжийн газар
10	Ахмад настан, жирэмсэн эхчүүд, өвчтэй зүүн мэндэд тавих хяналт, урьдчилан сэргийлэх үзлэгийг тогтмол хийх, өвчин илэрсэн хүмүүст эмчлэлийн болон сэргээх засах эмчилгээ, тусламжийг цаг айдальгүй үзүүлэх	1999-2004	Зруул мэнд, нийгмийн хамгааллын яам, Клиникийн эмчлэлтүүд
11	Анагаах ухааны их сургууль, коллежийн сургалтын хөтөлбөрт сэргээх засах ороо, дэдлэгийн хичээлийг нэмж оруулах	1999-2000	Зруул мэнд, нийгмийн хамгааллын яам, Гэгээрлийн яам
12	Сэргээх засалч эмчилгээний арга зүйн бэлтгэх 3-4 жилийн ангийг анагаах ухааны коллежуудад нэвчнэж ажиллуулах	1999-2000	Зруул мэнд, нийгмийн хамгааллын яам, Гэгээрлийн яам
13	Сэргээх засалтын мэргэжилтнүүдийн мэргэжлийн зэргийг дээшлүүлэх болон гадаад, дотоодын их дээд сургуулиудад урт богино	1999-2000	Зруул мэнд, нийгмийн хамгааллын яам, Гэгээрлийн яам, Гаднад харилцааны яам

	хугацааны сургалтад хамруулах		
14	Ийгэм, хамт олонд тулгуурласан нөхөн сэргээхтийн үндэсний багийн үйл ажиллагааг дэмжих, эцгээр болсон хувийг тогтмол орон тоогоор ажиллуулах асуудлыг судлан шийдвэрлэх	1999-2001	Зүүл мэнд, ийгэмийн хамгааллын сан
15	Сэргээн заслын хөвөлгөө агах протез, ортопедийн засварыг явуулах үйлчилгээ үзүүлэх	2000-2004	Зүүл мэнд, ийгэмийн хамгааллын сан
16	Аймаг орон нутагт бүсчилсэн хэлбэрээр протез, ортопедийн засварыг цах байгуулах, засварыг төлжихдийг бэлтгэх	1999-2004	Зүүл мэнд, ийгэмийн хамгааллын сан, нутгийн захиргааны байгууллага
17	Хүе амны дунд тахир дутуу болохоос урагчлан сэргийлэх үхүүлгэ, сурталчилгааг өөрчлөн бүрийн хэлбэрээр зохион байгуулах, зам тээврийн осолд өртөхөөс урагчлан сэргийлэх үхүүлгэ сурталчилгааг өргөжүүлэх зорилгоор их, дунд, өрөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын програмд нэмэлт оруулах	1999-2000	Гэгээрлийн яам, Зүүл мэнд, ийгэмийн хамгааллын сан, Тамин цагдаагийн газар
18	Тахир дутуу өрсөлийн эрүүл мэнд, ахуй, соёлын хэрэгцээнд аяарцагатай эм хэрэгсэл, барааны хангамжийг нэмэгдүүлж хөгжөөлөгсдөд үнээр үйлчлэх журмыг боловсруулах	2000-2001	Үлсийн ийгэмийн халамжийн газар
<p>1. Тахир дутуу өрсөлийн эрэлт хэрэгцээнд шийдсэн боловсролын тусгай орныг бүрдүүлэх талаар:</p>			
19	Тахир дутуу хүүхдүүдэд сургуулийн өмнөх болон бага, суурь боловсрол эзэмшүүлэх арга зүйг нэцгэрлэг болон бага ангийн бага нарыг нэргэжүүлэх	1999	Гэгээрлийн яам, Боловсролын хүрээлэн

20	Төхир дутуу хүүхдээ суралцахад нь туслах мэдлэг олгох сургалтыг эцэг эхчүүдийн дунд эхлэж байгуулах	1999-2004	Гэгээрлийн нам, Боловсролын хүрээлэн
21	Хүнд хэлбэрийн төхир дутуу хүүхэд боловсрол олгох тусгай сургуулийг боловсрол эзэмжүүлэх болов сувилах аюулдан болгох асуудлыг судлах	2000	Гэгээрлийн нам, Зуул мэнд, нийгмийн хамгааллын нам
22	Тусгай сургуулийн хүүхдүүдэд унаагаар үйлчлэх асуудлыг амьдрал	2001	Гэгээрлийн нам, Нийгмийн халамжийн газар
23	Багшийн коллежид тусгай сургалын багшийн ангийг эрэлт хэрэгцээнд үндэслэн нээн ажиллуулах	1999-2001	Гэгээрлийн нам
24	Хараагүй, дууны өргөдийг зориулалтын брайлийн нөхөн, багшийн цаас, сургалтын материал, сонсголын аппарат, бусад төмөг төхөөрөмжөөр хангах талаар журал боловсруулах	1999	Гэгээрлийн нам, Зуул мэнд нийгмийн хамгааллын нам
25	Төхир дутуу хүүхэдтэй ажиллах байгаа ердийн хэв шийтэй дэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуулиудын багш нарт зохих нэмэгдэл олгох асуудлыг судлах амьдрал	1999-2000	Гэгээрлийн нам, Улсын нийгмийн халамжийн газар
26	Төхир дутуу өргөдийн тусгай хэрэгцээг боловсролын талаар олон улсын төрөлжсөн байгууллагуудтай хамтран ажиллах, төсөл хэрэгжүүлэх	1999-2004	Гэгээрлийн нам, Боловсролын хүрээлэн
27	Төхир дутуу хүүхдүүдтэй эцэг эхэд мэргэжлийн зөвлөлгөө өгөх, төхир дутуу хүүхдүүдийн сонголыг засаг сайжруулах сонгог заслын кабинетыг Багшийн коллежийн сэтгэл судлах, сургал хуульжүүлэх ухааны тэнхимийн дэргэд нээн ажиллуулах асуудлыг судлах амьдрал	2003-2001	Гэгээрлийн нам, Зуул мэнд, нийгмийн хамгааллын нам

4. Тахир дутуу өргөдлийн мэргэжлийн боловсрол эзэмшлэг, хөдөлмөр эрхлэлтийн байдлыг сайжруулах газар:

28	Тусгай сургуульд хамрагдан суралцаж буй тахир дутуу хүүхдэд тухайн сургуулидад мэргэжлийн амхан явцын боловсрол эзэмших амжилтыг бүрдүүлэх асуудлыг судлах	2000-2001	Гэгээрлийн яам, Зүүн могой, ийгэмийн хамгааллын яам
29	Тахир дутуу хүүхэд, хөвүүнүүдэд олгох мэргэжлийн сургалтын гэрлийг, өргөжүүлэх, сургалтын байгууллагын материаллаг баазыг бэхжүүлэх	1999-2004	Гэгээрлийн яам, Улсын ийгэмийн халамжийн газар
30	Төгжмөдө коллекцид хараагүй хүүхэд төгжмөд боловсрол эзэмших боломжийг судлах шийдвэрлэх	2000-2001	Гэгээрлийн яам
31	Хэлгүй дүлэй өргөдлийг нэгтгэн бодогч, компьютерийн операторын мэргэжлээр бэлтгэх аргыг Санхүү эдийн засгийн дээд сургууль дээр нээж ажиллуулах асуудлыг судлах шийдвэрлэх	2000-2001	Гэгээрлийн яам, Санхүү эдийн засгийн дээд сургууль
32	Тахир дутуу өргөдлийн дотроос сонгож шалгаруулах дэлбэрээр сэргээн засалч болон илчлэг, чидрагжуулах зочилгээний сумлагагч, арга зүйч нарыг бэлтгэх дэмжлэг Анагаах ухааны их сургууль, коллеж, нөхөн сэргээхтийн тавинд дэргэд ажиллуулах боломжийг судлах шийдвэрлэх	1999-2001	Гэгээрлийн яам, Зүүн могой, ийгэмийн хамгааллын яам, Анагаах ухааны их сургууль, Анагаах ухааны коллеж
33	Хараагүй өргөдөд бичээч, операторын мэргэжл олгох дэмжлэг Мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн тусгай тээвч нээн ажиллуулах боломжийг судлах	1999-2001	Гэгээрлийн яам, Улсын ийгэмийн халамжийн газар
34	Тахир дутуу өргөдлийг ажлын байрээр хангах, тэдэнд тохирсон хөдөлмөр	1999-2001	Хөдөлмөр зохицуулалтын газар

	эрхэлтийн мэдээллийн системийг бий болгох		
	5. Тахир дутуу хүмүүсийн бие эрхтний согог засах шөтөө, оргооснийн хэрэгслийн хангамжийг сайжруулах, зорьж мэдээлэл солилцох боломжийг нэмэгдүүлэх талаар;		
35	Олон нийт, үйлдвэр, үйлчилгээний газруудад тахир дутуу иргэд саадгүй зорчих чөлөөт орчмыг бий болгох арга хэмжээ авах. Үүнд: а/тахир дутуу иргэдэд саадгүй, чөлөөт орчмыг бүрдүүлэх шаардлагатай үйлдвэр, үйлчилгээний газар, гудамж, танбай зэргийн хягсаалтыг гаргах; б/хараагүй иргэдэд зориулан замын сүлжийн дохионы системийг авчиргаатай хослуулан тоноглох асуудлыг судлан шийдвэрлэх	2000-2004	Замын цагдаагийн газар, Улсын нийгмийн халамжийн газар, нутгийн захиргааны байгууллага
36	Тахир дутуу иргэдийн талаархи сөрөг нийгмийн сэтгэл зүйн орчмыг бүрдүүлэх, тэдний амьдралын тухай цугран баримтат кино, нэвтрүүлгийг үзүүлэх	1999-2004	Радио, телевизийн хэрэг эрхлэх газар, Монголын тахир дутуу иргэдийн байгууллагуудын үндэсний холбоо
37	Хараагүй хүмүүст зориулсан улс төр, хууль эрх, уран зохиолын номуудыг соронзон бичлэгт бичиж ярьдаг ном, Брайлийн ном, сургах бичгийг тэдгээрийн эрэлт хэрэгцээнд үндэслэн бэлтгэх	1999-2004	Тэдгээрийн яам, Улсын халамжийн газар, Боловсролын хүрээлэн
38	Тахир дутуу иргэдийн зориулалттай тэргэнцэр, мэдээлэлтэй талг, сонголын аппарат, автомашины болон бусад хэрэгслүүдийг улсын хэмжээнд тахир дутуу иргэдийн эрэлт хэрэгцээнд нийцүүлэн нийлүүлэх талаар хурал боловсруулах	1999-2001	Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яам, Улсын халамжийн газар
39	Дотоодын нөөц боловдоо, байгалийн баялгийг ашиглан тахир дутуу иргэд сэргээн засалтын	1999-2001	Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яам, нутгийн захиргааны байгууллага

	эмчилгээ, үйлчилгээнд шаардлагатай төсөг төхөөрөмжийг орон нутагт үйлдвэрлэх, засварлах, техникчдийг гарын авлага, ном, хэлбэгдэх мэдээллээр хангах		
40	Нийгмийн эмзэг бүлгүүд, элэнгүм тахир дутуу болон өндөр настны өнөөгийн байдал, цаашид авах арга хэмжээний талаар мэдээлэл, тодорхой саналыг үндэсний болон олон улсын түвшинд зохиогдох хурал, семинар, хандивлагчдын зөвлөлгөөнд танилцуулах байх	1999-2004	Зруул мэнд, нийгмийн хамгааллын яам

6.Тахир дутуу иргэдийн амьдралын баталгааг дэмжихүүрхэлд чиглэрсэн нийгмийн хамгаалал, халамжийн үйл ажиллагааг сайжруулах талаар:

41	Хүн амын дунд тахир дутуу болоход нөлөөлж буй аалтгаан, түүний төрөл, тархалтын байдал, гэдсэн болон суувар судалгаа хийх асуудлыг дэс дараатайгаар шийдвэрлэх	1999-2001	Зруул мэнд, нийгмийн хамгааллын яам, Эрдэм шинжилгээ, судалгааны тэнгүүд
42	Тахир дутуу хүний талаархи нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, боловсролгүй болгох, тахир дутуу иргэдэд үзүүлэх нийгмийн асрамж, халамжийн үйлчилгээний замрах хурээг өргөжүүлэх асуудлыг дэс дараатайгаар шийдвэрлэх	1999-2001	Зруул мэнд, нийгмийн хамгааллын яам, Улсын нийгмийн халамжийн газар, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын хяналтын алба
43	Үмийн инфляци, амьжиргааны түвшингийн оорчлолтод уялдуулан тахир дутуу иргэдийн нийгмийн даятгал, нийгмийн халамжийн сангаас авч буй тэтгэвэр, тэтгэмжийн хэмжээг үе аалттайгаар нэмэгдүүлэх, арга хэмжээ авах	1999-2004	Зруул мэнд, нийгмийн хамгааллын яам, Улсын нийгмийн халамжийн газар

44	Тахир дутуу иргэдийн үзүүлэх найгмийн халамжийн төрийн үйлчилгээний төрөл, хэлбэрийг хөгжүүлэх	1999-2004	Улсын найгмийн халамжийн газар
45	Тахир дутуу, сэтгэцдэй эмгэгтэй гэмүүнтэй айл өрхөд дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх	1999-2004	Улсын халамжийн газар, орон нутгийн захиргааны байгууллага
46	Тахир дутуу иргэдийн туслалцаа үйлчилгээ үзүүлэх найгмийн асрамж, халамжийн болон мөхөн сэргээлтийн сайн дурын идэвхтэй бэлтгэх	1999-2004	Эрүүл мэнд, найгмийн хамгаалтын яам, Улсын найгмийн халамжийн газар
<p>7. Тахир дутуу иргэдийн үүсгэн санаачлагын байгууллага, хөдөлгөөнийг дэмжих, олон улсын хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх талаар:</p>			
47	Тахир дутуу хүмүүсийн аж байдалыг дээшлүүлэх асуудал эрхэлсэн НТБ, тусгай аюулгүй хамгаалаа ажиглах, эл асуудлаар НТБ-аас баталсан 2002 он хийгээд цаашид хэрэгжүүлэх удаан хугацааны стратеги, стандарчигласан дүрмийн заалтын хэрэгжилт, Ази, Номхон далайн бүсийн орнуудын 10 жилийн ажлын хурээнд аяч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээг тогтмол харилцаа мэдээлж байх	1999-2004	Эрүүл мэнд, найгмийн хамгаалтын яам
48	Тахир дутуу иргэдийн үүсгэн санаачлагын байгууллага, хөдөлгөөн, аж ахуйн яам, найгмэлзгийн удирдах ажилтны сургалт, өмнөхэр зохиосон байгуулах	1999-2004	Улсын найгмийн халамжийн газар, Монголын тахир дутуу иргэдийн байгууллагуудын үндэслэн холбоо
49	Тахир дутуу иргэдийн амьдралын чанарыг дээшлүүлэхэд чиглэгдсэн ажлыг төлөвлөгөөтэйгээр хэрэгжүүлэхэд тахир дутуу иргэдийн зарим төрийн бус байгууллагыг татаж оролцуулах	1999-2004	Улсын найгмийн халамжийн газар, Монголын тахир дутуу иргэдийн байгууллагуудын үндэслэн холбоо
50	Тахир дутуу иргэдийг төдөнд төхирсөн ажлын байраар хангах арга хэмжээ авах	1999-2004	Хөдөлмөр зохицуулалтын газар, Байгууллага, аж ахуйн яам

51	Тахир Лутуу иргэдийн асуудлаар Гаднаад орнуудыг туршлагыг судлан нэвтрүүлэх, хамтын ажлалаагаа өргөжүүлэх	1993-2004	Гадаад харилцааны яам, Эруул мэнд, нийгмийн хамгааллын яам, Монголын тахир лутуу иргэдийн байгууллагуудыг үндэсний холбоо
52	Олон улсын байгууллага, тэдгээртэй хамтран хэрэгжүүлж буй төслүүдийн зугаанаар хамтарсан судалгаа, сургалт, семинар зохион байгуулах	1999-2004	Гэгээрлийн яам, Эруул мэнд, нийгмийн хамгааллын яам, Гадаад харилцааны яам, Монголын тахир лутуу иргэдийн байгууллагуудыг үндэсний холбоо

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

18 оны 11 дүгээр
ын 11-ний өдөр

Дугаар 203

Улаанбаатар
хот

Тогтоолд нэмэлт оруулах тухай

Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

"Журам батлах, эрх олгох тухай" Засгийн газрын 1998 оны 6
аар сарын 23-ны өдрийн 106 дугаар тогтоолын 3 дугаар зүйлийн
үрийн захиргааны" гэсний дараа "болон төрийн тусгай" гэж
тсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ
САЙДЫН ҮҮРЭГ ГҮЙЦЭТГЭГЧ

Ц. ЭЛБЭГДОРЖ

ГАДААД ХАРИЛЦАА, САНГИЙН
САЙДЫН ҮҮРЭГ ГҮЙЦЭТГЭГЧ

Р. АМАРЖАРГАЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

1998 оны 11 дүгээр
сарын 11-ний өдөр

Дугаар 204

Улаанбаатар
хот

**Хүүхдэд зориулсан уран бүтээл
дэмжих талаар авах зарим ар
хэмжээний тухай**

Хүүхдэд зориулсан уран бүтээлийн сан хөмрөгийн бичжүүд тэдний үзүүлэх соёлын үйлчилгээг өргөтгөх шаардлагыг хартал Монгол Улсын Засгийн газраас **ТОГТООХ** нь:

1. Мэргэжлийн урлагийн байгууллагуудын зүгээс хүүхдэд зориулсан уран бүтээл хийх, уран сайхны кино бүтээх болон ур зохиол, шинжлэх ухааны танин мэдэхүйн ном хэвлэхэд шаардлагыг 150,0 (нэг зуун тавин сая) сая төгрөгөөс доошгүй бичиг бодож 2000 оноос эхлэн Соёл, урлагийн сангийн жил бүрийн төс тусгаж байхыг Сангийн сайдын үүрэг гүйцэтгэгч Б. Батбаяр, хоронгийг урлагийн байгууллагуудаас ирүүлсэн төслүүдийг сон шалгаруулах үндсэн дээр үр ашигтай зарцуулан, урлагийн тоглоомууд, үзэглэлэн тэрэг соёлын үйлчилгээнд хүүхдийг өргөн хамруу арга хэмжээ авахыг Гэгээрлийн сайдын үүрэг гүйцэтгэгч Ч. Сайханбилэгт тус тус үүрэг болгосугай.

2. Энэ тогтоолыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан тодорхой жу боловсруулж мөрдүүлэхийг Гэгээрлийн сайдын үүрэг гүйцэтгэгч Ч. Сайханбилэгт, хүүхдэд зориулсан уран бүтээл туурвил, тэдэн соёлын үйлчилгээнд хэрхэн хамруулж байгаа талаар жил бүр нэгд тийлэн гаргаж, Гэгээрлийн яамтай хамтран дүгнэлт хийж бай аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ
САЙДЫН ҮҮРЭГ ГҮЙЦЭТГЭГЧ**

Ц. ЭЛБЭГДОРЖ

**ГАДААД ХАРИЛЦАА, САНГИЙН
САЙДЫН ҮҮРЭГ ГҮЙЦЭТГЭГЧ**

Р. АМАРЖАРГА

**ГЭГЭЭРЛИЙН САЙДЫН
ҮҮРЭГ ГҮЙЦЭТГЭГЧ**

Ч. САЙХАНБИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 18-ны өдөр Дугаар 206

Улаанбаатар
хот

**Газар хөдлөлтөөс учрах хохирлыг
багасгах, урьдчилан сэргийлэх
зарим арга хэмжээний тухай**

Газар хөдлөлтийн үед хүн амин аюулгүй байдлыг
игаалах, гамшгаас сэргийлэх зорилгоор Монгол Улсын
эргийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Дэд бүтцийн хөгжлийн сайдад даалгах нь:

а/газар хөдлөлтийн үеийн болзолгүй гамшгаас сэр-
илэх арга хэмжээг улсын хэмжээнд нэгтгэн зохицуулж,
цэтгэлийг жил бүр Засгийн газарт тайлагнах
сугай;

б/газар хөдлөлтийн болон бусад гэднм нөлөөллөөс
хажилт, эвдрэлд орсон барилга, байгууламжид
инжийн дүгнэлт, инженерийн шийдэл гаргах, батал-
жуулах үүрэг бүхий мэргэжлийн албыг Засгийн газрын
сэгжүүнэгч агентлаг-Барилга, архитектурн газрын
цэг байгуулан 1999 оноос эхлэн ажиллуулсугай;

в/газар хөдлөлтийн бүс нутагт барих барилга,
гууламжийн зураг төсөл зохиох, түүнчлэн барилга
ралтын ажил гүйцэтгэх ба хүлээн авах, хяналт
ихал шаардагдах стандарт, норм, дүрмийг 1999 онд
таан шинэчлэх болон шинээр боловсруулж мөрдүүлэх
а хэмжээ авсугай.

д. Болзолгүй газар хөдлөлтийн бүсүүдэд суурьлагдсан
жилт, хяналтын станцуудын хэвийн найдвартай ажил-
лаг хангах, тэдгээрийг өндөр мэдрэмж бүхий багаж,
өөрөмжөөр шинэчлэн тоноглох, шаардлагатай цэг
үүдэд хэмжилт, хяналтын станцуудыг байгуулах арга
хэмжээг дэс дараатай авч хэрэгжүүлэн, үйл ажиллагааны
дүнг Дэд бүтцийн хөгжлийн сайдад мэдээлж байхыг
хлэх ухааны академийн ерөнхийлөгч В.Чадраад
лөсүгэй.

е. Иргэний хамгаалалтын зарлан мэдээллийн
өөрөмжийн талаар техникийн дүгнэлт гаргасны үндсэн
р шинэчлэх төсөл боловсруулан 1999 оны 1 дүгээр
ранд багтаан Засгийн газарт танилцуулахыг Батлан
гаалахны сайд, Дэд бүтцийн хөгжлийн сайд нарт
лгасугай.

4.Болзожгүй газар хөдлөлтийн үед өөрсдийгөө боло бусдыг авран хамгаалах албан ба албан бус сургалтм хөтөлбөр боловсруулан сургалт, сурталчилгаа зохио байгуулахыг Гэгээрлийн сайд болон хэвлэл, мэдээллий хэрэгслийн эрх баригчдад даалгасугай.

5.Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт даалгах нь:

а/аймаг, нийслэлийн нутаг дэвсгэрт баригдса барилга, байгууламжийн газар хөдлөлтөд төсвөрлэ чадварыг үнэлж паспортжуулах үндсэн дээр шаардлагата барилга, байгууламжуудыг газар хөдлөлтийн нөлөөллий хэмжих төхөөрөмж, багахтай болгох арга хэмжээг оро нутгийн төсвийн хөрөнгөөр 2000 онд багтаан авсугай;

б/хот, төв суурин газрын инженер геологийн карт газар хөдлөлийн бичил мужлалын зургийг шинэчлэх боло шинээр боловсруулах ажлыг 2002 онд багтаан оро нутгийн төсвөөс санхүүжүүлэн гүйцэтгүүлсүгэй.

6.Энэ тогтоолыг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгий эх үүсвэрийг эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх жи бүрийн үндсэн чиглэл, улсн төвлөрсөн төсвийн төсөл тусгаж байхыг Сангийн сайдын үүрэг гүйцэтгэг В.Батбаярт даалгасугай.

Монгол Улсын Ерөнхий
сайдын үүрэг гүйцэтгэгч

Ц.ЭЛВЭГДОРЖ

Хөдөө аж ахуй, үйлдвэр,
Дэд бүтцийн хөгжлийн
сайдын үүрэг гүйцэтгэгч

Н.АЛТАНХУЯГ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

1998 оны 11 дүгээр
сарын 19-ний өдөр Дугаар 207

Улаанбаатар
хот

Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай

Удирдлагын зардлыг хямдруулах, төсвийн ачааллыг багасгах зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраа ТОГТООХ нь:

1.Орон нутгийн онцлог, нутаг дэвсгэр, хүн ам эдийн засаг, үйлдвэрлэлийн цар хүрээнээс шалтгаана нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газрын орон тоон хязгаарыг 81 хүртэл, Дорнод Заахан, Өвөрхангай

лэнгэ, Төв, Хөвсгөл аймгийн Засаг даргын Тамгын зрг 65 хүртэл, Архангай, Баян-Өлгий, Баянхонгор, лган, Ховд, Увс, Говь-Алтай, Дархан-Уул, Хэнтий мгийн Засаг даргын Тамгын газрыг 60 хүртэл, рноговь, Дундговь, Өмнөговь, Сүхбаатар, Орхон мгийн Засаг даргын Тамгын газрыг 55 хүртэл, ьсүмбэр аймгийн Засаг даргын Тамгын газрыг 35 ртэл орон тоотой байхаар тус тус тогтоосугай.

2. Энэ тогтоолын 1 дүгээр зүйлд заасан орон тоонм згаар, төсөвтөө багтаан Нийтлэг үйлчилгээний газрыг иллуулахыг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт шөөрсүгэй.

3. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Аймгийн саг даргын Тамгын газрын бүтцийг шинэчлэн тогтоох хай" Засгийн газрын 1996 ойм 10 дугаар сарын 24-ний рийн 264 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр зүйл, ийслэлийн Засаг даргын Тамгын газрын бүтцийг нэчлэн тогтоох тухай" Засгийн газрын 1996 ойм 10 гаар сарын 24-ний өдрийн 263 дугаар тогтоолын 4 гээр зүйлийг тус тус хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайдын
үүрэг гүйцэтгэгч

Ц.ЭЛВЭГДОРЖ

Гадаад харилцаа, Сангийн
сайдын үүрэг гүйцэтгэгч

Р.АМАРЖАРГАЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

1998 ойм 11 дүгээр
сарын 20-ны өдөр Дугаар 208

Улаанбаатар
хот

Хэмжлийн нэгжийн үндэсний эталоньг хөгжүүлэх хөтөл- берийг батлах тухай

Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт дэвшүүл-
: зорилтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын
гийн газраас ТОГТООХ нь:

1. "Хэмжлийн нэгжийн үндэсний эталоньг хөгжүүлэх
өлбөр"-ийг хавсралтын ёсоор баталсугай.

2. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон тодорхой
лэлийн төсөл, арга хэмжээг хандивлагч орон, олон

улсын байгууллагын буцаантгүй туслалжтай уялдуулах тухайн жилийн нийгэм, эдийн засгийн хөгжүүлэх үндсэн чиглэл, улсын төвлөрсөн төсөвт тусгай зөвшөөрөлтэй гэрээтэй гаар хөгжүүлэхийг Сангийн сайдын үүрэг гүйцэтгэгч Б.Батбаяр, Гадаад харилцааны сайдын үүрэг гүйцэтгэгч Р.Амаржаргал нэрт даалгасугай.

3. Урс, цахилгаан, дулаан, даралт, физик-хими нягт, усны зарцуулалтын эгдэлсний бий болгох нийгэм эдийн засгийн үндэслэл, ам хөлболоогийг тогтоох хэмжээ зүйн судалгаа, сорилт, шинжилгээний ажлыг хийжлэх ухаан, технологийн төслийн хүрээнд хамруулан шийдвэрлэж байхыг Сангийн сайдын үүрэг гүйцэтгэгч Б.Батбаяр Гэгээрлийн сайдын үүрэг гүйцэтгэгч Ч.Сайханбилэг нэрт даалгасугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайдын үүрэг гүйцэтгэгч	Ц.ЭВБЭГДОРЖ
Гадаад харилцаа, Сангийн сайдын үүрэг гүйцэтгэгч	Р.АМАРЖАРГАЛ

Засгийн газрын 1998 оны 10 дугаар тогтоолны хавсралт

ХЭМЖЛИЙН НЭГЖИЙН ҮНДЭСНИЙ ЭТАЛОНЫГ ХӨГЖҮҮЛЭХ ХӨТӨЛБӨР

Нэг. Бийтлэл үндэслэл

1. Хэмжлийн нэгдмэл байдлыг хангах тухай хуулиар нүгтээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасны дагуу хэмжээгүй улсын албаны эталон тоног төхөөрөмжийн хангалтыг асуудлыг төрөөс хариуцаж хөгжүүлэх ирсэн бөгөөд сүүлийн жилүүдэд гадаад орнуудад үйлдвэрлэлийн шинэ техник технологи нэвтрэн манайд урьд өмнө ашиглагдаж байгаагүй шинэ нэр төрлийн хэмжүүр, хэмжих хэрэгсэл хэмжлийн системийг илэрхээр гийгүүлэн ашиглах боломж ноор улсын хэмжилзүйн албаны эталоны хангалт нарийвчлалын хувьд нийдвэрлэвэл зохих зарим тулгамдсан асуудлууд гарах болно.

Монгол Улсын Засгийн газрын үйл ажиллагааны зөвлөл бөрт эрчим хүчний борлуулалтыг зах зээлийн нөхцөл тохиргоонд зохихон байгуулалтын шинэ хэлбэрт оруулж улсын улсын хэмжээт төвлөрсөн тооцооны зарчмыг

үргүүлж, үндсээрээ үндснчилсний хүрээнд хэрэгжлэгчлэг ажлуудыг хийж, Арга хэмжээ авах гэсэн зорилт, эдийн газрын 1985 онд 101, 1986 онд 120 дугаар зорилтуудад өөрсөн ялгуу тэргүүн ээлжинд бий болгох, мөнхөн эталон асуудлыг засгийн газрын бүрэн эрхийн талаард хайлгарах зорилгоор "Хэмжлийн нэгжийн үндэсний системийг хөгжүүлэх хөтөлбөр"-ийг холбогдох шалтга хийснийг үндгэл дээр боловсрууллаа.

2. Өмнөхөд байдлаар эталон хангалтын түвшнээс шаардан хэмжлэлүйн өөрийн хяналт шалгалтад хамгаалах зэрэг ажлын хэрэгснийг зөвхөн 60 орчим хувь үүснэ болсан аажуулахаар хэрэгжлэх байна.

Өөрийн, дулааны өрчим хүч, уур үснэ зарцуулсан хэмжээ зэрэгснийн хангалт нуу, баталгаажуулах өмөн байхгүйгээр өрчим хүч, үснэ хэмжүүр, тоолуур-аппарат түгээх, хангалтыг эелдүүн, галбайгаар задгай өмөн үлгээр хэрэгжлэхийг хохироо, өрчим хүч, үснэ хангалтгүй харуулах өмөн бийг бүрдүүлж байна. 1979 онд хангалтаар өрсөн өмөн үснэ эталон болох 24 өмөн, тэдгээртэй хайлгарахаар Цэг, давтамжийн улсын өмөн хийж өмөн дууссан өмөн шалтгаатай өмөн байна.

Өөрийн үүснэ хэмжээнд хөгжлийн өмөн зөв, нэгдмэл өмөн хангалт хэмжлийн зөгжлийн өмөн системийг өмөн улсын өмөн, хангалтад өмөн өмөн өөрийн өрчим хүч, шаардлагатай үйлдүүлэн бий болгох, хөгжүүлэх өмөн зөгжлийн өмөн боловсрог төлөрхөйлх, өмөн өмөн өрчим хүч хангалт шаардлага хайлгүйд өмөн байна.

Хойр, Хөгжлийн зорилго, хэрэгжүүлэх хугацаа, зарчмы

1. Хөгжлийн зорилго нь улсын хэмжээнд хэмжлийн өмөн байлца хангалтад өмөн ач холбогдол бүхий өмөн нэгжнэ үндэсний өмөн олон улсын өмөн, өмөн хангалтад өмөн өөрийн өрчим хүч, шаардлагатай үйлдүүлэн бий болгох хөгжүүлэх өмөн.

2. Хэмжлийн өмөн үндэсний өмөн хөгжүүлэх өмөн өмөн боловсрог нь хэмжлийн өмөн үндэсний өмөн төлөрхөйлх, түүний төлөрхөйлх, боловсон өмөн өрчим үснэ шаардлага, олон улсын өмөн өмөн өмөн.

3. Хөгжлийг 1983 онд өмөн гурван жилийн өмөн хөгжүүлэх.

6. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхдээ дараахь зарчмыг удирдлага болгоно. Үүнд:

а/улс орны нийгэм, эдийн засгийг хөгжүүлэх бодлого, бусад нэгдсэн төлөвлөгөө, дэд бүтцийг хөгжүүлэх үйл ажиллагаатай уялдан зохицсон байх;

б/хөтөлбөрийн хүрээнд бий болгох эталонь нарийвчлал нь өөрийн орны нийгэм, эдийн засгийн болон ахуйн нэгж, байгууллагын хэрэгцээ, шаардлагад тохирсон байх;

в/хөтөлбөрт тусгагдсан зорилт, арга хэмжээнүүдийг тодорхой чиглэлийн төсөл гүйцэтгэх хэлбэрээр шаардлагатай хэрэгжүүлэх.

Гурав. Хэмжлийн нэгжийн үндэсний эталоньг хөгжүүлэх зорилт

7. Хэмжлийн нэгжийн үндэсний эталоньг хөгжүүлэх хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хүрээнд дараахь зорилтуудыг шийдвэрлэнэ. Үүнд:

а/цахилгаань өндөр нарийвчлалын электрон тоолуур дулаань тоолуурьг баталгаажуулах хэмжлийн эталонь бий болгох замаар эрчим хүчний тооцоонь нарийвчлал дээшлүүлэх;

б/цэвэр уснь тоолуур шалгах, баталгаажуулах эталоньг бий болгох;

в/улсын цаг, давтамжийн эталонь найдвартай ажиллагаа, нарийвчлальг дээшлүүлэх;

г/уртнь нэгж-"Метр"-нь улсын эталоньтой болох;

д/физик-хими, нягтнь хэмжлээр тэргүүн зэргийг шаардлагатай эталоньг бий болгох.

8. Хөтөлбөрийн хүрээнд хавсралтад дурдсан эталоньнуудь бий болгоно.

Дөрөв. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга зам

9. Хөтөлбөрийн зорилтуудьг хэрэгжүүлэхдээ үйл ажиллагаань дараахь чиглэлийг баримтлана.

а/хөтөлбөрт тусгагдсан зорилт, арга хэмжээнүүдийг Стандартчилал, хэмжилзүйн үндэсний төвөөс боловсруулсан тодорхой чиглэлийн төсөл хэрэгжүүлэх хэлбэрээр шат дараалалтайгаар хандивлагч орнуудь буцалтгүй тусламж, тухайн жилийн нийгэм, эдийн засгийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл, улсын төвлөрсөн төсөвт тусгах;

б/хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх шатанд хэмжлийн нэгжийн үндэсний эталонг улсын хэмжилзүйн алба болон өргөжлийн бусад албанд зохистой байрлуулах, ашиглах увилбарыг тогтоон шийдвэрлүүлэх;

10.Стандартчилал, хэмжилзүйн үндэсний төвийн болон орон нутгийн стандартчилал, хэмжилзүйн төвүүдийн хэмжих хэрэгслийн баталгаажуулалтын алба, лабораторийн талон тоног төхөөрөмжийг шинэчлэх, хангамжийг нь ажруулах асуудлыг тодорхой чиглэлийн төслүүдийг эрэгжүүлэх хүрээнд шийдвэрлэх болно.

11.Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хүрээнд боловсон хүчний ургалт, мэргэжил дээшлүүлэх асуудлыг тодорхой чиглэлийн төслийн хэлбэрээр шийдвэрлэнэ.

12.“Хэмжлийн нэгжийн үндэсний эталонг хөгжүүлэх өтөлбөр”-ийн хэрэгжилтийг Засгийн газар хянана.

Тав.Хөтөлбөрийн удирдлага, зохион байгуулалт, санхүүжилт

13.Монгол Улсын хэмжээнд хэмжлийн нэгдмэл байдлыг ангах, хэмжлийн нэгжийн үндэсний эталонг бийрлэх, хадгалах, тэдгээрээс нэгжийг дамжуулах үндсэн үрэг бүхий Стандартчилал, хэмжилзүйн үндэсний төв уг өтөлбөрийг хэрэгжүүлэн зохион байгуулагч нь байна.

14.Эталонг бий болгосон дараахь хэмжих хэрэгслийн баталгаажуулалтын ажлыг гэрээ, графикийн үндсэн дээр гандартчилал, хэмжилзүйн үндэсний төвөөс жил бүр зохион байгуулна.

15.Хэмжлийн нэгжийн эталонуудыг бий болгоход шааргдах хөрөнгө оруулалтыг улс, орон нутгийн төвлөрсөн мөвөөс санхүүжүүлэх бөгөөд гадаадын хандивлагч орон, юм улсын байгууллагуудын буцалтгүй тусламжийг илгана.

16.Хэмжих хэрэгслийг баталгаажуулах зориулалтын өмнө эталон ареометр, уусмалын рН-ын ажлын эталон үрэг зарим эталонг бий болгоход шаардагдах үрэнгийн эх үүсвэрийг хэмжилзүйн төв, орон нутгийн байгууллагын хэмжих хэрэгслийн баталгаажуулалтын үрний орлогоос санхүүжүүлнэ.

17.Хэмжлийн нэгжийн үндэсний эталонг бий болгох ардлага, эдийн засгийн үндэслэл болон хэмжилзүйн далгаа, шинжилгээний ажлыг шинжлэх ухаан, технологийн төслийн хэлбэрээр гүйцэтгэнэ.

18. Хэмжлийн нэгжийн үндэсний эталонг хөгжүүлэх тодорхой чиглэлийн төслүүдийг гадаадны хандивлагч орны буцалтгүй тусламжаар хэрэгжүүлэхэд Монгол Улсын Засгийн газрын хүлээсэн үүргийг биелүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэрийг улсын төвлөрсөн төсвөөс санхүүжүүлнэ.

**Зургаа. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлснээр
гарах ҮР ДҮН**

19. Хэмжлийн нэгжийн үндэсний эталонг хөгжүүлэх хөтөлбөрийг хэрэгжүүлснээр дараахь үр дүнд хүрнэ. Үүнд:

а/цахилгаан, дулааны эрчим хүч, нефть бүтээгдэхүүн, усны тоолууруудыг баталгаажуулах эталон системийг бий болгож Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгасан үйлдвэрлэл, хэрэглээний хүрээнд дулаан, цахилгааны эрчим хүч хэрэглэгчдийг тоолууржуулах;

б/хэмжилзүйн төрийн хяналт шалгалтад хамрагдвал зохих хэмжих хэрэгслийн 75-80 орчим хувь нь улсын баталгаажуулалтад хамруулах;

в/эрчим хүчний зарцуулалтыг тооцох зориулалттай хэмжих хэрэгслийн бизнесийг хөгжүүлэх таатай орчинг бүрдүүлж, эрчим хүчний бодит хэрэглээг орчин үеийн өндөр нарийвчлалтай, баталгаатай хэмжих хэрэгслээр үнэн зөв тооцох;

г/эрчим хүчний хэмнэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чиглэгдсэн шинэ техник, технологи нэвтрүүлэх боломжийг бүрдүүлж, улмаар байгалийн нөөц баялагийг арвилан хэмнэх, байгаль орчинг хамгаалах.

Хэмжлийн нэгжийн үндэсний эталоныг хөгжүүлэх хөтөлбөрийн хэвсгэлт

"Хэмжлийн нэгжийн үндэсний эталоныг хөгжүүлэх хөтөлбөр"-ийн хүрээнд
бий болгох эталоны жагсаалт

№	Хэмжлийн төрөл	Эталон нэр	Нарийвчлал	Хөгжүүлэх хугацаа	Өйрөлтөр үнд (мин ам. дэл)
1	Дулааны эрчим хүч, усны эсрэгүлэлт	Дулааны тоолуурын эталон	0.5%	2000-2001	276.0
		Усны тоолуурын эталон	0.2%	2000-2001	
2	Цахилгаан	Тогтмол эрчим хүчэд шилжүүлэгч эталон	5×10^{-4}	1999-2001	140.0
		Тогтмол эсрэгүүргийн эталон	1×10^{-4}	1999-2001	91.0
		Цахилгаан шугам	5×10^{-3}	1999-2000	25.0
3	Температур	-150°C, 1200°C хэмжээк хязгарсан нж бүрэн эталон	0.0001 K	1999-2001	65.0
4	Дөрвэлт	Ачаат бүлгүүрт микрометрүүд	5×10^{-3}	1999-2001	18.0
		1 ба 20 метрийн зурааст урттай хэмжүүр.	10-25 мм		
		Төгсгөлт урттай хэмжүүр (0.5-100) мм (200-1000) мм	0.2 мм 0.4 мм		
5	Урт	100 ба 200 мм-ийн хэмжээк хязгартай хавтга интерферометр	0.05 мм	2000-2001	65.0
		1000мм хүртэл хэмжээ хязгаар бүхий интерферометр			
6	Цэг, давтамж	Цэвэр эталон цаг, компаратор	0.05 мм	1999-2001	100.0
7	Фреквэнц	Уусмалын рН-ын эталон	1×10^{-3}	1999-2000	10.0
8	Нягт	Архимед	2×10^{-4}	1999-2000	35.0
БҮГД					640.0

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 11 дүгээр
сарны 25-ны өдөр Дугаар 210

Улаанбаатар
хот

Дүрэм батлах тухай

"Ус, цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний тухай" хуулийн 12 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасныг хэрэгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас **ТОГТООХ** нь:

1. "Ус, цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний улсын хяналтын дүрэм"-ийг хавсралтын ёсоор баталсугай.

2. Мэргэжлийн зохих хүмүүст улсын байцаагчийн эрх олгох замаар ус, цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний хяналтыг нэмэгдэл орон тоо, зардал гаргалгүйгээр хэрэгжүүлэх арга хэмжээ авахыг Байгаль орчны сайдын үүрэг гүйцэтгэгч С.Баярцогтод даалгасугай.

Монгол Улсын Ерөнхий
сайдын үүрэг гүйцэтгэгч

Ц.ЭЛВЭГДОРЖ

Байгаль орчны сайдын
үүрэг гүйцэтгэгч

С.БАЯРЦОГТ

Засгийн газрын 1998 оны 210
дугаар тогтоолын хавсралт

**УС, ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ
УЛСЫН ХЯНАЛТЫН ДҮРЭМ**

НЭГ. Нийтлэг үзэл злэл

1. Ус, цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний тухай хууль тасгосмж, түүнийг үндэслэн эрх бүхий байгууллагаас нийтээр дагаж мөрдөхөөр тогтоосон дүрэм, журам, зааврын биелэлтийг хангуулахад энэ дүрмийг дагаж мөрдөнө.

2. Ус, цаг уур, орчны шинжилгээний төрийн захиргааны байгууллагад улсын байцаагчийн хий байцаагч, улсын ахлах байцаагч, орон нутгийн байгууллагад улсын байцаагч /цаашид "улсын байцаагч" гэнэ/ ус, цаг уур, орчны шинжилгээний улсын хяналт үзлэг хэрэгжүүлнэ.

3.Ус, цаг уур, орчим хяналт шинжилгээний байгууллагад ажиллаж байгаа ус, цаг уурны мэргэжилтэй, ус, аг уур, орчим шинжилгээний ажлын технологи, хэмжих эрэгслийн баталгаажуулалтын талаар цадлага туршлагай ажигтанд улсын байцаагчийн эрх олгож болно.

4.Ус, цаг уур, орчим хяналт шинжилгээний Улсын ерөнхий байцаагчийн эрхийг Байгаль орчим сайдын санал болгосноор Засгийн газар, улсын ахлах байцаагчийн эрхийг ерөнхий байцаагчийн санал болгосноор Байгаль орчим сайд, улсын байцаагчийн эрхийг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга тус тус олгоно.

5.Ус, цаг уур, орчим хяналт шинжилгээний улсын байцаагч нь үйл ажиллагаандаа Монгол Улсын холбогдох ууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэр, эрх бүхий байгууллагаас дагаж мөрдөхөөр тогтоосон дүрэм, журам, заавар болон энэхүү дүрмийг удирдлага болгоно.

6.Ус, цаг уур, орчим хяналт шинжилгээний улсын байцаагч нь батлагдсан загвар бүхий үнэмлэх, хувийн угаар бүхий тэмдэг болон албан шаардлага, актын эвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

7.Ус, цаг уур, орчим хяналт шинжилгээний улсын байцаагчийг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, эдийн мэргэжлийг дээшлүүлэх, мэргэшүүлэх, түүнчлэн алгалтын дүнг нэгтгэн, шаардлагатай асуудлаар нийдвэр гаргах ажлыг ус, цаг уур, орчим шинжилгээний ерийн захиргаан байгууллага хариуцан хэрэгжүүлнэ.

ХОЁР.Ус цаг уур, орчим хяналт шинжилгээний хяналтын чиглэл

8.Ус, цаг уур, орчим хяналт шинжилгээний хяналтыг улсын сүлжээний хэмжлийн нэгдмэл байдал, мэдээлэл амжуулах болон хэрэглэгчдийг хангах, Засаг даргын эрх үүргийн хэрэгжилт гэсэн чиглэлээр гүйцэтгэнэ.

9.Ус, цаг уур орчим хяналт шинжилгээний улсын хяналтад дор дурдсан асуудал хамарна:

1/ус, цаг уур, орчим сүлжээний нэгжийн шинжилгээнийх, мэдээлэл цуглуулах, дамжуулах, боловсруулах, үн шинжилгээ хийх, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллыг ус, цаг уур, орчим мэдээллээр үйлчлэх талаар итгэн гаргасан аргачлал, хөтөлбөр, дүрэм, журмын эрдэлт;

2/ус, цаг уур, орчим хяналт шинжилгээний улсын сүлжээний нэгжийг мэргэжлийн удирдлагаар хангах үүрэг

бүхий байгууллагын үйл ажиллагаа, тэдгээрийг хэрэгжилт;

3/улсын сүлжээний өртөө, харуулыг байгуулах, тата буулгах, нүүлгэн шилжүүлэх үйл ажиллагааны эрх зүй талаархи баримт бичгийн мөрдөлт;

4/ус, цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний талбай тоног төхөөрөмжийн ашиглалтын нөхцөл, арчилгаа хамгаалалт;

5/хэмжих хэрэгслийн үйлдвэрлэл, засвараас гарсан дараа болон ашиглах, хадгалах явцад улсын баталгаа жуулалтад хамруулсан байдал, аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдийн үйлдвэрлэсэн буюу импортолсон хэмжих хэрэгсэл нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр ус, цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний ажил гүйцэтгэх техникийн нөхцөл, стандартын шаардлагыг хангаж чадахыг тогтоосон загварын туршилта болон анхдагч баталгаа жуулалтад орсон эсэх;

6/хэмжих хэрэгслийн улсын баталгааны хугацаа дууссан болон лац тэмдэг нь хөндөгдсөн, арилсан улсын баталгааны гэрчилгээг үрэгдүүлсэн, хуурамчаа үйлдсэн, буруу заалттай хэмжих хэрэгслийг ашигласаа зэрэг зөрчил гаргасан эсэх;

7/хэмжих хэрэгслийг баталгаажуулахад ашиглаж байгаа эталоны техникийн бэлэн байдал;

8/ус, цаг уур, орчны тусгай хэрэгцээний мэдээллээ иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг хангах гэрээ хэлцэл, ус, цаг уурын үзэгдэлтэй холбогдсон байгалийг гамшгаас сэргийлэх мэдээний хангалт, ашиглалта талаар иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас хууль тогтоомж, журмын дагуу хүлээсэн үүргийн мөрдөлт;

9/ус, цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний улс сүлжээний ажиллах нөхцөл, үйл ажиллагааны дэг журам;

10/иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг ус, цаг уур орчны мэдээллээр үйлчлэх, хэрэглэгчдийг хангах, ус цаг уурын үзэгдэлтэй холбогдсон байгалийн болзовчү гамшиг, орчны ноцтой бохирдлоос сэргийлэх ажлыг зохион байгуулалт;

11/нутаг дэвсгэртээ ус, цаг уурын үзэгдэлтэй холбогдсон байгалийн гамшгийн улмаас учирсан хохирлыг тооцоог гаргаж төрийн захиргааны байгууллагад мэдээл буй байдал.

**ГУРАВ. Ус, цаг уур, орчим хяналт
шинжилгээний улсын байцаагчийн
үүрэг, эрх**

10. Улсын байцаагч нь дор дурдсан үүрэг гүйцэтгэнэ:
1/энэ дүрмийн 9 дүгээр зүйлд заасан чиглэлийн
игуу ус, цаг уур, орчим шинжилгээний хяналтыг зохион
ийгуулж хэрэгжүүлэх;

2/хөндлөнгийн нөлөөнд үл автан албан үүргээ шудар-
гаар гүйцэтгэх, аль нэг аж ахуйн нэгж, байгууллагын
элон иргэний азиг сонирхлыг төлөөлөн, тэдгээрт ашиг-
ий, давуу тал бий болгосон шийдвэр гаргахыг цээрлэх
налт шалгалтыг бүрэн гүйцэд хийх;

3/хийсэн шалгалт, гаргасан дүгнэлт, тавьсан акт,
албан шаардлагын үнэн зөвийг бүрэн хариуцах;

4/хяналт, шалгалтын явцад илэрсэн зөрчлийг
ийлгуулах, таслан зогсоох, урьдчилан сэргийлэх арга-
ажээ авахуулах.

11. Улсын байцаагч нь дор дурдсан эрх эдэлнэ:

1/хяналт, шалгалтаар илэрсэн зөрчил, дутагдлыг
ийлгах, таслан зогсоох талаар аж ахуйн нэгж,
йгууллага, албан тушаалтан, холбогдох хүмүүст
ардлага тавьж хугацаатай үүрэг, даалгавар өгч
өлөлтийг хангуулах;

2/хяналт, шалгалтын үед шаардлагатай мэдээ, судал-
а, тайлбар, баримт материалыг үнэ төлбөргүйгээр
хайн аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтнаар
ргуулах, мэргэжлийн байгууллага, ажилтнуудыг шал-
лтын ажилд татан оролцуулах;

3/улсын баталгаажуулалтад хамрагдаагүй, эсвэл заг-
р нь батлагдаагүй буюу баталсан загвартаа тохирох-
й байгаа хэмжих хэрэгсэл ашиглахыг түдгэлзүүлэх,
гсоох;

4/баталгаажуулалтад хамрагдаагүй хэрэгсэлээр хийсэн ус, цаг
р, орчим хяналт шинжилгээний дүнг албан ёсны
дээлэлд ашиглахыг зогсоох;

5/баталгаажуулалтын хугацаа дууссан буюу буруу
алттай хэмжих хэрэгслийн пац, тэмдгийг хүчингүй
лгож хураах, дахин баталгаажуулалт хийлгэх.

12. Улсын байцаагч нь ус, цаг уур, орчим хяналт
нжилгээний тухай хууль тогтоомж зөрчсөн этгээдэд
с, цаг уур, орчим хяналт шинжилгээний тухай"
үлийн 16 дугаар зүйлд заасан захиргааны хариуцлага
лээлгэнэ.

ДӨРӨВ. Бусад зүйл

13. Ус, цаг уур, орчим хяналт шинжилгээний улс байцаагчийн албан шаардлагыг иргэн, албан тушаалта аж ахуйн нэгж, байгууллага хугацаанд нь биелүүл хариуг албан ёсоор өгч байх үүрэгтэй.

14. Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь улс байцаагчийн гаргасан шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл гомдлыг шийдвэр гарснаас хойш 10 хоногийн дотор ус, цаг уур, орчим хяналт шинжилгээний дээд шатны байцаагч гаргаж болно.

Уг гомдлыг хүлээн авснаас хойш 30 хоногийн дотор хянаж шийдвэрлэнэ. Дээд шатны байцаагчийн шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл маргааныг зүүх шийдвэрлэнэ.

Гомдол гаргах нь зөрчлийг хэрэгсэхгүй бай үндэслэл болохгүй.

15. Улсын байцаагч үүрэгт ажлаа зохих ёсоор биелүүлээгүй, хууль тогтоомж зөрчсөн бол түүн холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу хариуцлаг хүлээлгэнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

1998 оны 11 дүгээр Улаанбаатар
сарын 25-ны өдөр Дугаар 211 хөт

Журам батлах тухай

"Болзол батлах тухай" Улсын Их Хурлын 1998 оны 11 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралтын 6 дугаар зүйл заасныг хэрэгжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас **ТОГТООХ** нь:

1. "Цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаах иргэний тоо бүртгэл хөтлөх, мөнгө төлбөрийг төлөх, хураан авах, төлбөрийн орлогыг авчиргах хурам"-ыг хавсралтын ёсоор баталсугай.

2. Цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хэлтгэх ажлыг 1999 оноос эхлэн хэрэгжүүлэхийг Батлан хамгаалахын сайдын үүрэг гүйцэтгэгчид

донбаатар, Сангийн сайдын үүрэг гүйцэтгэгч
этбээр нэрт даалгасугай.

Монгол Улсын Ерөнхий
сайдын үүрэг гүйцэтгэгч

Ц.ЭЛБЭГДОРЖ

Батлан хамгаалахын сайдын
гүйрэг гүйцэтгэгч

Р.ОДОНБААТАР

Засгийн газрын 1998 оны 211
дүгээр тогтоолын хавсралт

**ЦЭРГИЙН ДҮЙЦҮҮЛЭХ АЛБЫГ МӨНГӨН ТӨЛБӨРИЙН
ХЭЛБЭРЭЭР ОРЛУУЛАН ХААХ ИРГЭНИЙ ТОО БҮРТ-
ГЭЛ ХӨТЛӨХ, МӨНГӨН ТӨЛБӨРИЙГ ТӨЛӨХ, ХУРААН
АВАХ, ТӨЛБӨРИЙН ОРЛОГЫГ АШИГЛАХ ХУРАМ**

Нэг.Нийтлэг үндэслэл

Цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаах иргэний тоо бүртгэл хөтлөх, мөнгөн төлбөрийг төлөх, хурдан авах, төлбөрийн орлогыг глөхөд энэ журмыг дагаж мөрдөнө.

Иргэн өөрийн хүсэлтээр цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хааж болно.

**Хоёр.Цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн
төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаах
иргэний тоо бүртгэл хөтлөх**

Цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн эрээр орлуулан хаах иргэний тоо бүртгэлийг аймаг, нутаг дүүргийн Цэрэг иргэний хамгаалалтын штаб тани хөтөлнө.

"Цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаах иргэний тоо бүртгэлийн маягт"-ыг нэвчлэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны ууллагатай зөвшилцсөний үндсэн дээр Батлан аалахын сайд батална.

Иргэн цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн эрээр орлуулан хаах хүсэлтээ харьяалагдах баг, оны Засаг даргаар уламжлан сум, дүүргийн Засаг даргаад цэргийн шинэчилсэн тоо бүртгэл явагдах үед

болон ээлжит цэрэг татлагаас хуанлийн 45 хонги өмнө гаргана.

6.Зэвсэгт хүчин, бусад цэргийн аль нэг анг салбарт цэргийн жинхэнэ алба хаагчагүй 27 хүртэ насны эрэгтэйчүүдийг аймаг, дүүргийн цэрэг татлаг товчоо бүртгэн цэргийн алба хаагаагүй шалтга үндэслэлийг тодруулан цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгө төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаах иргэний нэрсийн жагсаалтад оруулах эсэх тухай саналыг бэлтгэнэ.

7.Цэрэг татлагын товчооны саналыг үндэслэн айма нийслэлийн Цэрэг иргэний хамгаалалтын штаб цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуул хаах иргэний нэрсийн жагсаалтыг гаргаж айма нийслэлийн Засаг даргаар батлуулан санхүүгийн хэлт /тасаг/-т хүргүүлдэг.

Гурав.Мөнгөн төлбөрийг төлөх, хураан авах, төлбөрийн орлогыг ажиглах

8.Цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаах иргэн /цаашид "төлбөр төлөгч гэх/ тухайн жилд Улсын Их Хурлаас тогтоосон хэмжээн төлбөрийг төлнө.

9.Монгол Улсын Их Хурлын 1998 оны 94 дүгэ тогтоолын 1 дүгээр хавсралтын 4-ийн 1,3,4-д заас үндэслэлээр цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаахаас чөлөөлөгдөх байга хугацаат цэргийн алба хаах насны дээд хязгаар хүрэхээс өмнө уг үндэслэл нь үгүй болсон иргэнийн цэргийн алба хаагаагүй бол тухайн жилийн мөнгө төлбөрийг мөн тогтоолын 2 дугаар хавсралтад заас хувь хэмжээгээр төлнө.

10.Төлбөр төлөгч нь төлбөрийг сум, дүүргийн санхүүгийн хэлтэс /тасаг/-т жил бүрийн 12 дүгэ сарын 1-ний дотор тушаасан байх ба аймаг, нийслэлийн санхүүгийн хэлтэс нь уг төлбөрийн орлогыг Сангэ яаманд төвлөрүүлдэг.

11.Төлбөрийн орлогыг Монгол Улсын Батлан хамгаал яам захиран зарцуулна.

Дөрөв.Төлбөрийн орлогын бүрдүүлэлт, зарцуулалтад таах хяналт

12.Төлбөрийн орлогын бүрдүүлэлт, зарцуулалт Сангийн яам хяналт тавина.

13. Төлбөрийн орлогыг улсын төвлөрсөн төсвийн тэй дансанд байршуулах ба Сангийн сайдын зөвөлгөөгээр өөр бусад дансанд оруулах, түр шуулахыг хориглоно.

14. Төлбөрийн орлогыг батлан хамгаалах зорилгоос ид зорнуулахаар зарцуулахыг хориглоно.

Тав.Хэмэлэ, харууцлага

15. Аймаг, нийслэлийн санхүүгийн хэлтэс нь төлбөр өгчийн төлсөн төлбөрийг тухай бүрд нь Цэрэг иргэ- хамгаалалтын штабт албан ёсоор мэдэгдэх бөгөөд гийн дүүцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр уулан хаах ажлын гүйцэтгэлийн тайланг Батлан гчлалахны сайд, Сангийн сайдын хамтран баталсан гтын дагуу татгах ирүүлнэ.

16. Цэргийн дүүцүүлэх албыг орлуулан хаах мөнгөн бөрийг тогтоосон хугацаанд туслаагаагүй ба төлбөр өхөөс зайлсхийсэн иргэнд Монгол Улсын хууль тоомжийн дагуу харууцлага хүлээлгэнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРИН ТОГТООЙ

1998 оны 11 дүгээр

Улаанбаатар

архи 25-ны өдөр Дугаар 212

хот

Зарим хувьцаат компаниудын төрийн өмчийн хувьцааг худалдах тухай

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн дугаар зүйлийн 2 нэхь хэсгийн 1, Үнэт цаасны тухай лийн 14 дүгээр зүйлийн 1-д заасныг үндэслэн Монгол ын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Дуудлага худалдаагаар олон дахин зарлагдсан сач худалдаагдахгүй байгаа, хэвсралтад заасан ийн өмчийн оролцоотой хувьцаат компаниудын төрийн лийн хувьцааг Монголын хөрөнгийн биржийн арил- гаар худалдахыг Төрийн өмчийн хорооны дарга нхболд, Монголын хөрөнгийн биржийн захирал мэрслэнэ нэрт зөвшөөрсүгэй.

2. Энэхүү тогтоон гарсантай холбогдуулан хэвсралтад лсан төрийн өмчийн оролцоотой хувьцаат компаниудыг

"Зарим объектыг хувьчлах тухай" Засгийн газрын 1996 оны 3 дугаар сарын 19-ний өдрийн 75 дугаар тогтоол болон "Зарим улсын үйлдвэрийн газар, хувьцаа компанийг хувьчлах тухай" Засгийн газрын 1997 оны дүгээр сарын 2-ны өдрийн 85 дугаар тогтоол хавсралт, "Хөтөлбөр батлах тухай" Засгийн газрын 1997 оны 7 дугаар сарын 2-ны өдрийн 160 дугаар тогтоол хавсралтаас тус тус хассугай.

Монгол Улсын Ерөнхий
сайдны үүрэг гүйцэтгэгч

Ц.ЭЛЭЭГДОРЖ

Сангийн сайдын үүрэг
гүйцэтгэгч

Н.БАТБАЯР

Засгийн газрын 1998 оны 2
дугаар тогтоолын хавсралт

МОНГОЛЫН ХӨРӨНГИЙН ИЯРЖИЙН АРИЛЖЛАГААР
ХУВЬЦААГ НЬ ХУДАЛДАХ ТӨРИЙН ӨМЧИЙН
ОРОЛЦООТОЙ ХУВЬЦААТ КОМПАНИЙН ЖАГСААЛТ

№	Аймаг, нийслэлийн нэр	Сум, дүүр- гийн нэр	Байгууллагын нэр	Төрийн мэдлийн эзлэх хувь	Ажил- лагс- дын тоо
1	Улаан- баатар	Баянгол	Орхон цоолбор ХК	24,9	56
2	Улаан- баатар	Баянгол	Ват хийц ХК	15	52
3	Улаан- баатар	Чингэлтэй	ХИД-1 ХК	29,9	99
4	Төв	Эрдэнэ	Бунхлай ХК	20	80
5	Төв	Цэцэг	Залуучууд ХК	20	600
6	Төв	Эрдэнэсант	Хорго хайрхан ХК	20,1	144
7	Төв	Харгалант	Зэгцэл ХК	32,7	123
8	Төв	Эрдэнэ	Нодонд ХК	28	65
9	Сэлэнгэ	Орхонгуул	Орхонбулаг ХК	16	176

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ

1998 оны 11 дүгээр
сарын 25-ны өдөр Дугаар 213

Улаанбаатар
хот

Төрийн үйлчилгээний албан хаагчийн
цалингийн доод жижгийг шинэчлэн
батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Төрийн үйлчилгээний албан хаагчийн албан тушаал-цалингийн доод жижгийг хавсралтын ёсоор шинэчлэн алсугай.
2. Төрийн үйлчилгээний албан хаагчийн албан тушаал-цалинг тогтооход баримтлах зөвлөмж боловсруулан дүүлэхийг Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайдын эг гүйцэтгэгч Ш.Батбаярт даалгасугай.
3. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Төрийн үйлгээний албан хаагчийн цалингийн жижгийг шинэчлэн лах тухай" Засгийн газрын 1998 оны 7 дугаар сарын ний өдрийн 131 дүгээр тогтоолын хавсралтыг хүчин-болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий
сайдын үүрэг гүйцэтгэгч

Ц.ЭЛБЭГДОРЖ

эрүүл мэнд, нийгмийн
амгааллын сайдын
үрэг гүйцэтгэгч

Ш.БАТБАЯР

Засгийн газрын 1998 оны 213
дугаар тогтоолын хавсралт

ТӨРЛӨӨ ҮЙЛЧЛЭЭНИЙ АЛБАН ХААЛГЧИЙН АЛБАН
ТУУХААНЫ ЦАЛЭНГИЙН ДООД МЭНГИЙ

/саяд төгрөгөөр/

Цалин- гийн хэлтсийн сэтгэл /ажил- лалын хэлтэс/ 1-4 5-8 9-12 13-16 17-20 21-24 25 ба түүхээс дараа	Албан тушаалын зэргэлсэл																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																														
	ТТ-1	ТТ-2	ТТ-3	ТТ-4	ТТ-5	ТТ-6	ТТ-7	ТТ-8	ТТ-9	ТТ-10	ТТ-11	ТТ-12	ТТ-13	ТТ-14																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
	18000	19500	21000	22500	24000	25500	27000	28500	30000	31500	33000	34500	36000	37500	39000	40500	42000	43500	45000	46500	48000	49500	51000	52500	54000	55500	57000																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
	19000	20500	22000	23500	25000	26500	28000	29500	31000	32500	34000	35500	37000	38500	40000	41500	43000	44500	46000	47500	49000	50500	52000	53500	55000	56500	58000	59500	61000	62500	64000	65500	67000	68500	70000	71500	73000	74500	76000	77500	79000	80500	82000	83500	85000	86500	88000	89500	91000	92500	94000	95500	97000	98500	100000	101500	103000	104500	106000	107500	109000	110500	112000	113500	115000	116500	118000	119500	121000	122500	124000	125500	127000	128500	130000	131500	133000	134500	136000	137500	139000	140500	142000	143500	145000	146500	148000	149500	151000	152500	154000	155500	157000	158500	160000	161500	163000	164500	166000	167500	169000	170500	172000	173500	175000	176500	178000	179500	181000	182500	184000	185500	187000	188500	190000	191500	193000	194500	196000	197500	199000	200500	202000	203500	205000	206500	208000	209500	211000	212500	214000	215500	217000	218500	220000	221500	223000	224500	226000	227500	229000	230500	232000	233500	235000	236500	238000	239500	241000	242500	244000	245500	247000	248500	250000	251500	253000	254500	256000	257500	259000	260500	262000	263500	265000	266500	268000	269500	271000	272500	274000	275500	277000	278500	280000	281500	283000	284500	286000	287500	289000	290500	292000	293500	295000	296500	298000	299500	301000	302500	304000	305500	307000	308500	310000	311500	313000	314500	316000	317500	319000	320500	322000	323500	325000	326500	328000	329500	331000	332500	334000	335500	337000	338500	340000	341500	343000	344500	346000	347500	349000	350500	352000	353500	355000	356500	358000	359500	361000	362500	364000	365500	367000	368500	370000	371500	373000	374500	376000	377500	379000	380500	382000	383500	385000	386500	388000	389500	391000	392500	394000	395500	397000	398500	400000	401500	403000	404500	406000	407500	409000	410500	412000	413500	415000	416500	418000	419500	421000	422500	424000	425500	427000	428500	430000	431500	433000	434500	436000	437500	439000	440500	442000	443500	445000	446500	448000	449500	451000	452500	454000	455500	457000	458500	460000	461500	463000	464500	466000	467500	469000	470500	472000	473500	475000	476500	478000	479500	481000	482500	484000	485500	487000	488500	490000	491500	493000	494500	496000	497500	499000	500500	502000	503500	505000	506500	508000	509500	511000	512500	514000	515500	517000	518500	520000	521500	523000	524500	526000	527500	529000	530500	532000	533500	535000	536500	538000	539500	541000	542500	544000	545500	547000	548500	550000	551500	553000	554500	556000	557500	559000	560500	562000	563500	565000	566500	568000	569500	571000	572500	574000	575500	577000	578500	580000	581500	583000	584500	586000	587500	589000	590500	592000	593500	595000	596500	598000	599500	601000	602500	604000	605500	607000	608500	610000	611500	613000	614500	616000	617500	619000	620500	622000	623500	625000	626500	628000	629500	631000	632500	634000	635500	637000	638500	640000	641500	643000	644500	646000	647500	649000	650500	652000	653500	655000	656500	658000	659500	661000	662500	664000	665500	667000	668500	670000	671500	673000	674500	676000	677500	679000	680500	682000	683500	685000	686500	688000	689500	691000	692500	694000	695500	697000	698500	700000	701500	703000	704500	706000	707500	709000	710500	712000	713500	715000	716500	718000	719500	721000	722500	724000	725500	727000	728500	730000	731500	733000	734500	736000	737500	739000	740500	742000	743500	745000	746500	748000	749500	751000	752500	754000	755500	757000	758500	760000	761500	763000	764500	766000	767500	769000	770500	772000	773500	775000	776500	778000	779500	781000	782500	784000	785500	787000	788500	790000	791500	793000	794500	796000	797500	799000	800500	802000	803500	805000	806500	808000	809500	811000	812500	814000	815500	817000	818500	820000	821500	823000	824500	826000	827500	829000	830500	832000	833500	835000	836500	838000	839500	841000	842500	844000	845500	847000	848500	850000	851500	853000	854500	856000	857500	859000	860500	862000	863500	865000	866500	868000	869500	871000	872500	874000	875500	877000	878500	880000	881500	883000	884500	886000	887500	889000	890500	892000	893500	895000	896500	898000	899500	901000	902500	904000	905500	907000	908500	910000	911500	913000	914500	916000	917500	919000	920500	922000	923500	925000	926500	928000	929500	931000	932500	934000	935500	937000	938500	940000	941500	943000	944500	946000	947500	949000	950500	952000	953500	955000	956500	958000	959500	961000	962500	964000	965500	967000	968500	970000	971500	973000	974500	976000	977500	979000	980500	982000	983500	985000	986500	988000	989500	991000	992500	994000	995500	997000	998500	1000000

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 11 дүгээр
сарын 25-ны өдөр Дугаар 214

Улаанбаатар
хот

**Аялал жуулчлалын үндэсний
төв байгуулах тухай**

"Төрийн захиргааны байгууллагын тогтолцоо, бүтцийн нийх бүдүүвчийн тухай" Улсын Их Хурлын 1996 оны дүгээр тогтоолыг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн ираас ТОГТООХ нь:

1. Дэд бүтцийн хөгжлийн сайдын эрхлэх асуудлын хэнд Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг-Аялал члалын үндэсний төвийг байгуулсугай.

2. Тус төвийн үйл ажиллагааны стратеги, төсвийг алж мөрдүүлэхийг Хөдөө аж ахуй, үйлдвэр, Дэд цийн хөгжлийн сайдын үүрэг гүйцэтгэгч Н.Алтанхуяг, гийн сайдын үүрэг гүйцэтгэгч Б.Батбаяр нарт лгасугай.

3. "Зарим яамдын бүтцийг батлах тухай" Засгийн рин 1996 оны 8 дугаар сарын 7-ны өдрийн 182 дугаар тоолын 1 дүгээр зүйлийн "в" заалтын 5-д "Зам ррийн газар" гэснийг "Тээвэр, аялал жуулчлалын ар" гэж өөрчилсүгэй.

4. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Зарим яамдын цийг батлах тухай" Засгийн газрын 1996 оны 8 аар сарын 7-ны өдрийн 182 дугаар тогтоолын 1 ээр зүйлийн "в" заалтын 7, "Аялал жуулчлалыг жүүлэх талаар авах зарим арга хэмжээний тухай" гийн газрын 1995 оны 9 дүгээр сарын 11-ний ийн 167 дугаар тогтоолын 3 дугаар зүйлийг тус тус ингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий
сайдын үүрэг гүйцэтгэгч

Ц.ЭЛВЭГДОРЖ

Хөдөө аж ахуй, үйлдвэр,
дэд бүтцийн хөгжлийн
сайдын үүрэг гүйцэтгэгч

Н.АЛТАНХУЯГ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 12 дугаар
сарын 2-ны өдөр Дугаар 219

Улаанбаатар
хот

**Дүрэмд нэмэлт, өөрчлөлт
оруулах тухай**

Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

“Дүрэм батлах тухай” Засгийн газрын 1996 оны 9 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 239 дүгээр тогтооло баталсан “Монгол Улсын Замын хөдөлгөөний дүрэм”-д дурдсан нэмэлт өөрчлөлт оруулсугай:

1. Дүрмийн 2 дугаар заалтын “Е ангилалд” гэсэн дараа “Зөвшөөрөгдсөн” гэж, 4 дүгээр заалтын “Унад дугуй” гэсэн тодорхойлолтын “хэрэгсэл” гэсний өм “тээврийн” гэж, мөн дүрмийн хавсралтын 18-д “5. “Зогс шугам” гэж тус тус нэмсүгэй.

2. Дүрмийн 4 дүгээр заалт, 11 дүгээр заалтын “б” 21, 28, 75, 89, 123 дугаар заалтуудыг дор дурдсана өөрчлөн найруулсугай:

а/4 дүгээр заалтын “Гүйцэж түрүүлэх” гэсэн тодорхойлолтыг “Гүйцэж түрүүлэх”-явж байсан эгнээнээс гарч урдаа яваа тээврийн хэрэгслийг гүйцэх үйлдэгч;

б/4 дүгээр заалтын “Зам тавьж өгөх” гэсэн тодорхойлолтыг “Зам тавьж өгөх”-замын хөдөлгөө оролцогч нь давуу эрх бүхий хөдөлгөөнд оролцогчид хурд болон чигийг өөрчлөхгүйн тулд хөдөлгөөн эхлэхгүй буюу үргэлжлүүлэхгүй байх үйлдэл” гэж;

в/11 дүгээр заалтын “б”-г “б/явган хүний гарц тэмдэг, тэмдэглэлтэй хэсгээр зам хөндлөн гарч яв явган зорчигчид зам тавьж өгөх” гэж;

г/21 дүгээр заалтыг “Явган зорчигч нь явган хүний гарцтай ба гарамтай замны гарцгүй, гарамгүй хэсгээр зам хөндлөн гарах, ойртон ирж яваа тээврийн хэрэгслийн урдуур гэнэт гүйх, өөрийгөө хянаж жолоод чадваргүй үедээ замны зорчих хэсгээр явах, м түүнчлэн зам дээр тоглохыг хориглоно” гэж;

д/28 дугаар заалтыг “Нэмэгдэл гэрэл дохио ногоон гэрэлтэй хамт асч байвал тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг бүх чигт, улаан гэрэлтэй хамт асч байвал зөвхөн сум заасан чигт явахыг зөвшөөрөх бөгөөд нэмэгдэл гэрэл дохио нь асаагүй бол сум заасан чиг

хыг хориглоно. Зүүн гар тийш эргэх чигт заасан сум буцаж эргэхийг зөвшөөрнө. Улаан гэрэлтэй хамт асч гаа нэмэгдэл дохиогоор явж буй жолооч бусад чигээс оон гэрлээр яваа тээврийн хэрэгсэлд зам тавьж ө" гэж;

/75 дугаар заалтыг "Тээврийн хэрэгсэл нь явган чигчийн хөдөлгөөнд саад учруулж болзошгүй тохиолд жолооч явган хүний гарц руу орохыг хориглоно"

/89 дүгээр заалтын "г"-г "г/эсрэг урсгалд орохоор замын өгсүүр хэсгийн төгсгөл болон огцом эргэлт, үзэгдэлт хязгаарлагдмал замын хэсэгт" гэж;

/123 дугаар заалтыг "Унадаг дугуйг 14, хөдөлгөлтэй дугуйг 16 нас хүрсэн хүн жолоодож замын өлгөөнд оролцохыг зөвшөөрнө" гэж.

1. Дүрмийн 4, 72, 73, 74 дүгээр заалтад дор дурдсан члэлт оруулсугай:

/4 дүгээр заалтын "гарц" гэсэн тодорхойлолтын үйлдвэр зэргээс зам руу нийлж байгаа зорчих эг" гэснийг "...үйлдвэр зэрэг рүү орох, тэдгээрээс ч буй зорчих хэсгүүд замтай огтолцсон бэлчир" гэж;

/4 дүгээр заалтын "Монед" гэсэн тодорхойлолтын км/ц" гэснийг "50 км/ц" гэж;

/72, 73 дугаар заалтад "...зогсож өнгөрүүлнэ" нийг "...зам тавьж өгнө" гэж;

/74 дүгээр заалтад "...түр зогсоно" гэснийг зам тавьж өгнө" гэж.

. Дүрмийн 6 дугаар заалт, 104 дүгээр заалтын "а"-д "мотоцикль..." гэснийг тус тус хүчингүй болсонд исугай.

онгол Улсын Ерөнхий сайдын
үрэг гүйцэтгэгч

Ц.ЭЛВЭГДОРЖ

ууль зүйн сайдын
үрэг гүйцэтгэгч

С.ВАТЧУЛУУН

307C

5.42
307C ИИУГАМ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ**

1998 оны 12 дугаар Улаанбаатар
сарын 2-ны өдөр Дугаар 221 хот

**Газар тариалангийн талаар авах
зарим арга хэмжээний тухай**

Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Энэ хэврийн тариалангад зориулан улсын нөөцөөс авч буудайн үр зээлийн гэрээгээр авч тариалалт йсэн газар тариалангийн зарим аж ахуйн нэгж, гэдийн тарианч болц нь гүйцэлгүй цасанд даруулсныг ргагзан 5196,1 тонн (таван мянга нэг зуун ерэн ргаан тонн нэг зуун кг) улаан буудайн үрийн зээлийн рээг 1999 оны 11 дүгээр сарын 1-ний өдрийг хүртэл ү, торгуульгүйгээр сунгахыг Хөдөө аж ахуй, идвэрийн сайдын үүрэг гүйцэтгэгч Н.Алтанхуягт амарсугай.

2. 1998 онд ихээхэн хэмжээний улаан буудайн ургац занд дарагдсанаас шалтгаалж ирэх жилийн гурил, ялалх үр дутагдах бодсныг олон улсын байгууллага, идивлагч орнуудад мэдээлж тусламж авах санал ихыг Гадаад харилцааны сайдын үүрэг гүйцэтгэгч амаржаргалд даалгасугай.

3. Тариаланчдаас хүнсний буудай худалдан авч шуулах, дотоодын буудайн тэнцлийг хангах үүрэг сий "Буудай" санг байгуулсугай.

4. "Буудай" сангийн мөнгөн хөрөнгийн эх үүсвэрт шулан Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрийн яамны "Газар ялаланг дэмжих" дэд сангийн эх үүсвэрийн үлдэгдлийг авлагын хамт шилжүүлэхийг Хөдөө аж ахуй, идвэрийн сайдын үүрэг гүйцэтгэгч Н.Алтанхуягт лгасугай.

5. "Буудай" сангийн мөнгөн хөрөнгийн эх үүсвэрийг 0 онд багтаан 5 (таван) тэрбум төгрөгт хүргэх арга жээ авахыг Сангийн сайдын үүрэг гүйцэтгэгч атбаяр, Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрийн сайдын үүрэг цэтгэгч Н.Алтанхуяг нарт даалгасугай.

6. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Буудай гийн дүрэм батлах тухай" Засгийн газрын 1995 оны 5 аар сарын 31-ний өдрийн 88 дугаар тогтоол, "Газар калангийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай" гийн газрын 1997 оны 2 дугаар сарын 19-ний

өдрийн 49 дүгээр тогтоолыг тус тус хүчингүй болсон тооцсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий
сайдны үүрэг гүйцэтгэгч Ц.ЭЛВЭГДОРЖ

Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрийн
сайдны үүрэг гүйцэтгэгч Н.АЛТАНХУЯГ

Сангийн сайдын үүрэг
гүйцэтгэгч Б.БАТБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ

1998 оны 12 дугаар Улаанбаатар
сарын 2-ны өдөр Дугаар 222 хот

Буудайн үрийн аж ахуйн
талаар авах зарим арга
хэмжээний тухай

Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Тариалангийн төв бүсэд шаардагдах буудайн элч үрийн хэрэгцээг хангах зорилгоор Дархан-Уул аймгийг "Торгон үр" ХК-ийн төрийн мэдлийн 51,0 хувьд ногдог өмчөөс тодорхой хэсгийг нь салган аж ахуйн нэгж болгон зохион байгуулж мөн аймаг дахь Ургамал, газар тариалангийн сургалт, эрдэм шинжилгээний хүрээлэнгийг харьяанд ажиллуулах, энэ хэмжээгээр төрийн өмчийг оролцоог багасгах асуудлыг компанийн бүх гишүүдийн хуралд хэлэлцүүлж шийдвэрлэхийг Төрийн өмчийн хорооноос дарга З.Энхболд, шаардагдах тариалангийн талбайг шилжүүлж эзэмшүүлэхийг Дархан-Уул аймгийн Засаг дарга Б.Вандансүрэн нарт даалгасугай.

2. Ургамал, газар тариалангийн сургалт, эрдэм шинжилгээний хүрээлэн, Дорнод талмын бүсийн Хөдөө аж ахуйн эрдэм шинжилгээний хүрээлэн, Улаангом дахь Хөдөө аж ахуйн нэгдсэн турслалаг станцуудад үйлдвэрлэлт үрийн хэмжээг тариалангийн аж ахуйн нэгж иргэдийн захиалгыг үндэслэн баталж байхыг Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрийн сайдын үүрэг гүйцэтгэгч Н.Алтанхуйаг, Гэгээрлийн сайдын үүрэг гүйцэтгэгч Ч.Сайханбилэг нардад даалгасугай.

3. Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрийн сайдын үүрэг цэтгэгч Н. Алтанхуягт даалгах нь:

1/ эрдэм шинжилгээний байгууллагуудаас үйлдвэрийн тухайн жилдээ борлоогүй элит, сортын үрийг мн нөөцөд худалдан авч байх журмыг батлан дүүлэх, үнийг тухайн жилийн зах зээлийн ханш, эгцээг үндэслэн тогтоож байх арга хэмжээ авсугай;

2/ эрдэм шинжилгээний байгууллагаас элит үр гэрээр авч элит, сортын үр үйлдвэрлэх сонирхолтой ажлын нэгж, иргэдийг тендерээр залгаруулан чанарын рдлага хангасан үрийг бие даан борлуулах, улсмын цед нийлүүлэх эрх олгож байсугай;

3/ элит, сортын үр үржүүлэх үүрэг бүхий эрдэм жилгээний байгууллагуудад техникийн шинэчлэл хийх удмыг олон улсмын байгууллага, хандивлагч орнуудад хж шийдвэрлүүлэх арга хэмжээ авсугай.

Ионгол Улсмын Ерөнхий
сайдын үүрэг гүйцэтгэгч

Ц. ЭЛЭЭГДОРЖ

Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрийн
сайдын үүрэг гүйцэтгэгч

Н. АЛТАНХУЯГ

МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН ТОГТООЛ

1998 оны 10 дугаар
сарын 22-ны өдөр

№ 370

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛЫН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ЗАРИМ ЗААЛТЫГ ТАЙЛБАРДАХ ТУХАЙ

Монгол Улсын боловсролын тухай хуулийн зарим заалтыг өөрчлөх мөр ойлгох, зөв хэрэглэх явдлыг хангах зорилгоор Монгол Улс Үндсэн хуулийн 50 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 4 дүгээр заалт удирдлага болгон Монгол Улсын Дээд шүүхээс ТОГТООХ нь:

Боловсролын тухай хуулийн зарим заалтыг дор дурьдсан тайлбарласугай.

1. Боловсролын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 1, 2, 3, 5, дүгээр зүйлийн 2, 30 дугаар зүйлийн 2, 3, 5, 7, 9, 33 дугаар зүйлийн 9, 36 дугаар зүйлийн 5 дугаар хэсэгт заасан "үүсгэн байгуулагч" гэдэг нь боловсролын байгууллага байгуулах санаачилга гаргаж, үүсгэн байгуулах баримт бичгийг бүрдүүдэж, дүрмийн санд оюуны болон биет хөрөнгө оруулж, тусгай зөвшөөрөл олгох эрх бүхий байгууллагууд хүсэлт гаргаж зөвшөөрөгдөн улсын бүртгэлийн гэрчилгээнд тусгагдсан, иргэний хуулийн 23 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан хуулийн этгээд байгуулах эрх бүхий төр, монгол улсын болон гадаад улсын иргэн, байгууллага, харьяалалгүй хүмүүс байна.

2. Боловсролын байгууллагыг төр, байгууллага, иргэн хамт үүсгэн байгуулж болно. Энэ тохиолдолд үүсгэн байгуулагч Боловсролын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн заасан гэрээг заавал байгуулсан байна. Гэрээнд үүсгэн байгуулагч нэг бүрийн оруулсан оюуны болон биет хөрөнгийн хэмжээ, авч хуваарилах, хариуцлага хүлээх зарчмыг тодорхойлсон байвал зохино.

3. Боловсролын байгууллагыг хэд хэдэн этгээд үүсгэн байгуулж үүсгэн байгуулагч тус бүр Боловсролын тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүн "51-60" хувийн чулам хэдэн хувийг эзлэхээ гэрээндээ заасан байх зохино. Харин үүсгэн байгуулагч нь нэг этгээд байвал "51-60" хувийн чулам хэдэн хувийг эзлэхээ дүрмэндээ заасан байна.

4. Үүсгэн байгуулагчийн эдлэх эрхийг бусдад шилжүүлэх, үүсгэн байгуулагчдын бүрэлдэхүүнд шинээр өөр этгээд нэмж оруулж үүсгэн байгуулагчийг бүрэлдэхүүнээс гаргах тухай асуудлыг үүсгэн байгуулагчид гэрээ болон дүрмэндээ заасны дагуу шийдвэрлэнэ.

5.Боловсролын тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн дараах зөвлөл" нь сургуулийн өөрийнх нь хамтын удирдлагын, он тооны бус, төлөөллийн байгууллага бөгөөд хуульд заасан бүрэн хийг хэрэгжүүлнэ. Удирдах зөвлөл хуулийн этгээдийн эрх эхгүй.

6.Боловсролын тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн зөвлөл" гэдгийг үүсгэн байгуулагч, төрийн захиргааны төв болон нийн захиргааны байгууллага, тухайн сургуулийн багш, эмшлагчид, тээгээрийн энэг эх; тухайн сургуулийг төгсөгчдийн хялааны шийдвэрээр тухайн хамт олныг удирдах зөвлөлд олоохөөр сонгогдсон эрх бүхий этгээд гэж ойлгоно.

7.Үүсгэн байгуулагч төлөөллөө өөрөө буюу өөрийн томилсон төлөөлгчөөр дамжуулан хэрэгжүүлнэ.

8.Төрийн өмчийн боловсролын байгууллагуудын хувьд үүсгэн гуулагч нь төр байх бөгөөд их сургууль, коллежи, мэргэжлийн галт үйдвэрэлэлийн төв, өөрийн шууд харьяа боловсролын бусад гууллагын төрийн төлөөллийг Боловсролын асуудал эрхэлсэн нийн захиргааны төв байгууллага, дүүргийн сургууль, цэцэрлэгийн нийн төлөөллийг дүүргийн засаг дарга, сумын сургуулийн төрийн төллийг аймгийн засаг дарга, сумын болон багийн цэцэрлэг, нийн сургуулийн төрийн төлөөллийг сумын засаг дарга эгжүүлнэ. Энэ зүйлд заасан эрх бүхий этгээд Төрийн төлөөллийг гэний хуульд заасан журмын дагуу итгэмжлэлд төлөөлөгчөөрөө скуулан хэрэгжүүлж болно.

9.Энэ тогтоолын 7 дугаар зүйлд зааснаас бусад тохиолдолд төрийн төллийг хэрэгжүүлэх журмыг Боловсролын асуудал эрхэлсэн нийн захиргааны төв байгууллага тогтооно.

10.Боловсролын тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн мт олны хурал"-ыг тухайн сургуулийн багш нар, суралцагчид, г эхчүүдийн төлөөлөгчдийн тус тусын хурал гэж ойлгох бөгөөд г дурьдсан журмаар зохион байгуулна.

1/багш нарын хуралд, орон тооны багш нар оролцох бөгөөд ний 50-нээс доошгүй хувь оролцсон бол хурал хүчинтэй болно.

2/суралцагчдын хуралд суралцагчдын 50-нээс доошгүй хувь алцсон бол хурлыг хүчинтэйд тоошно.

3/эцэг эхийн хуралд өдрийн ангиа суралцагчдын эцэг, эх ан хамгаалагчид оролцох эрхтэй.

11.Олон багш, суралцагчидтай сургуульд багш нар суралцагчид, г, эхчүүдийн хурлыг хэсэгчлэн хийж болно. Тэгэхдээ саналын г нийг оролцогчдын саналын нийлбэрээр тооцож гаргана.

12. Багш нарын хурал, суралцагчдын хурал, эцэг эхийн хурлыг тухайн сургуулийн багш нарын зөвлөл, оюутны зөвлөл, эцэг эхийн зөвлөл зохион байгуулж хийлгэнэ.

13. Сургуулийн удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд төгсөгчдөөс оруулах тухай асуудлыг төгсөгчдийн төлөөллийн байгууллагыг хуралдаанаар, хэрэв тийм байгууллага байхгүй бол багш нарын хурлаар хэлэлцэн шийдвэрлэнэ.

14. Сургуулийн багш нар, суралцагчид, тэдний эцэг, эхчүүд, төгсөгчдийн төлөөлөгчөөр зохих хуралд оролцогчдын олонхийн санал авсан хүнийг сургуулийн удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд сонгогдсонд тооцно.

ЕРӨНХИЙ ШҮҮГЧ
ШҮҮГЧ

Д. ДЭМБЭРЭЛЦЭРЭН
Ж. ДАНЦОРЖ

СЭТГҮҮЛИЙН ЗӨВЛӨЛ

Ерөнхий эрхлэгч	Л. Цог
Хариуцлагатай нарийн бичгийн дарга	Б. Ганбат
Гүншүүд:	С. Баяр С. Батмөнх Ч. Дашням М. Төрбаяр Б. Энэбиш
Техник редактор	С. Итгэлт
Уншиж хянасан	Сан. Жаргалсайхан Б. Янжинлхам

Үйлдвэрт шилжүүлсэн 1998 оны 12-р сарын 18-нд.
Өрөлтөд 1998 оны 12-р сарын 21-нд. Хэвлэлтэд
1998 оны 12-р сарын 25-нд. Хэвлэлийн хуудас 6.75
Хэвлэсэн тоо 3671 ш

Манай хаяг: Улаанбаатар-12
Төрийн орон. Утас 322838

Төр, Засгийн Үйлчилгээ Аж Ахуйг
Эрхлэх Газрын харьяа
Хэвлэх үйлдвэр